

1 § Justering av protokoll

Justerades protokollet för den 13 mars.

2 § Anmälan om inkommen faktapromemoria om förslag från Europeiska kommissionen

Talmannen anmälde att följande faktapromemoria om förslag från Europeiska kommissionen inkommit och överlämnats till utskott: 2008/09:FPM95 Gemenskapsprogram till stöd för finansiella tjänster, redovisning och revision *KOM(2009)14* till finansutskottet

3 § Kosterhavets nationalpark m.m.

Föredrogs
miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2008/09:MJU19
Kosterhavets nationalpark m.m. (prop. 2008/09:98).

*Kosterhavets
nationalpark m.m.*

Anf. 1 JAN-OLOF LARSSON (s):

Herr talman! Arbetet med att göra Kosterhavet till nationalpark är ett arbete som pågått under en lång tid och med ett omfattande samarbete med många intressenter. Inte minst har fiskets intressen på ett bra sätt fått gehör. Och detta arbetssätt har präglat många områden i det framtagna förslaget.

En fråga som friluftorganisationerna lyft fram i diskussionen om detta arbete handlar om det rörliga friluftslivet och möjligheten bland annat att tälta inom nationalparkens område.

Enligt det första förslaget skulle tältning vara förbjuden. Detta ändrades sedan i det andra förslaget, daterat den 6 maj 2008, enligt vilket tältning skulle vara tillåten i två dygn på samma plats på samtliga öar.

Vid ett flertal tillfällen har dessa organisationer framfört sina åsikter, och när de träffat representanter för myndigheterna har det getts löfte att tältning i två dygn på samma plats skulle bli tillåten på samtliga öar.

Det har nu i sent skede framkommit att tältförbud trots allt är aktuellt. På detta sätt utestängs det mest miljövänliga friluftslivet, där man tar sig

fram med handkraft, medan bränsleslukande motorbåtar tillåts ligga förtöjda på samma plats i två dygn.

Hur är det då i andra nationalparker? Ja, där uppmuntrar man till vandring och tältning samt förbjuder motoriserad färd. I Kosterhavets nationalpark gör man tvärtom och tillåter motorbåtar och förbjuder tältning.

Vi säger inte att man ska förbjuda vare sig motorbåtar eller segelbåtar, men det är rimligt att det rörliga friluftslivet ges bra möjligheter att ta del av allt det vackra i denna nationalpark. Självklart ska vi se till att det rörliga friluftslivet ska ha optimala förutsättningar även i den här nationalparken.

Det rörliga friluftslivet borde också få en fast representation i den delegation som ska förvalta Kosterhavets nationalpark. Att utesluta det mest miljövänliga friluftslivet från inflytande över Kosterhavets nationalpark riskerar att allvarligt snedvrider nyttjandet av nationalparken till att bli ett ändamål för det lokala näringslivet snarare än att uppfylla syftet med parken, som är att värna en unik natur- och kulturmiljö.

Jag hoppas att det jag anfört kommer att beaktas i det fortsatta arbetet med att skapa bra förutsättningar för tillgänglighet till Kosterhavets nationalpark.

Anf. 2 LARS TYSKLIND (fp):

Herr talman! Jag har inte för avsikt att gå i någon polemik med Jan-Olof Larsson. Det är bara att konstatera att de frågor som han tar upp pågår det en process kring där man ska ta fram föreskrifter och skötselplan. Frågan om den planen kommer att lösas i stort samförstånd, det är jag helt övertygad om.

Herr talman! Det finns i betänkandet inga motstående yrkanden. Men som bohuslänning känner jag ändå att det här är en fråga som inte bara får passera hur som helst i riksdagen. För norra Bohuslän är denna dag en högtidsdag, och jag tror att man även kan säga att det rent av är en historisk dag. Det är inrättande av Sveriges första marina nationalpark som vi ska besluta om i dag. Kosterhavets marina nationalpark är den 29:e i ordningen av Sveriges nationalparker. Den inrättas 100 år efter det att den första bildades i Sverige.

De flesta, eller i alla fall många, känner till att Kosterhavets nationalpark ligger i norra Bohuslän, i Strömstads och Tanums kommuner, och att den kommer att omfatta ca 140 000 hektar varav knappt 1 000 är land. Havet dominerar alltså väldigt stort i nationalparken. Det beror på att de stora naturvärden som finns är starkt knutna till den marina miljön. I det här området har man beräknat finns omkring 6 000 arter i dag, 300 är arter som inte funnits på någon annan plats i Sverige. Det visar hur unik havsmiljön är i detta område.

Man skulle kunna tala länge om de unika naturvärdena, men jag föreslår att var och en tar sig tid att åka dit för att på ort och ställe faktiskt ta del av de naturvärden som finns i området.

Herr talman! Det finns även andra viktiga och historiskt unika värden som förtjänar att framhållas i det här sammanhanget. Ett är att samtidigt med Kosterhavets nationalpark i Sverige inrättas en nationalpark på den norska sidan, Ytre Hvaler, som är ungefär lika stor. Det blir ett samman-

hängande skyddat område på 80 000 hektar. Jag tror att det är ganska unikt att två länder tillsammans bildar en sammanhängande nationalpark.

Det är också viktigt att i det här sammanhanget framhålla den omfattande lokala förankringsprocess som har pågått under flera år inför framtagandet av förslaget. Det är en process som också bör benämnas unik, en process som förhoppningsvis kommer att ge avtryck i framtida beslut av den här typen. Ett av de konkreta resultaten kan man läsa i propositionen. Regeringen avser att ändra i nationalparksförordningen så att samråd ska ske med kommunerna inför beslut om vård och förvaltning av nationalparker. Det är något nytt att man diskuterar frågan på lokal nivå.

Det är det som har gjort att den här lokala förankringsprocessen kan betecknas som unik. Jag skulle vilja uttrycka mig på det sättet att man här har lyft fram de människor som i sin vardag berörs av beslutet och ser dem som en resurs i sammanhanget. Man har jobbat väldigt tydligt med att få ett samspel mellan bevarande och utveckling. Att man i just Kosterhavets nationalpark inte bara sysslar med bevarande har sin grund i att inneslutet i nationalparken finns 350 fastboende personer, och direkt i anslutning till parken finns ett tusental personer boende. Dessa människor bor och verkar naturligtvis i området.

Det här havsområdet har väldigt stor betydelse inte minst för fisket, det tog Jan-Olof Larsson upp här. Det finns mycket fritidsboende och turism naturligtvis samt besöksnäring i övrigt, inte minst båtutrustning.

Man skulle kunna sammanfatta det med att det så kallade underifrånperspektivet har fått väldigt stort genomslag. Det har varit helt avgörande för att vi är där vi är i dag. Det absoluta flertalet tycker att resultatet inte bara är acceptabelt utan gör att det hela blir en tillgång, rent av en stor tillgång. Det kommer att bli en mycket positiv utvecklingsfaktor i den här delen av landet.

När det gäller den framtida förvaltningen har man tagit fram en modell som bygger på lokal medverkan, man tar ansvar lokalt.

Herr talman! Slutligen en liten reflexion över varför man när det gäller Kosterhavets nationalpark har lyckats att skapa en så stabil lokal förankring hos de människor som berörs.

Det är helt avgörande för samtalsklimatet i en sådan här process att man visar respekt och lyhördhet för varandras argument och synpunkter och försöker jämka samman detta till något riktigt bra. Då förtjänar det att framhållas att just i norra Bohuslän fanns redan det sättet att arbeta och att föra det samtalet.

För närmare tio år sedan fick vi den så kallade Koster-Väderö-överenskommelsen. Ett långsiktigt hållbart fiske handlade det då om och hur man skulle bevara vissa marina strukturer. I den diskussionen tog fisket ett väldigt stort ansvar. Från att ha varit i en konfliktsituation började fiskare, forskare och myndigheter – både lokala och statliga myndigheter och både kommuner och länsstyrelser – lyssna på varandra; man insåg att alla hade någonting att bidra med för att det skulle bli ett bra resultat. Den andan har sedan präglat hela det fortsatta arbetet och diskussionerna om Kosterhavets nationalpark.

Herr talman! Jag tycker att det här arbetet visar med väldigt stor tydlighet att om människor ges möjlighet att äga en fråga lokalt är man lokalt också beredd att ta väldigt stort ansvar. Just när det gäller en sådan

sak som en nationalpark som man ska bo och verka i är det naturligtvis helt grundläggande för att man inte ska ha en konflikt redan från början.

Som jag sade tidigare kommer det naturligtvis att arbetas vidare med de frågor som Jan-Olof Larsson tar upp. I det här läget fattar vi inte det beslutet, utan det kommer att jobbas fram föreskrifter och en skötselplan som det kommer att samrådas om på samma sätt och med samma lokala förankring.

Herr talman! Jag yrkar med stor glädje bifall till betänkandets förslag. Och jag är övertygad om att det här kommer att bli en väldigt stor tillgång, inte minst för norra Bohuslän men också för Sverige i övrigt.

I detta anförande instämde Gunnar Andrén, Anita Brodén och Karin Granbom Ellison (alla fp), Sofia Arkelsten och Jeppe Johnsson (båda m) samt Claes Västerteg (c) och Irene Oskarsson (kd).

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 11 §.)

4 § Verksamhet inom djurens hälso- och sjukvård

Föredrogs
miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2008/09:MJU20
Verksamhet inom djurens hälso- och sjukvård (prop. 2008/09:94).

Talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under 11 §.)

5 § Livsmedelskontroll

Föredrogs
miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2008/09:MJU21
Livsmedelskontroll.

Anf. 3 JACOB JOHNSON (v):

Herr talman! ”Det stod en varm-korv-gubbe ner’ på Fyris torg. Ha måla korvarna svarta för han hade sorg. Han hade låda på magen. Det gillas inte av lagen.” Så skaldade en Uppsalatrubadur för något halvsekel sedan. Owe Törnqvist heter han, som bekant, och han firade sin 80-årsdag härförleden i Uppsalas nya konserthus. Han sjunger så det ryker fortfarande, still going strong.

Törnqvists varm-korv-gubbe beklagade sig över dåtidens livsmedelstillsyn, men jag kan intyga att man fortfarande kan få sig en varm korv i Uppsala centrum, även om lådan på magen har ersatts av mobila vagnar.

Herr talman! Dagens betänkande om livsmedelskontroll år 2009 handlar om andra saker. Det handlar dels om hur livsmedelsmärkning kan hjälpa oss konsumenter att göra bättre val för miljöns, klimatets och hälsans skull, dels om hur livsmedelstillsynen kan förbättras – två viktiga områden där många människor med rätta ställer höga krav.

Att vi som konsumenter får rätt utformad information i form av olika slags märkning av de matprodukter vi inhandlar är en del av den redlighet inom livsmedelshanteringen som Livsmedelsverket arbetar för. Som det redogörs för i betänkandet är regelverket för livsmedelsmärkning harmoniserat inom EU. Arbetet pågår med att ta fram såväl en ny förordning för livsmedelsmärkning som en särskild förordning om miljömärkning.

Matens betydelse för klimatet är en fråga som får allt större uppmärksamhet. Svenska certifieringssystem som Krav och Svenskt sigill håller på att utveckla en frivillig klimatomärkning. Arbetet pågår även med att ta fram en internationell ISO-standard i detta avseende.

Utöver att respektive produkter har en märkning som visar att de är framtagna på ett klimativänligt sätt, måste vi konsumenter också känna till olika slags produkters klimatpåverkan. Det är till exempel väl känt att konsumtion av nötkött har den högsta klimatbelastningen per kilo av vanliga matprodukter. Från Vänsterpartiets sida har vi lyft fram den frågan i olika sammanhang, till exempel inför det svenska ordförandeskapet i EU i höst. Och jag vet att ett informellt jordbruksministermöte på temat mat och klimat kommer att anordnas i Växjö i september. Det blir ett bra tillfälle att diskutera frågan om hur köttkonsumtionens klimatpåverkan kan minskas.

Livsmedelsverket ska snart publicera råd om hur man ska äta för att minska påverkan på klimatet. Utan att föregå dessa kan jag dock hänvisa till en cirka ett år gammal rapport från Sveriges lantbruksuniversitet som bland annat säger: Öka konsumtionen av svenska äpplen och rotsaker, men minska konsumtionen av bananer, citrusfrukter och vindruvor. Minska köttkonsumtionen och öka andelen naturbetesbaserat kött från nöt och lamm.

Herr talman! Efter den här konsumentupplysningen om klimatsmart mat, förhoppningsvis märkt på rätt sätt, övergår jag till livsmedelstillsynen, som ju också har som syfte att hanteringen av livsmedel i handeln, på restauranger etcetera sker på ett redligt sätt.

Här finns två motioner från Folkpartiet respektive Socialdemokraterna som jag tycker lyfter fram viktiga frågor. I motion MJ219 uppmärksammas problemen med livsmedelskontrollen av den småskaliga hantverksmässiga produktionen. Problemet är att de kommunala inspektörer som ska besluta om godkännande och utföra kontroll ofta saknar kunskap om denna ganska specialiserade verksamhet. I motionen säger man att regionala inspektörer eller rådgivare med specialinriktning på småskalig livsmedelsproduktion kan vara en lösning. Jag delar motionärens bedömning att denna specialiserade verksamhet kan behöva särskilda lösningar.

I betänkandet hänvisas till strukturfonder, landsbygdsprogram och särskilda medel som regeringen tillför för kompetens- och utvecklingsinsatser. En annan möjlighet som jag vill lyfta fram i detta sammanhang är ett förstärkt livsmedelskontrollen av den småskaliga hantverksproduktionen och att kontrollen då skulle utföras direkt av Livsmedelsverket. På så sätt kan också den nödvändiga kompetensen hos inspektörerna upprätthållas.

Avslutningsvis har Vänsterpartiet ställt sig bakom den socialdemokratiska motionen MJ240 om obligatoriskt hygienkort inom livsmedelsbranschen. Det är en fråga som aktualiserades efter köttfärs-skandalen

för drygt ett år sedan. I betänkandet hänvisas till Livsmedelsverkets förslag till frivilliga hygienkärkort och att frågan är under beredning i Jordbruksdepartementet. Jag anser dock att ett obligatorium är att föredra för att den här viktiga frågan ska få verkligt genomslag.

Slutligen, herr talman, står jag bakom vår reservation i betänkandet men avstår för tids vinnande från att yrka bifall till densamma.

Anf. 4 TINA EHN (mp):

Herr talman! Betänkandet heter *Livsmedelskontroll*. Vad är livsmedel? Vad kan kallas livsmedel? Jag hittar ingen riktig definition. Det får bli mat. Men mat är då allt som processats som vi äter från våra tallrikar och som vi dricker. Det är också tillsatser, smakämnen och dylikt.

Herr talman! Miljöpartiets ena motion handlar om alkoholhaltiga drycker och kaloriinnehåll. Det här är intressant ur många aspekter, självklart för att alkoholhaltiga drycker innehåller alkohol men även för att de ofta har ett högt energiinnehåll. Sammantaget bidrar detta negativt till folkhälsan.

Övervikt är ett stort folkhälsoproblem i Sverige och vi får betala ett allt högre pris för ohälsa. För en bättre folkhälsa behövs det många olika insatser. En sådan insats kan vara att märka förpackningar med kaloriinnehåll. Hur många vet att en stor starköl ger lika många kalorier som ett wienerbröd?

Nu kan jag i betänkandet läsa att förordningen som antogs i januari 2008 tar upp märkning som täcker detta, alltså märkning av näringsvärdet, energideklaration, fett, mättade fettsyror, socker och så vidare. Detta gäller dock inte alkoholhaltiga drycker ännu. Det ska först läggas fram i en rapport sådär fem år efter att förordningen har trätt i kraft. Detta styrs av den gemensamma harmoniseringen inom EU, så vi hinner nog återkomma i den här sakfrågan innan dess.

I betänkandet kan vi även läsa om miljömärkningen och hur den processas inom EU. Den del av märkningen som omfattar det ekologiska är intressant. Det finns omtalat här med beskrivning att det är ett övergripande system för jordbruksverksamhet och livsmedelsproduktion där man kombinerar bästa miljöpraxis, biologisk mångfald, bevarande av naturresurser med tillämpning av stränga djurskyddskrav.

Låt oss stanna upp och titta i den senaste tidens backspegel på slakten av grisar där man inte lyckats säkra bedövningen, utan där grisarna har skållats levande. Anledningen var att det var många grisar på kort tid, att det var stressigt och att ansvaret brast på slakterierna. Då finns ytterligare poäng med den certifierade ekologiska produktionen som har krav på extra god djuretik. Djuren får inte utsättas för stress och tempot får inte vara för högt.

Man kan som Jacob även diskutera köttkonsumtionen, och i stora delar håller jag med honom.

Livsmedelskontroll måste kroka i med god etik, moral och djurskydd vid uppfödning och slakt av de djur som vi människor tar i anspråk till vår nytta. Det handlar ofta om kunskap och förståelse men också om att det finns värden som snabbt kan undermineras om man bara ska ha effektiva ekonomiska system där tid är pengar.

Livsmedelstillsatser är ytterligare en motion i betänkandet. Det är en viktig motion. Den är skriven av en moderat politiker. Moderaterna i riksdagens miljö- och jordbruksutskott väljer dock att göra så som regeln är i denna struktur och lämnar den utan åtgärd.

I motionen finns en bakgrundstext som lyder: ”En uppmärksam brittisk studie som visar att azofärgmedel tillsammans med konserveringsmedlet bensoesyra kan göra att barn blir hyperaktiva har diskuterats i EU och dess livsmedelsmyndighet Efsa. Resultatet blev att parlamentet fattade beslut om varningstexter på livsmedel som innehåller azofärg. Det innebär att läsk och godis, det som är mest attraktivt för barn, som innehåller azofärg måste märkas tydligt, ett krav som träder i kraft om cirka två år. Dessutom ska Efsa och EU-kommissionen granska färgämnen ytterligare.”

I Nationalencyklopedin står det: ”Vissa azofärgämnen används som livsmedelstillsats. Azofärgämnen anses kunna ge upphov till överkänslighetsreaktioner, och i Sverige var tidigare endast några få azofärgämnen godkända och då med begränsade användningsområden. Sedan maj 1999 gäller dock EU:s regler.”

Detta är harmonisering. Harmonisering är ett märkligt trevligt ord på något som faktiskt är mer av ett obligatorium. Det kan visserligen ifrågasättas, även om det är en svår sak att göra.

Enligt NE har harmoniseringen också inneburit att ”ytterligare fyra azofärgämnen nu är tillåtna i livsmedel och att de dessutom får användas i större utsträckning än tidigare. Färgen E 123 får bara användas till fiskrom och till spritdrycker, färgen E 180 bara till ätbar ostskorpa. Övriga azofärgämnen får användas till nästan alla livsmedel som färgas. Azofärgämnen deklarerar i ingrediensförteckningen som färgämne t.ex. amarant eller färgämne E 123 på förpackade livsmedel. Oförpackade livsmedel, t.ex. godis som säljs i lösvikt, har ingen ingrediensförteckning, vilket kan göra det svårt att skydda barn från att få i sig azofärgämnen.”

På Livsmedelsverkets hemsida kan man läsa:

”Finns det några hälsoaspekter på azofärgämnen? Azofärgämnen kan ge upphov till överkänslighet. De som drabbas är personer som redan har någon form av allergi. Symtomen är hudutslag som oftast bedöms som lindriga. Andra symtom som astma, nässelfeber och eksem har också beskrivits. Eftersom överkänslighetsreaktioner och allergier är vanligare hos barn än hos vuxna är det troligt att det främst är barn som drabbas. Det kan också vara extra svårt att skydda barn från att få i sig av azofärgerna från oförpackade livsmedel, t.ex. lösgodis eller mat i skolbispisningar eller restauranger.”

Den nya förordningen säger att de ska märkas med färgens namn eller E-nummer och med att de kan ha negativa effekter på barns beteende och koncentration. Detta gäller nya produkter från 2010.

Man blir fundersam. Ska jag alltså vara tvungen att välja förpackad mat för att kunna veta? Ska vi verkligen ha detta i produkter som hamnar under något som kallas livsmedel? Är detta livsmedel? Vad har hänt med det som brukar kallas bondförnuft?

Den kommande märkningen ska leda till att marknaden styr sig själv. Det blir alltså konsumenten som ska styra, välja bort eller välja till.

I betänkandet står att Sverige tagit upp frågan om azofärgämnen vid flertalet tillfällen och behovet av att ompröva azofärgämnena med tanke på aspekter om nyttan och vilseledning av konsumenterna. Jag vet inte riktigt vad som menas med det, men det kanske regeringspartierna kan svara på.

Ytterligare en tillsats som är omdiskuterad är glutamat. Det finns en hel del negativa effekter med den smaksättning som sker med glutamat. Börjar man granska innehållsförteckningar förstår man hur svårt det är att välja bort det man anser sig inte vilja ha.

Livsmedelstillsyn är en annan fråga som finns med i betänkandet. Det handlar om att bygga upp kunskap om hur livsmedel bör hanteras för att vara okej. Att som livsmedelsarbetare i butik eller varhelst man arbetar ha kunskap så att man känner sig trygg och vet konsekvenserna av sitt handlande är allt viktigare i dessa dagar. Det har vi sett exempel på i hanteringen av bland annat köttfärs i dagligvaruhandeln.

Ett frivilligt livsmedelskörkort verkar vara på väg att lanseras. Det är ett steg i rätt riktning. Det är ganska självklart att handeln bör ta ett stort ansvar i denna fråga. En obligatorisk kunskap om hur man hanterar livsmedel är knappast en kvalitetsminskning. Det kan också ge ett minskat behov av kontroll i nästa led.

Vidare har Miljöpartiet tagit upp frågan om dricksvatten i ett förändrat klimat. Livsmedelsverket bör, vilket också Klimat- och sårbarhetsutredningen föreslår, ha ett nationellt samordningsansvar. Efter vad jag kan utläsa är ett sådant förslag nu på gång och en arbetsgrupp tillsatt.

Herr talman! Jag står bakom samtliga Miljöpartiets reservationer men yrkar bifall till reservation nr 3.

Anf. 5 SOFIA ARKELSTEN (m):

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag till beslut i betänkandet. Betänkandet behandlar åtta motionsyrkanden från allmänna motionstiden förra året. Mot utskottets förslag står två reservationer från Miljöpartiet och en reservation där Miljöpartiet och Vänstern tycker likadant. Socialdemokraterna har strukit sig från debatten och är alltså eniga med oss i detta. Det tycker vi är trevligt.

Herr talman! Först handlar det om livsmedelsmärkning och tillsatser. Precis som vi redan har varit inne på har vi samma regler inom EU för livsmedelskontroll. Det är bra eftersom vi alla vill ha god och säker mat. Det är också bra att vi har en gemensam marknad. Området är till stor del harmoniserat.

Ett motionsförslag som har kommit in är att Miljöpartiet vill näringsämnesmärka sprit, egentligen kalorierna i sprit.

Ett nytt förslag till förordning om allmän livsmedelsmärkning och näringsvärdesdeklaration som gäller inom hela EU kom den 30 januari 2008. Det är bara fyra år tills den ska revideras. Då kan även näringsvärdesdeklaration av spritdrycker tas in.

Socialdemokraterna vill ha en miljömärkning. Det finns ju redan flera. Det utvecklas också inom EU. Dessutom finns det andra märkningar och certifieringar att köpa.

Vi i alliansen tycker att det är bra med det engagemang som finns i branscher och föreningar som skapar märkning och certifieringar.

Herr talman! En moderatmotion har, som vi hörde alldeles nyss, kidnappats av Miljöpartiet. Andemeningen i motionen uppfylls faktiskt eftersom vi redan är restriktiva när det gäller azofärger. Jag är glad att livsmedelsbranschen jobbar hårt för att få bort de färgerna. Nu finns de främst i cocktailbär, drinkmixer för vuxna och stenbitsrom. Just där är risken för hyperaktiva barn ganska liten. Man kanske har andra problem.

Vi är nog alla överens om att inga livsmedel som inte bedöms som säkra ska få finnas på marknaden. Efsa, som är det europeiska livsmedelsverket, har tittat på den brittiska studien om hyperaktiva barn. Man har också tittat vidare på färgerna. Efsa har faktiskt inte funnit någon anledning att ändra sina rekommendationer. Jag tror att det är viktigt att det inte enbart är den senaste studien som är vägledande.

Tidigare i dag har vi i miljö- och jordbruksutskottet pratat om hur vi ska göra livet bättre för försöksdjur. Man kan ju fundera lite över vad det är för forskare som ger barn en cocktail av färgämnen, men det är en annan debatt.

För en tid sedan hittades det tyvärr azofärger i några andra produkter förutom dem vi kände till. Det var Hello Kitty chokladlinser, prinsessstårta – jag misstänker att det är det gröna ovanpå – och annan tilläggsmat, men alltså inte i basvaror.

Vi vill att det ska märkas tydligt så att man kan välja eller välja bort. Det driver vi inom EU.

När det gäller själva livsmedelstillsynen finns det fyra förslag i betänkandet. Ett handlar om tillsyn för småskalig livsmedelsproduktion. Där är vi lite stolta. Livsmedelsverket har påbörjat ett arbete med kompetensutveckling för livsmedelsinspektörer. Det är stöd till småskaliga företag som finns i strukturfondsprogrammen och landsbygdsprogrammet. Regeringen har stärkt satsningen inom landsbygdsprogrammet och gjort mat med mervärden till ett prioriterat område samt lagt ytterligare 30 miljoner kronor på kompetens- och utvecklingsinsatser. Det tycker vi är bra.

Ett annat förslag handlar om livsmedelskärkort. Förslag på det kom i december och ärendet bereds nu.

Vi hade ett förslag om dricksvatten. Det är också en fråga som bereds.

Sist, men inte minst, har vi ett förslag där jag inte tror att det finns någon reservation, men jag tycker att det är lite intressant. En centerpartist föreslog en riktorskala för livsmedelslarm. Det är ganska krångligt eftersom olika ämnen är olika farliga för olika människor.

Herr talman! Slutsatsen är att livsmedelsdiskussionen fortsätter. Jag tror att vi är hyfsat överens, även om vi har debatten här i kammaren.

Som utskottets enda vegetarian tar jag gärna en köttediskussion, kanske inte i just den här debatten, men jag välkomnar en sådan diskussion.

Anf. 6 CLAES VÄSTERTEG (c):

Herr talman! Uppmärksamheten och intresset för livsmedelsfrågor ökar runt om i vårt samhälle. Det tycker jag är bra. Det är mycket positivt.

Vi har alla rätt till en sund och varierad kost av god kvalitet. Vi konsumenter har också rätt att känna oss trygga med det som vi stoppar i oss.

Ur det perspektivet är det också centralt att varje del i livsmedelskedjan är säker. Det gäller hela kedjan i livsmedelsproduktionen, från jord till bord.

Bra livsmedel är inte bara säkra livsmedel. Det handlar också om att vi konsumenter ska få tillräcklig information för att kunna göra ett medvetet val när vi står vid kyldisken i butiken eller är på restaurang eller till och med för att barnen ska kunna välja mat i skolan i de fall det finns möjlighet till det. Då måste vi utveckla verktyg för det.

Det finns en skiljelinje även om alla sju partierna i kammaren är rätt överens om hur det här ska fungera. Det finns en skiljelinje när det gäller vilken väg som är den mest effektiva och vilken som är den mest framgångsrika.

Jag tror att den frivilliga märkningen är den mest framgångsrika. Det är den som kommer att ge störst effekt eftersom vi då får med oss branscherna.

Herr talman! I Sverige finns det över 50 000 livsmedelsanläggningar alltifrån korvkiosker till industrier. Ansvaret för att kontrollera anläggningarna delas mellan länsstyrelsen, Livsmedelsverket och kommunerna. Jag vill framhålla att det stora flertalet av dessa företag och verksamheter har god koll på sin verksamhet. De ser till att hela kedjan fungerar.

Det finns alltid ett fåtal enskilda som inte sköter sig. Tina Ehn tog upp det senaste larmet som kom. Det gällde ett fall där man skällade grisar levande. Det är förkastligt. Jag tror inte att någon kan känna sig trygg med den produkten. Det är bra när de här larmen kommer och när det uppmärksammas. Det är då också viktigt att de som är ansvariga för situationen ställs till svars. När de här signalerna kommer visar det att vi har en livsmedelskontroll som fungerar.

När vi funderar över livsmedelskontroller är det lätt att vi hamnar i en diskussion om vilken nivå som ska ha hand om det. Är det den statliga eller är det den kommunala? Låt oss inte fastna i att det är nivån som är avgörande. Vi ska se till att vi garanterar en bra livsmedelskontroll och att det finns en hög kompetens hos dem som utför kontrollen. Det är det viktiga.

Det har under senare tid inletts ett arbete på Livsmedelsverket med att ännu mer förstärka kompetensen hos dem som utför kontrollen.

Jag tror att vi börjar se att vi är på väg mot en effektiv, likvärdig och oberoende livsmedelskontroll runt om i hela landet. Vi måste hela tiden hålla ögonen på detta så att det utvecklas och blir bättre. Jag är rädd för att vi bara hamnar i en diskussion om vilken nivå som ska ha ansvar för kontrollen.

Jag ska avslutningsvis säga något om den reservation om hygienkörtet som också Sofia Arkelsten nämnde.

Det berör lite av mitt resonemang kring om man har en frivillig väg eller om man ställer krav. Det finns också en marknadsfördel för dem som väljer att ta hygienkörtet på frivillig väg och satsa den kompetensutvecklingen på sina medarbetare. De får en konkurrensfördel. De kan visa att de har hygienkörtet. För den som känner sig osäker kan man påvisa att man har den kunskapen.

Jag tror att det kommer att leda till att fler blir ännu bättre på att ha koll på sina produktionskedjor. Jag är övertygad om att vi kommer att känna oss ännu tryggare som konsumenter om vi lägger krutet på att

Anf. 7 TINA EHN (mp) replik:

Herr talman! Jag ska ta upp frågan om azofärgämnen. Som jag sade i mitt anförande finns det mycket som pekar på att det är barn som får i sig en hel del av azofärgämnen som ju inte är speciellt nyttiga för någon.

Man brukar säga att det som är bra för barnen är bra för alla. Barnen är ofta otroligt mycket känsligare när det gäller luftföroreningar, kemikalier och gifter. De har inte utvecklat hela sitt immunsystem. De växer och är mottagliga för saker och ting.

Om man utgår från barnen kanske man helt enkelt skulle förbjuda azofärgämnen eller jobba för ett sådant förbud. Jag vet att man inte vill det. Man ser det som en kompromiss att komma fram till att man ska märka saker.

Det vore trevligt att höra hur Centerpartiet och Claes Västerteg anser att man ska kunna skydda de barn som vill äta lösgodis.

Det är inte bara föräldrarnas kunskap som styr, utan det är även prisnivån som styr.

Vi vet säkert bägge två att när man går in i ett varuhus eller i en livsmedelsbutik finns det otroligt mycket att välja på när det gäller just godis. Det finns billiga varianter som man absolut inte vet vad de innehåller.

Anf. 8 CLAES VÄSTERTEG (c) replik:

Herr talman! Jag är en av dessa småbarnsföräldrar, och jag är en av dem som brukar gå och handla på fredagen för att förbereda inför fredagsmys. Då är hyllan med lösgodis nära kassan, och det är alltid en kamp om hur mycket som man ska köpa och hur mycket som man ska tillåta. Men som förälder är jag ansvarig för att ta till vara den information som finns och se till att jag tänker på mitt barns bästa. Det går inte att bortse från att föräldrarna har ett ansvar. Sedan ska vi givetvis se till att det finns verktyg och information så att jag som förälder kan ta mitt ansvar.

Det låter nästan som om azofärgämnen skulle vara helt tillåtna överallt. Men så är det inte. Det är ganska reglerat.

Allteftersom kunskaperna ökar är jag inte främmande för att man ännu mer skärper den gemensamma lagstiftning som vi har. Om dessa tillsatser inte fyller någon funktion, varför ska de då finnas över huvudet taget?

Men i detta läge väljer vi den vägen att detta nu märks. Jag som konsument kan då göra ett medvetet val, och jag kan välja bort de produkter som jag inte känner mig säker och trygg med och som jag kanske känner inte är bra för mitt barn.

Anf. 9 TINA EHN (mp) replik:

Herr talman! Vi har ögon, och ögon tilltalas av färger. Jag tror att det är en av orsakerna till att vi har dessa ämnen. Jag tror inte att genomskintligt lösgodis i olika varianter skulle vara så tilltalande för barn och inte

för mig själv heller, kan jag säga. Det kanske inte är så stor nytta med dessa ämnen alla gånger.

Det sägs att vi ska skärpa lagstiftningen. Det fanns en möjlighet att göra det vid en omröstning i Europaparlamentet. Den handlade om tillsatser i mat och skedde i juli 2008. Man valde att gå med på ett kompromissförslag. Men de gröna hade ett ändringsförslag som handlade om att de faktiskt ville förbjuda azofärgämnen åtminstone i mat och andra produkter som riktar sig till barn. Men det valde man att inte göra.

Jag tror att det finns väldigt mycket som man skulle kunna göra om man insåg att detta är en produkt som är tvivelaktig. Jag ser fram emot ett arbete med att skärpa lagstiftningen.

Jag tänkte säga något om hygienkörkort och konkurrensfördelar. Men om dagligvaruhandeln och livsmedelskedjor väljer att inte använda sig av detta frivilliga hygienkörkort och det sker en incident, kan de då skylla på att detta hygienkörkort inte har krävts? Finns det någon spärr där?

Anf. 10 CLAES VÄSTERTEG (c) replik:

Herr talman! Jag ska börja med att säga något om hygienkörkortet. Jag är inte någon jurist, men vi har trots allt en livsmedelslagstiftning i grunden. Den som är företagare har ansvaret för att se till att produkterna är säkra och att man följer den gällande lagstiftningen. Att det skulle vara någon väg ur detta att man inte har ett hygienkörkort ter sig helt omöjligt och helt osannolikt för mig. Livsmedelslagstiftningen ska hela tiden finnas i grunden. Men ett hygienkörkort är till för oss konsumenter. De företagare som väljer att skaffa sig det kanske skapar sig en konkurrensfördel, men det underlättar också för de konsumenter som tycker att det är viktigt.

Herr talman! Vi kommer tillbaka till den diskussion som vi alltid har i denna kammare kring EU och hur vi väljer att arbeta i EU. Miljöpartiet ropar alltsomoftast att vi ska införa förbud. Om vi skulle välja den väg som Miljöpartiet förordar på punkt efter punkt på EU-området skulle Sverige sitta på läktaren hela tiden. Vi skulle inte vara med och påverka. Vi från alliansen väljer en annan väg. Vi väljer att vara med och påverka och kunna föra arbetet i EU framåt och kunna ta de steg som leder i en bättre riktning. Vi har gjort det på ett antal områden. Det kanske främsta exemplet gäller fisket där vi har sett till att ytterligare förstärka det och skapa möjligheter för ett hållbart fiske. Vi är också med och påverkar och når kompromisser som leder i rätt riktning på detta område. Vi vill vara med. Vi sitter inte på läktaren.

Anf. 11 ANITA BRODÉN (fp):

Herr talman! Återigen får vi tillfälle att debattera livsmedel.

Sverige har en salmonellalagstiftning som vi har all anledning att vara stolta över. I Danmark rekommenderades befolkningen att köpa svenskt kött då det för ett par veckor sedan inträffade dödsfall på grund av salmonellasmittad korv. Vi i Sverige får ha kvar vår salmonellakontroll på importerat kött. Den svaga länken är om köttet är berett. Detta hoppas jag att vi kan fortsätta att påverka inom EU.

Det är viktigt med tillsyn och kontroll men också med kontrollen av kontrollen. För några år sedan krävde jag i en debattartikel en skärpning av livsmedelskontrollen och livsmedelstillsynen, som det också kallas.

Jag ansåg att den svenska livsmedelskontrollen behövde bli bättre och mer likvärdig över hela landet. Jag pekade då bland annat på flera rapporter som visade att det fanns en brist på samordning och övervakning av livsmedelssäkerheten i Sverige men också på att antalet matförgiftningar hade ökat på ett alarmerande sätt.

EU:s inspektionsorgan Food and Veterinary Office har helt nyligen vid inspektioner på kött- och mjölkkanläggningar anmärkt på kompetensen hos livsmedelsinspektörerna. Nu pågår ett nödvändigt arbete för att höja kompetensen. Det är välkommet, och det är mycket bra att regeringen visar att vi tar ett mycket stort ansvar i dessa frågor.

Den senaste slaktskandalen visar vikten av att man säkerställer goda kontrollrutiner. Här får vi aldrig förtröttnas när det gäller att bli allt bättre. Vi som konsumenter ska kunna lita på att det är hög kompetens hos alla inspektörer som genomför den offentliga kontrollen. Ett hygienkörkort, som redan har tagits upp i kammaren här i dag, är under utarbetande. Även om det är frivilligt är jag övertygad om att detta kommer att bli så eftertraktat. Det kommer att ställas krav på att de som hanterar livsmedel har genomgått den utbildning som krävs och har denna kunskap.

Herr talman! Alla medlemsstater följer samma nyligen antagna lagstiftning där märkning och näringsvärdesdeklaration har uppdaterats. Journalisten Mats-Eric Nilsson som har gett ut boken *Den hemlige kocken* säger att om man en gång har börjat läsa innehållsförteckningar kan man inte sluta. Förhoppningsvis har han rätt. Utöver den obligatoriska märkningen som man lär sig och som nu har en större text så att de allra flesta kan läsa den i butikerna finns det andra märkningar som har betydelse för människor. Det kan handla om ekomärkning och frivilliga märkningar. Men det kommer också att hända mycket mer på det området. Märkning av öl, vin och spritdrycker har också förts på tal här. Om några år kommer det förhoppningsvis att finnas innehållsförteckningar också på dem. Måhända kommer ett antal större ölmagar att minska i omfång efter den märkningen.

Det pågår också ett arbete utifrån ett förslag från kommissionen om miljömärkningskriterier. Det handlar om bearbetade livsmedel, fiske och vattenbruksprodukter i första hand. Här tar man in hela livscykeln – den biologiska mångfalden, energi- och resursförbrukning, avfall, utsläpp och föroreningar. Detta kommer att betyda otroligt mycket.

En Isostandard för klimatmärkning är också på gång.

Herr talman! Det finns alltså väldigt mycket som är positivt och som jag känner att vi i dag här i kammaren har att informera om.

Men också en del problemställningar har tagits upp. Jag tycker att det är viktigt att vi från flera håll berör dem. Bland annat har det nämnts om syntetiska färger. Sådana är förbjudna i baslivsmedel. Men givetvis finns det all anledning att också ifrågasätta det nödvändiga med dem i andra livsmedel, i andra ämnen.

När man riktar sig direkt till barn säger bland annat Ica, Axfood och Coop att man inte kommer att använda sig av sådana ämnen. Men de finns i glass, tuggummi, desserter, sylt, marmedlad, fruktberedningar och snacks – produkter som barn inmundigar. Förhoppningsvis har man nu bytt ut de ämnena och ändrat på sina hyllor. År 2010 kommer det att finnas en varningsmärkning på dessa produkter. Det kommer att vara lag på det då. Också här händer alltså, tack och lov, positiva saker.

Smakförstärkaren glutamat fasas nu ut tack vare ett konsumenttryck. Glutaminsyra ingår visserligen som en viktig del i vår kropp, enligt Livsmedelsverket. Men glutamat kan ge överkänslighetsreaktioner om stora mängder konsumeras.

Också sukralos har tagits upp i andra debatter här i kammaren. Jag vet inte om det är känt att sukralos är 600 gånger sötare än vanligt socker. Sukralos innehåller klor. 6–7 ton hamnar i våra reningsverk och bryts långsamt ned. Detta är viktigt. Regeringen följer den forskning som pågår inom området. Speciellt tittar man på miljöpåverkan.

Sverige och regeringen är väldigt aktiva i de här frågorna. Givetvis välkomnar vi att kommissionen kommer att ompröva säkerheten hos livsmedelstillsatser. Beträffande redan godkända tillsatser kommer det att ske en omprövning. I det arbetet har vi drivit på inom EU.

Sverige som land och konsumenter som individer har en rejäl möjlighet att påverka. Det märks inte minst inom livsmedelsområdet. Information och märkning är nu viktigt för allt fler. Men fortfarande finns det branscher där en klar förbättring är att vänta. Otroligt många människor skulle vilja veta varifrån de olika produkterna kommer och få en märkning, till exempel inom restaurangbranschen. Förhoppningsvis händer det mycket också där.

Slutligen, herr talman, vill jag uttrycka min tillfredsställelse över ett förslag som lanserades i går – ett förslag om skolmat. Det som där sägs kommer att skrivas in i den nya skollagen. Skolminister Jan Björklund har tillsammans med folkhälsominister Maria Larsson och jordbruksminister Eskil Erlandsson haft ett möte om skolmaten med Sveriges nyckelaktörer. Beskedet som ministrarna då gav var att alla grundskolor ska vara skyldiga att servera eleverna näringsriktig skollunch, något som runt om i vårt land har mötts av ett stort gillande.

Med detta positiva besked yrkar jag bifall till utskottets förslag i betänkandet.

Anf. 12 IRENE OSKARSSON (kd):

Herr talman! Vi behandlar i dag ett betänkande med titeln *Livsmedelskontroll*. Mina kolleger i alliansen samt vänsterblocket har redan lyft fram ett antal vinklingar på ämnet, så risken finns att det blir en del upprepningar. Men upprepning är ju kunskapens moder eller, som någon sagt, tristessens fader, så lyssnarna får väl välja hur man vill se detta.

För mig som kristdemokrat är det viktigt att se att vi som konsumenter har möjligheter att ställa krav på kvaliteten på den mat vi äter och för den delen också på de kläder som vi bär. Också det är väldigt viktigt för hur vi som människor mår.

Det ligger mycket makt i att vara konsument och ännu mer makt om vi blir aktiva konsumenter. I dag har vi stora möjligheter. Många aktörer, inte minst medierna, förser oss med information.

Herr talman! Jag kan ibland bli orolig för att vi i informationsfloden inte ser skogen för alla träd. Det ropas efter lagstadgad märkning för det, det, det och ...

Vad är vår tilltro till att vi själva har förmåga att göra val och till att producenterna vill leverera en vara som är säker och som är av god kvalitet?

De senaste dagarna har vi återigen fått ett exempel på att det även i Sverige finns saker som kan göras mycket bättre. Ofta är det medierna och trycket från oss som konsumenter, inte nya lagar, som skapar förändring. I detta fall fanns, som flera talare redan har hänvisat till, regelverken och lagarna. Men de följdes inte. När det uppmärksammas blir det förändring mycket fortare än denna kammare hinner med.

I EU-kommissionens förordning om livsmedelsinformation till konsumenterna som kom 2008 finns det ett antal intressanta punkter. Jag ska drista mig till att återge några. Först gäller det livsmedelsinformation:

”Livsmedelsinformation som enligt lagstiftningen är obligatorisk ska särskilt gälla information som faller inom följande kategorier.” Sedan följer ett antal punkter som bland annat handlar om livsmedlets identitet, om skydd av konsumentens hälsa och om anvisning av säker användning av ett livsmedel.

Sedan står det så här:

”När behovet av obligatorisk livsmedelsinformation övervägs, ska det tas hänsyn till ett utbrett behov hos flertalet konsumenter av vissa uppgifter som de anser vara mycket viktiga, eller allmänt erkända fördelar för konsumenterna, så att de kan göra välgrundade val.”

Ja, just det: väl grundade val. Det finns regelverk, och de som nu finns skapar en möjlighet för konsumenterna, för oss alla, att trycka på för att få säkra livsmedel. Regelverken finns alltså där. Det är vi som konsumenter som har att göra val.

I betänkandet berörs också detta med klimatsmart, att en produkt ska vara så klimatsmart som möjligt. Till det Claes Västerteg sade skulle jag vilja foga: Ja, från jord till bord och återigen – hela kretsloppet runt.

Det är nu som bland annat Miljöstyrringsrådet är med i arbetet med att ta fram en Isostandard för klimatmärkning. Det är mycket spännande att följa det arbetet. På det hela taget har Sverige en mycket aktiv roll i detta arbete. Under innevarande år cirkulerar ett dokument där Iso redogör för det tänkta upplägget och syftet med standarden. När standarden är färdig kan den användas av företag som väljer att certifiera sina produkter. Parallellt med det kan vi konsumenter välja och nyttja de varor och tjänster som vi vill ha och ställa krav på att de ska vara CO₂-certifierade, eller snarare: Vi vill se hur stora avtryck de sätter eller hur små avtryck de ger. Företagen kommer att kunna marknadsföra sig som de som gör ”små avtryck” i tillvaron. Tidigare har vi ju annars alltid talat om viljan att göra stora avtryck. Framöver får vi nog reklam som säger precis tvärtom.

Herr talman! Som utskottet påpekar är det också viktigt att involvera utvecklingsländerna i arbetet med klimatmärkning. De kommer att kunna få fördelar av det i sitt arbete för att avsätta produkter på marknaden, bland annat inom EU.

I betänkandet behandlas även livsmedelshanteringen. Tänk så mycket enklare det är i dag än det var i går! Ja, så är det på flera sätt om vi ser det i ett historiskt perspektiv. Vi har tillgång till rinnande vatten för att använda det vid tillagning av livsmedel. Dessutom är vattnet rent. Vi har kylar och frysar som förvaringsutrymmen, och vi slipper isdösar och saltkar. Ändå har vi inte allt under kontroll.

Det förslag om obligatoriskt körkort för livsmedelshygien som Vänsterpartiet i sin reservation skriver om – enkelt att säga men svårare att göra – kan i detta sammanhang kännas en aning överdrivet. Dock har regeringen redan tagit frågan på stort allvar, precis som ett antal talare redan har berört, och bett Livsmedelsverket ta fram ett förslag om ett frivilligt hygienkörkort som ska innehålla grundläggande kunskaper i ämnet och hur kurser ska utformas för att förmedla kunskapen.

Detta ser vi kristdemokrater som en bra väg att gå. Företagen kan använda sig av detta också i sin marknadsföring, och personalen blir mer kompetent när det gäller att utföra sitt arbete. Allting får en kvalitetsstämpel. Detta är positivt.

Det är i det här sammanhanget viktigt att påpeka att Livsmedelsverket också arbetar parallellt med att höja kompetensen hos inspektörerna. Det får inte vara som hos den ostproducent som jag träffade för ett halvår sedan som sade: Jag var tvungen att undervisa honom när han kom.

När inspektören kom till ysteriet och sade: Du måste desinficera här, tittade hon på honom och sade: Hur ska min blåmögelost då komma till? Det är skillnad på bakterier och bakterier. Tyvärr är det här en historia ur verkligheten. Det finns kunskapsbrister på många sätt och på många håll.

Herr talman! Med kylen och frysen försvann också mycket kunskap som vi i dag återerövrar med utbildnings- och certifieringssystem. Så är det nog. Vi behöver mer grundläggande kunskap. Anita Brodén var inne på det i slutet av sitt anförande. Jag gläder mig åt vad ministrarna kom fram till i går.

Jag skulle också vilja uttrycka att det är oerhört viktigt att den undervisning som bedrivs i skolorna än mer riktar in sig på hur man tar vara på råvaror och lagar mat från grunden.

Det gäller att eleverna får lära sig att odla basgrönsaker, till exempel potatis, och får veta hur man på ett sunt sätt tar reda på dagens rester till morgondagens lunch. Det är sådant som tidigare generationer tog för självklart.

Vi behöver alla lära oss att vara rädda om råvaror och nyttja dem på ett säkert sätt. Det må gälla köttfärsen, rågbullen eller vårt dricksvatten. Gör vi det och gör aktiva val som konsumenter kan Sverige bli Europas matland nummer ett, något som vi alla strävar efter.

Herr talman! Med detta yrkar jag bifall till utskottets förslag i betänkandet och avslag på samtliga motioner.

Anf. 13 BO BERNHARDSSON (s):

Herr talman! Jag hade inte tänkt gå in i debatten, men man har ju rätt att ändra sig. Att jag inte hade tänkt gå in i debatten beror på att vi är ense med majoriteten när det gäller behandlingen av just dessa motioner.

Jag tror att det behövs ett klarläggande. Enigheten gäller de motioner vi behandlar i betänkandet och inte livsmedelskontroll och frivillig märkning i allmänhet eller hur man ska märka livsmedel.

Det kan bli missförstånd. Det gäller inte minst därför att Claes Westerteg, som nu har gått från kammaren, talade principiellt om frivillig märkning i förhållande till obligatorisk. Där har vi en annan uppfattning, och det känns viktigt att säga det även i den här debatten.

De motioner där vi avviker i åsikt om livsmedelskontroll har blivit föremål för förenklad behandling. Det är därför vi är så överens i dag. Jag känner behovet att säga att när det gäller bland annat, men inte bara, ursprungsmärkning av livsmedel och frivillig märkning kontra obligatorisk märkning har Socialdemokraterna en annan uppfattning än de borgerliga partierna.

I den senaste valrörelsen var samtliga partier på samma linje utom Moderaterna och ville att man skulle införa en obligatorisk ursprungsmärkning. Sedan har det skett vad som på första sidan i tidningen Land kallades för en kovändning av de andra partierna.

Nu är inte längre Moderaterna ensamma om att vara emot obligatorisk ursprungsmärkning, utan borgerligheten är enad på den punkten. Men vi är inte enade på den punkten. Vi vill ha obligatorisk ursprungsmärkning av livsmedel.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 11 §.)

6 § Stabiliserings- och associeringsavtal mellan Europeiska gemenskaperna och deras medlemsstater, å ena sidan, och Bosnien och Hercegovina, å andra sidan

Föredrogs
utrikesutskottets betänkande 2008/09:UU12
Stabiliserings- och associeringsavtal mellan Europeiska gemenskaperna och deras medlemsstater, å ena sidan, och Bosnien och Hercegovina, å andra sidan (prop. 2008/09:81).

Talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under 11 §.)

7 § Hälso- och sjukvårdsfrågor

Föredrogs
socialutskottets betänkande 2008/09:SoU13
Hälso- och sjukvårdsfrågor.

Anf. 14 ROSITA RUNEGRUND (kd):

Herr talman! Socialutskottets betänkande 13 om hälso- och sjukvårdsfrågor behandlar ca 330 motionsyrkanden. Av dem är ca 155 från riksdagens allmänna motionstid år 2007 och ca 175 från motionstiden hösten 2008. Utskottet har avstyrkt samtliga motionsyrkanden med hänsyn till tidigare ställningstaganden samt pågående arbete på olika områden. Det finns också 13 reservationer och fem särskilda yttranden i betänkandet.

Det förekommer också under punkten hälso- och sjukvårdsfrågor en förenklad behandling. Ett stort antal motionsyrkanden behandlas med förenklad behandling. Det innebär att de berör samma eller i huvudsak

samma frågor som utskottet arbetat med tidigare under mandatperioden. De motionerna redovisas i betänkandets bil. 2.

Herr talman! Antalet motioner visar på riksdagsledamöternas intresse för hälso- och sjukvårdsfrågor. Betänkandet behandlar ett stort antal områden. De står under rubrikerna *Hur hälso- och sjukvården ska organiseras och finansieras* och *Vård och behandling av olika sjukdomar* men även *Vård i livets slutskede*.

Att hälso- och sjukvårdsfrågor berör oss alla i livets olika skeden från första början till livets slut tror jag kommer att framkomma väldigt tydligt i debatten.

Herr talman! Jag överlämnar härmed betänkandet till socialutskottets ledamöter för debatt och önskar er en god debatt.

Anf. 15 ANN ARLEKLO (s):

Herr talman! Jag vill redan nu, för att inte glömma det på slutet, säga att jag står bakom samtliga socialdemokratiska reservationer, men för tids vinnings skull yrkar jag bifall till reservation 9 om ensamstående kvinnors rätt till insemination.

Herr talman! Det här betänkandet innehåller många viktiga motioner på området hälso- och sjukvård. Jag kommer i mitt anförande att koncentrera mig på två av alla de förslagspunkter som betänkandet innehåller. Det gäller rätt för barnmorskor att utföra medicinsk abort och ensamstående kvinnors rätt till insemination.

Rätten till säker och trygg abort är både en hälsofråga och en grundläggande rättighetsfråga. Den svenska abortlagstiftningen från 1975 betydde att svenska kvinnor fick möjligheter till säker abort inom landets gränser. Före 1975 var det svårare att få abort beviljad, och en omfattande illegal abortverksamhet förekom.

I dag sker inga illegala aborter i Sverige, och de metoder som används innebär att aborter är säkra med få medicinska komplikationer. Men lagstiftningen har blivit otidsenlig på en viktig punkt. Det finns redan i dag problem med väntetider för aborter som behöver åtgärdas.

Socialstyrelsen har redovisat att den totala väntetiden för tidiga aborter varierar stort i landet och att det på många håll är orimligt långa väntetider. Vi anser att det är allvarligt.

För kvinnor som efter övervägande kommit fram till att de vill genomgå en abort är varje dags ytterligare väntan på ingreppet svår. Om en kvinna är oönskat gravid och har bestämt sig för abort måste ingreppet av medicinska och etiska skäl utföras så snabbt som möjligt.

När 1975 års abortlag infördes var medicinska aborter inte aktuella utan lagstiftningen baserades på kirurgisk abort. I lagtexten står det därför att aborter alltid ska utföras av läkare. Denna reglering bör nu omprövas när det även finns andra abortmetoder att tillgå. Abortsökande har rätt att välja mellan kirurgisk och medicinsk abort.

I de föreskrifter som finns om abort står det att när kvinnan har bestämt sig för abort bör den utföras snarast möjligt. Medicinsk abort framkallas med hjälp av läkemedel. Metoden används i ungefär hälften av alla aborter. Ett växande antal kvinnor avslutar sin medicinska abort i hemmet.

Men för att medicinsk abort ska kunna göras krävs det att den sker tidigt under graviditeten. Dagens väntetider kan alltså innebära att en del kvinnor inte har en reell möjlighet att välja abortmetod eftersom reglerna föreskriver att en läkare ska utföra en medicinsk abort, och det hinner gå för lång tid.

Detta problem skulle kunna minskas betydligt om barnmorskor fick utföra medicinska aborter. Det är inte rimligt, herr talman, att en frisk kvinna som önskar abort ska behöva vänta på ett läkarbesök när kompetensen för att utföra en medicinsk abort finns tillgänglig hos barnmorskor i närområdet.

Många kvinnor har en etablerad kontakt med en barnmorska, och det är oftast dit man vänder sig när man får ett positivt graviditetstest. Barnmorskor skulle efter lämplig vidareutbildning kunna ta ett betydligt större ansvar än i dag och utföra medicinska aborter. Det skulle kunna förkorta väntetiderna och göra att fler kvinnor skulle kunna välja medicinsk abort om de ville samtidigt som omvårdnads kvaliteten skulle kunna förbättras.

Riksdagen bör begära att regeringen återkommer till riksdagen med ett förslag till ändring av abortlagen så att barnmorskor ges rätt att utföra medicinska aborter.

Herr talman! Barn lever i många olika slags familjer. En del lever med två biologiska föräldrar av olika kön, andra med en biologisk förälder och en bonusförälder, andra med två föräldrar av samma kön och många lever med en ensamstående förälder.

Barn har familjerelationer inte bara med en familj utan ofta med flera. Barn lever i olika familjekonstellationer under olika delar av livet. Det är fantastiskt positivt att så många barn får möjlighet att utveckla långa och nära relationer till sina biologiska föräldrar men också till många fler viktiga familjer och familjelika relationer. Den generella välfärden, vår väl utbyggda barnomsorg av hög kvalitet liksom stöd och skydd för våra barn i samhället har bidragit till detta.

Få vuxna vill avstå från att uppleva glädjen att bli förälder och det spännande livet tillsammans med barn. Men ibland blir det ingen graviditet trots många försök. Ibland tar också livet en sådan vändning att man inte har någon partner när barnlängtan är stark. Enligt svensk lag får inte sjukvården hjälpa ensamstående kvinnor att skaffa barn genom assisterad befruktning. Ensamstående kan bli föräldrar till adoptivbarn men inte genom assisterad befruktning. Vissa kvinnor väljer därför att adoptera medan andra har en stark längtan efter att själv föda ett barn.

I dag är det bara kvinnor som lever i en parrelation, heterosexuell eller homosexuell, som har möjlighet att få tillgång till assisterad befruktning i Sverige. Dock är det vanligt att ensamstående kvinnor söker behandling på kliniker i till exempel Danmark men också i andra länder, vilket gör att det redan i dag finns många barn i Sverige som har tillkommit genom assisterad befruktning av ensamstående kvinnor. Vi anser att ensamstående kvinnor bör få tillgång till assisterad befruktning enligt samma villkor som kvinnor som lever i en relation. Det finns ingen anledning att tro, herr talman, att de barn som har tillkommit genom assisterad befruktning av en ensamstående kvinna skulle få dåliga uppväxtvillkor, mindre kärlek eller en sämre uppfostran.

Slutligen: Regeringen bör därför snarast utreda förutsättningarna för att ge ensamstående kvinnor rätt till assisterad befruktning.
(Applåder)

Anf. 16 ELINA LINNA (v):

Herr talman! Detta betänkande med sina ca 330 yrkanden omfattar både stora och små förslag med ambitioner att förbättra den svenska hälso- och sjukvården. Innan jag börjar argumentera för specifika frågor eller reservationer vill jag uttrycka min oro över de senaste årens politiska beslut, som enligt min mening inte innebär förbättringar för den svenska hälso- och sjukvården utan tvärtom.

Vi politiker varnar i debatter då och då varandra för det sluttande planet, det vill säga att vi ska akta oss för att fatta ett beslut som i sin tur kommer att öppna vägen för ett annat, ett tredje och så vidare tills vi kommer fram till något på det sluttande planet – något som inte är önskvärt. Jag menar att vi nu befinner oss i det läget.

Regeringens beslut hitintills och de aviserade kommande förslagen riskerar att undergräva förtroendet för det skattefinansierade hälso- och sjukvårdssystemet. Det är ett system som kräver förhållandevis höga skatter och progressivitet i skatterna så att jag som har höga inkomster bekostar mer av hälso- och sjukvården än min granne som är arbetslös. Jag kanske inte har några större krämpor och behöver ytterst sällan besöka vårdcentralen, men min granne besöker både vårdcentralen och sjukhuset ofta. Och det är i sin ordning. Vårt system bygger ju också på solidariteten och att vård ska ges efter behov.

Jag och Vänsterpartiet anser att till exempel besluten om privatiseringar inom vården, LOV, obligatoriskt vårdval i primärvården och ersättningsetablering för privata vårdgivare alla är ändringar i sjukvårdssystemet som placerar oss på det sluttande planet när regeringen till exempel bedyrar att det solidariska systemet med skattefinansieringen ska bestå.

Vad har då hänt under de två och ett halvt år som har gått? Har det blivit bättre, som regeringen säger? Har köerna minskat? Ja, men marginellt. Har vi fått fler läkare och sjuksköterskor nu när vårdpersonalen har fler arbetsgivare att välja emellan? Nej, bristen på distriktsläkare och psykiatrer består. Däremot har landstingens kostnader för hyrläkare ökat betydligt, och patientsäkerheten riskeras med bland annat dålig kontinuitet. Den svenska hälso- och sjukvården som har rankats högt i olika internationella mätningar och beräknats som kostnadseffektiv befinner sig som sagt på det sluttande planet.

Herr talman! Nu ska jag försöka övervinna min oro inför framtiden och i stället fokusera på ett antal förslag i betänkandet som enligt min och Vänsterpartiets mening skulle kunna förbättra vården, om inte utskottsmajoriteten hade sagt nej till förslagen. Vänsterpartiet har tillsammans med Socialdemokraterna och Miljöpartiet en reservation som syftar till att personer med sällsynta sjukdomar ska kunna garanteras en effektiv och säker behandling, vård och habilitering. Det finns ett fåtal center för sällsynta diagnoser, bland annat cystisk fibros. Men vi anser att vården måste organiseras så att alla med sällsynta diagnoser har en tillhörighet till något nationellt medicinskt center.

Utskottsmajoriteten anser däremot att ”det redan i dag görs insatser för personer med sällsynta diagnoser på nationell nivå”. Det är också sant, men insatserna är otillräckliga och patienterna får inte adekvat vård därför att kunskap om just hans eller hennes sjukdom saknas på det ställe dit patienten är hänvisad. Majoriteten skriver i betänkandet att ”utskottet avser att följa regeringens arbete med att analysera hur olika aktörer kan samarbeta bättre för att förbättra vården av personer med sällsynta diagnoser”. Det är en mycket svag skrivning, som inte lovar något konkret för personer med sällsynta diagnoser.

Herr talman! Betänkandet innehåller som sagt motioner med olika inriktningar. Jag vill nu tala för två motioner som handlar om kvinnors hälsa. Den första handlar om abortverksamhet. Det är fortfarande en kontroversiell fråga för vissa i vårt land. Den är till och med så kontroversiell att häromdagen tillfrågades både Mona Sahlin och Fredrik Reinfeldt om detta på grund av en debatt som nyligen blossade upp med anledning av att en kvinna i Eskilstuna två gånger avslutade sina graviditeter efter beskedet att hon väntade flickor. Jag tycker att Mona Sahlin resonerade klokt när hon fick frågan om reglerna för könsbestämning av foster bör ändras. Mona Sahlin tyckte inte det eftersom ingen har rätt att fråga varför kvinnan gör abort. Fredrik Reinfeldt tyckte att reglerna ska ändras. Inte heller i denna fråga håller jag med Fredrik Reinfeldt.

Enligt RFSU, Riksförbundet för sexuell upplysning, är problemet med aborter på grund av kön försvinnande litet i Sverige. Gynekologer som RFSU samarbetar med har knappt stött på något fall alls, och det är inte så konstigt eftersom de allra flesta kvinnor gör abort innan man kan säga vilket kön fostret har.

Om en kvinna beslutar sig för att göra abort är det viktigt att hon får göra det utan onödiga väntetider. Det är oftast en barnmorska kvinnan vänder sig till vid ett positivt graviditetstest. Vänsterpartiet har en motion i betänkandet där vi föreslår att det införs i lagstiftningen att barnmorskor får möjlighet att utföra medicinska aborter. Jag ska inte argumentera mer för den motionen och för reservationen. Ann Arleklo argumenterade förtjänstfullt för motionen.

Herr talman! En annan fråga inom området kvinnors hälsa, men från ett annat perspektiv, är frågan om ensamstående kvinnors rätt till insemination. Denna fråga har dragits i långbänk ett antal år nu i socialutskottet, och åtminstone jag trodde att vi äntligen skulle komma fram till ett ställningstagande. Återigen analyserar regeringen frågan, denna gång utifrån ett barnperspektiv. I detta arbete läggs särskilt fokus på barnets rätt att få kännedom om sitt biologiska ursprung. Vad behöver regeringen analysera? Utifrån principen barnets bästa finns det ingen anledning att tro att det barn som tillkommit genom assisterad befruktning av en ensamstående kvinna skulle få sämre uppväxtvillkor än ett barn som adopterats av en ensamstående kvinna eller man eller av någon annan anledning lever med endast en förälder. Eller har regeringen någon annan teori som måste analyseras? Jag vänder mig speciellt till mina kolleger från Centerpartiet och Folkpartiet i socialutskottet. Vad menar ni med detta? Vad är det som ska analyseras?

Herr talman! Under den förra mandatperioden hände det att partierna i majoriteten kunde stödja en motion från opposition. Jag kan inte komma på att det har hänt någon gång under denna mandatperiod. Majo-

riteten gör det lätt för sig och avslår alla våra förslag, hur lysande de än är.

Själv har jag i detta betänkande stöttat några borgerliga förslag. Ett handlar om förslaget att tillsätta en utredning om missledande yrkestitlar för patient- och konsument säkerhetens skull. Det finns pengar att tjäna på människors lidande. Olika typer av terapeuter bjuder ut sina tjänster. En del kallar sig för psykoterapeuter – det låter förtroendegivande – utan att ha varken legitimation eller kompetens att utöva psykoterapi. Coacher av olika slag ska få människor med psykisk ohälsa att hitta sig själva och förverkliga sina drömmar. Det finns en stor risk att förtvivlade människor hamnar i händerna på icke-professionella yrkesutövare på grund av missledande yrkestitlar. Detta är ett problem som borde utredas.

Ett annat förslag som jag tycker är bra är Barbro Westerholms förslag om livstestamente eller livsslutsdirektiv som ska vara juridiskt bindande. Utredningen om förmyndare, gode män och förvaltare föreslog detta. Utredningen kom redan 2004. I Danmark har man sedan många år möjligheten att skriva ett livstestamente, och det fungerar bra där. Att kunna skriva ett dokument medan man är helt frisk och har sin beslutsförmåga i behåll och själv kunna ta ställning till hur man vill bli behandlad om man skulle hamna i en situation där döden är oundviklig eller i ett permanent medvetslöst tillstånd skulle få många människor att känna en större trygghet inför möjligheten att drabbas av obotlig sjukdom eller långt framskriden svaghet i hög ålder.

Patientens självbestämmande i livets slutskede är en viktig fråga som också aktualiserats på grund av händelserna på Astrid Lindgrens sjukhus för ett tag sedan. Jag är medlem i Smer, Statens medicinsk-etiska råd. Där har vi diskuterat frågan i över två år. Vi har analyserat olika argument, lyssnat på experter, anordnat seminarier, gjort studiebesök med mera. I november skickade Smer ett pm till socialministern där man bland annat framförde att det behövs en utredning om vård i livets slutskede. Händelserna på Astrid Lindgrens sjukhus visar tydligt att det behövs en utredning om vården och omsorgen i livets slutskede. Det finns ett förslag i betänkandet som jag också stöder.

Herr talman! Jag har berört några av de förslag som enligt min mening skulle höja kvaliteten inom hälso- och sjukvården. Det finns flera som jag inte hunnit ta upp här i talarstolen. Självklart står jag bakom samtliga Vänsterpartiets reservationer, men för tids vinnande yrkar jag bifall till reservation nr 9.

(Applåder)

Anf. 17 THOMAS NIHLÉN (mp):

Herr talman! Miljöpartiet har sju reservationer i det här betänkandet. Vi ställer oss naturligtvis bakom dem, men för att vinna tid yrkar jag endast bifall till reservation nr 9 som handlar om ensamstående kvinnors rätt till insemination.

Att den svenska hälso- och sjukvården i större utsträckning än i dag borde inriktas på förebyggande och hälsofrämjande arbete är en av de viktigaste grundpelarna i grön hälsopolitik. En hälsoorientering av hälso- och sjukvården innebär en breddning av synen på vilka insatser och vilka arbetssätt som är mest effektiva för att främja hälsa och förebygga sjukdom.

En hälsofrämjande hälso- och sjukvård utvecklar förhållningssätt som stärker individens egna resurser och därmed hälsan. Det innebär att man inte enbart definierar hälsa i biologiska och medicinska termer, utan det är lika viktigt att patientens egenupplevda hälsa och välbefinnande uppmärksammas. Vi är övertygade om att detta är en långsiktig överlevnadsfråga för svensk hälso- och sjukvård.

Målmedvetna satsningar inom det här området är att betrakta som strategiska investeringar som leder till en höjd livskvalitet och en bättre hälsa för medborgarna samtidigt som behovet och efterfrågan på vård och omsorg minskar. Det leder i sin tur till minskade sjukvårdskostnader.

Miljöpartiet vill se ett systemskifte där fokuseringen på hälsa och livskvalitet ökar markant inom svensk hälso- och sjukvård.

Herr talman! Skolan är den värld där barn och unga befinner sig en stor del av sin tid, och det är där som det förutom i hemmet finns vuxna som har möjlighet att se hur de mår. Elevhälsovården har en mycket viktig förebyggande uppgift genom att tidigt upptäcka elevers svårigheter och problem, vilket är ovärderligt för att kunna förebygga eskalerande problem. Skolan behöver ha möjlighet att uppfatta både rena hälsoproblem och psykiska och sociala problem som rör den enskilda individen eller hans eller hennes familjesituation. Inte sällan kan fysiska problem ha sin grund i psykosociala orsaker.

Enligt dagens lagstiftning i skollagen ska skolhälsovården ”följa elevernas utveckling, bevara och förbättra deras själsliga och kroppsliga hälsa och verka för sunda levnadsvanor”.

Det sägs också i lagen att den främst ska vara förebyggande, men att den även ska omfatta hälsokontroller och enkla sjukvårdsinsatser.

Tyvärr kan vi konstatera att elevhälsovården i många kommuner inte på något sätt lever upp till vare sig skollagens ambitioner eller Socialstyrelsens riktlinjer. Det ser även påtagligt olika ut i skolorna runt om i landet.

I dag kräver inte lagstiftningen att det ska finnas kuratorer inom elevhälsovården, vilket är en stor brist som borde åtgärdas.

Miljöpartiet anser att det behövs en kraftfull satsning på elevhälsovården för att man på ett bra sätt ska kunna verka i enlighet med både skollagen och Socialstyrelsens riktlinjer. Det måste bli obligatoriskt för kommunerna att erbjuda en väl fungerande elevhälsovård i enlighet med lagstiftning och riktlinjer. Det är också helt nödvändigt med en förbättrad och skärpt tillsyn av att kommunerna verkligen följer lagstiftning och riktlinjer.

Kommunerna ska kunna garantera att eleverna på ett enkelt sätt kan komma i kontakt med rätt person när de har fysiska eller själsliga problem. Elever har rätt att veta att de har denna rätt och hur de ska gå till väga. Dessa tidiga och välriktade insatser kan förebygga mycket lidande och sjukdom och är dessutom samhällsekonomiskt och folkhälsopolitiskt mycket lönsamma.

Herr talman! Låt mig gå över till nästa ämne, nämligen ensamstående kvinnor och deras rätt till insemination.

Miljöpartiet anser att ensamstående kvinnor ska få tillgång till assisterad befruktning enligt samma villkor som kvinnor som lever i en parrelation. För ensamstående kvinnor finns det i dag möjlighet att adoptera lagligt men inte att inseminera.

När frågan diskuterats tidigare har kravet oftast avfärdats med att en familj med en förälder är mer sårbar om något skulle hända den föräldern. Detta är givetvis sant men inte ett hållbart argument då ensamstående tillåts prövning för att få adoptera och att vi i dag har mängder av ensamstående föräldrar.

Begreppet familj har vidgats genom åren från att ha varit en traditionell kärnfamilj med mamma, pappa och barn till att numera innefatta även homosexuella relationer och ensamstående hushåll. Denna utveckling är viktig, välkomnad och kort sagt en spegel av det moderna samhälle som vi lever i.

Barn som tillkommit genom assisterad befruktning av en ensamstående kvinna kommer inte att få sämre uppväxtvillkor än ett barn som antingen har adopterats av en ensamstående kvinna eller man eller lever med endast en av sina föräldrar. Motståndare till assisterad befruktning för andra grupper än heterosexuella par, vilka här i kammaren lyckligtvis är väldigt få, brukar hänvisa till barnets bästa. Det måste vara kränkande för alla kvinnor när dessa motståndare underförstått omyndigförklarar kvinnans möjligheter att ensam trygga ett barns välfärd. Självklart kan en familj med en förälder vara lika lämpad och kompetent som en familj med flera föräldrar.

Herr talman! Surrogatmödraskap innebär att en kvinna bär ett barn som den biologiska mamman av någon anledning inte själv kan bära i sin egen livmoder. En graviditet som leder till att en ny och efterlängtd människa får komma till världen ska inte behöva beskrivas med ett så negativt ord som surrogatmödraskap. Därför föreslår vi i stället termen värdmödraskap.

Vi vill att detta sätt att sätta barn till världen ska utredas, självklart med barnets välfärd i första rummet. För många kvinnor och samkönade par kan det här vara den enda möjligheten att bli biologiska föräldrar. Värdmödrar och -barn finns förstås redan i Sverige, bland annat för att det redan i dag är tillåtet i många andra länder. Men eftersom Sverige inte har reglerat värdmödraskap faller barnen ibland in i ett juridiskt vakuum med oklarheter om vem eller vilka som är vårdnadshavare.

Miljöpartiet vill att värdmödraskap ska utredas. Det finns viktiga etiska frågor som måste övervägas men utgångspunkten måste vara att det är positivt med fler välkomna barn.

Herr talman! Nästa punkt jag vill ta upp är integrativ, komplementär och alternativ medicin.

Miljöpartiet vill se en utökad integration mellan skolmedicinen och den komplementära och alternativa medicinen. Syftet med en integration är att få en effektiv och ändamålsenlig hälso- och sjukvård där beslut om en behandling beaktar all existerande evidens kring patientupplevd effekt och klinisk effektivitet.

Om en ökad integration mellan skolmedicinen och komplementär- och alternativmedicinen ska bli möjlig måste vi i Sverige skapa spelregler och en lagstiftning som reglerar detta område på ett modernt och ändamålsenligt sätt. Därför föreslår vi att det är dags att utreda förutsättningarna för att införa en lagstiftning, i likhet med den som numera finns i Norge, för att reglera komplementär- och alternativmedicinen på ett sätt som är i takt med tiden.

Rätten att utföra medicinsk abort är nästa punkt.

De flesta kvinnor bestämmer sig tidigt om de ska fullfölja en graviditet eller ej, men i många landsting är det lång kö vilket gör att väntetiden blir utdragen. Efter vecka åtta, det vill säga efter 63 dagar, är medicinsk abort inte längre aktuell. Vi anser att det är kvinnan som ska kunna välja abortmetod. Då kan inte köerna vara så långa, vilket de är på många håll, att graviditeten överskrider 63 dagar.

Det är också viktigt att kvinnan ska kunna känna sig trygg och enbart behöva träffa en person, nämligen barnmorskan, under hela vårdprocessen. Barnmorskor skulle efter lämplig vidareutbildning kunna ta ett större ansvar än i dag och utföra medicinska aborter. Det skulle kunna förkorta väntetiderna och göra att fler kvinnor skulle kunna välja medicinsk abort samtidigt som omvårdnads kvaliteten skulle förbättras. Specialutbildade barnmorskor bör kunna ges rätt att utföra medicinsk abort och rekvirera eller förskriva abortpiller.

Miljöpartiet anser att specialutbildade barnmorskor ska kunna ha ansvar för hela vårdprocessen vad gäller abort, vilket ger möjlighet till kontinuitet i hela vårdkedjan och en trygghet för kvinnan.

Avslutningsvis, herr talman! Varje år drabbas 105 000 personer i sjukvården av skador som klassas som undvikbara. Den slutsatsen drar Socialstyrelsen i rapporten *Vårdskador inom somatisk slutenvård*. Det innebär att en person var femte minut, dygnet runt och året runt, skadas i den svenska vården i onödan.

Vårdskador definieras som skador som skulle ha kunnat undvikas. 3 procent av patienterna med vårdskador dör av sina skador. Det motsvarar över 3 000 personer per år eller en person var tredje timme som dör i onödan. Vårdskadorna skördar alltså sju gånger fler dödsoffer än trafikolyckorna. Det här medför också 630 000 extra vårddygn på ett år, vilket motsvarar ungefär 10 procent av alla vårddygn totalt.

En av de största orsakerna till de här vårdskadorna är felaktig läkemedelsanvändning. Tiotusentals personer skadas varje år av läkemedelsrelaterade orsaker som överdosering av läkemedel eller onödig, utebliven, försenad eller otillräcklig läkemedelsbehandling.

Det här är minst sagt skrämmande och alarmerande fakta som presenteras, och här anser vi att det behövs kraftfulla åtgärder omgående. Vi i Miljöpartiet anser att felaktig läkemedelsanvändning är ett mycket stort och allvarligt samhällsekonomiskt, medicinskt och folkhälsopolitiskt problem, och att detta är ett direkt hot mot liv och hälsa för många patienter i Sverige.

Den grupp i samhället som drabbas mest av dessa allvarliga missförhållanden och brister är våra äldre. Problemen och riskerna med den felaktiga läkemedelsanvändningen till våra äldre är ingenting nytt. Det har varit väl känt under flera årtionden.

Socialstyrelsen har vid ett flertal tillfällen analyserat läkemedelsbehandlingen för våra äldre. I en rapport från 2005 ansåg man att det fanns allvarliga brister och missförhållanden och att felbehandlingar med läkemedel var vanligt förekommande.

I en rapport som kom för någon vecka sedan konstaterades att felbehandlingarna har ökat, att antalet läkemedel per patient har ökat, att antalet D-interaktioner har ökat, att förskrivningen av lugnande medel och

sömläkemedel har ökat samt att dubbelanvändningen av läkemedel mer än fördubblats.

I dag presenteras ytterligare en rapport från Socialstyrelsen som visar att våra äldre fortfarande får för mycket, felaktiga och onödiga läkemedel. Varför har det inte skett någon förbättring utan snarare en försämring av den felaktiga läkemedelsbehandlingen till våra äldre, trots att det faktiskt har genomförts en hel del åtgärder för att komma till rätta med det här problemet?

Det finns naturligtvis många orsaker till det här. Miljöpartiet har lagt fram ett stort antal förslag om hur man skulle kunna minska den felaktiga läkemedelsanvändningen. Men min fråga är: Vad gör regeringen? Hittills har man varit totalt handlingsförlamad. Man har inte vidtagit några effektiva och kraftfulla åtgärder, vilket tydligt visar att man inte tar de här problemen på fullt allvar.

(Applåder)

Anf. 18 KENNETH JOHANSSON (c):

Herr talman! Först vill jag yrka bifall till förslaget i utskottets betänkande i sin helhet och avslag på motionerna.

Herr talman! Alla människor kommer någon gång under sitt liv i kontakt med vården. Vi vet vad det betyder när det fungerar, och vi vet vad det betyder när det inte fungerar. Vården måste utgå från de behov som människan har och inte från systemets, organisationens eller personalens behov, som tyvärr ofta varit fallet.

Centerpartiets vision är att alla får den vård man behöver, oavsett varifrån man kommer, var man bor, vilken ekonomi man har, hur gammal man är eller vilken identitet man har. Vården ska vara solidariskt finansierad och ges efter behov. Vården ska vara av hög kvalitet och effektiv så att ingen behöver vänta på vård i onödan. För att nå dit behöver vi öka utvärderingen, fokusera på kvalitet och säkerhet inom vården och samtidigt öka människors inflytande över vården.

Det behövs också ett ökat entreprenörskap inom vården för att få genomslag för nya arbetssätt som på ett genuint sätt utgår från enskilda människor. Det sjukdomsförebyggande och hälsofrämjande arbetet ska genomsyra inte bara vården utan hela samhället.

Vi vill att människor ska ha möjlighet att bestämma själva. Därför ser vi det som naturligt att valfriheten genomsyrar hela sjukvårdssystemet, från primärvård till specialistvård. Människor ska inte bara bli hänvisade hit eller dit, utan måste själva kunna få ta ställning till om höften ska opereras på det ena sjukhuset eller på det andra, och självklart ska man få vården inom rimlig tid.

Allianspartierna drev år efter år kravet på en nationell vårdgaranti. Efter 14–15 nej från den tidigare regeringen lyckades vi till sist få fram ett ja. Regeringen lyssnade till sist. Särskilda medel har tillförts och tillförs även nu, och äntligen, kan vi säga, verkar alliansregeringens senaste kömiljard ha givit resultat. Sveriges Kommuner och Landtings ansvarige tjänsteman säger: ”Vi ser att det ute i landstingen pågår ett intensivt arbete med att korta köerna och några har kommit väldigt långt.”

Centerpartiet vill ytterligare skärpa vårdgarantin. Vi vill slå fast den i lag. Först när friheten att välja kombineras med en trygg visshet om att man kan få vård inom rimlig tid uppnås verklig valfrihet.

Herr talman! Centerpartiet tillsammans med övriga allianspartier har verkligen visat ambitioner och en hög takt i förnyelsen av svensk hälso- och sjukvård. Vi har avskaffat stopplagen. Vi har vidtagit en rad åtgärder för att stimulera ökad mångfald. Vi anser att det är bra med mer företagsamhet i vården. Vi har infört vårdval i primärvården. Det är bra, för vi behöver mer valfrihet för den enskilda människan att välja vårdgivare. Vi satsar rejält på den medicinska forskningen, en mycket tydlig uppryckning jämfört med vad tidigare regering åstadkom på det området. Vi har jobbat för att därmed kunna bota fler sjuka och att få behålla forskarna i vårt eget land.

Utvecklar kvaliteten gör vi genom bland annat öppna jämförelser, kvalitetsregister, IT-strategi – ja, listan kan göras lång, och mycket av pågående arbeten redovisas i betänkandet. Vi rustar upp psykiatrin, vi utbildar fler läkare och sjuksköterskor och så vidare.

Omställningen av apoteksmarknaden, som socialutskottet för närvarande bereder, är en annan fråga som vi snart har framme till beslut. Ett tillgängligare apotek och därmed utbyggd service kommer – det är jag övertygad om – att bli mycket bra och uppskattat.

Och tänk så många utredningar som har presenterats och är på gång att ge resultat! Det handlar om patienträttigheter, patientsäkerhet, lagfäst vårdgaranti, vårdlotsar, cancerstrategi och så vidare.

Självfallet finns det mycket mer att göra, och reformarbetet måste fortsätta och drivas på. Det sjukdomsförebyggande och hälsofrämjande arbetet måste intensifieras, precis som Thomas Nihlén beskrev i sitt anförande. Här har vi mycket kvar att göra, både när det gäller hälsans bestämningfaktorer, hälsoklyftor och att ha en politik för att hela de klyftorna. Det handlar om att få en ny start för primärvården, navet i svensk hälso- och sjukvård, att få möjlighet för primärvården att göra det de är till för: att vara den första vardagskontakten, att kunna jobba förebyggande, att vårda och behandla och också bedriva vardagsforskning.

Vi behöver en samlad strategi mot krånglet i vården. Från Centerpartiets sida lade vi fram en rapport i december månad där vi beskriver ett antal konkreta förslag för att vi ska få mer patienttid för vårdpersonalen. Det finns många andra områden, som redan nämnts, som också är föremål för överväganden och annat.

Det kanske är svaret till Elina Linna, som är ledsn för att det blir avslag på Vänsterpartiets motioner. Vi har vanan och vet hur det känns. Ibland får man så att säga kämpa för att bli glad över att det blir en positiv skrivning i utskottstexten. Man får kämpa för att känna sig glad över att det kommer fram förslag i utredningsarbetet. Jag har förståelse för att det ibland känns hopplöst – detta sagt efter åtta år i opposition. Men så är livet ibland.

Herr talman! Vi behandlar ett motionsbetänkande. Alla motioner avstyrks men det finns, som sagt, många goda idéer. De flesta har tagits upp och är på gång och utreds. Om man tittar på reservationerna ser man att det finns en del som jag absolut tycker är väl värda att både ta på allvar och diskutera. Jag måste dock konstatera att någon samlad sjukvårdspolitik har oppositionspartierna inte. Det är uppenbart.

Det finns konkreta reservationer, till exempel i fråga om sällsynta diagnoser. Jag tycker att det är en mycket viktig fråga. I det arbetet är vi

bara i början. EU:s engagemang är bra och viktigt och ställer krav på oss som nationer, men där finns mer att göra.

När det gäller frågan om bemötande av våldsutsatta kvinnor är också det en mycket angelägen fråga, och åtgärder för att bekämpa mäns våld mot kvinnor finns i regeringens handlingsplan. Nationellt centrum för kvinnofrid har fått uppdrag helt i linje med den reservationens förslag.

Beträffande ensamstående kvinnors rätt till insemination är även det en väldigt viktig fråga. Elina Linna säger att frågan har dragits i långbänk. Ja, verkligen. Den har dragits i långbänk. Och av vem? Jo, av den tidigare regeringen, som år ut och år in fick önskemål framförda om detta. Trots det hände inte ett dugg i frågan. Sedan bytte man inställning, och jag kan ha respekt för att man ändrar uppfattning när man kommer i opposition. Elina Linna ska nog fråga sig själv vem som dragit frågan i långbänk.

Centerpartiet har fört den diskussionen, och det är ingen tvekan om att vi från Centerpartiets sida vill komma framåt i det arbetet. Vi gör nu det som den tidigare regeringen inte ens kom i närheten av, nämligen tar ett steg framåt, vilket vi också redovisar i utskottsbetänkandet. Låt mig citera ur betänkandet: "När det gäller frågan om ensamstående kvinnors rätt till assisterad befruktning har utskottet erfarit att regeringen för närvarande analyserar frågan utifrån ett barnperspektiv. I detta arbete läggs särskilt fokus på barnets rätt att få kännedom om sitt biologiska ursprung. Utskottet utgår ifrån att regeringen återkommer till riksdagen i frågan om så erfordras." Vi har inlett ett analysarbete. Det syftar naturligtvis till att det hela ska leda till någon form av åtgärder. Den tidigare regeringen orkade aldrig med det.

Beträffande livstestamenten, ett annat exempel på en verkligen viktig fråga, återopas i betänkandet att beredning av frågan pågår i Regeringskansliet, kanske inte i första hand vid Socialdepartementet utan vid ett annat departement. Där pågår alltså ett arbete.

Jag ska avsluta med att sammanfattningsvis säga att det verkligen är roligt att kunna beskriva att så mycket händer, att vi börjar se resultat vad gäller tillgänglighet samt effekter av kömiljarden. Men det finns områden som definitivt behöver jobbas vidare med för att vi ska nå en hälso- och sjukvård som är bra för oss alla och som är solidariskt finansierad, allt efter behov.

(Applåder)

(forts. 9 §)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 13.54 på förslag av talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 14.00 då frågestunden skulle börja.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 14.00.

Anf. 19 TREDJE VICE TALMANNEN:

Vi ska nu genomföra dagens frågestund och jag hälsar statsråd och ministrar välkomna.

Frågestund

Finansieringen av välfärden

Anf. 20 THOMAS ÖSTROS (s):

Fru talman! I dag kom nya oroväckande uppgifter om att arbetslösheten stiger mycket snabbt i Sverige. Det är nästan 100 000 fler arbetslösa på ett år. Särskilt orosamt är det naturligtvis att det är de unga som nu blir arbetslösa i mycket stor utsträckning. Arbetslösheten stiger snabbare för unga i Sverige än i de flesta andra europeiska länder.

Allt det här gör att kommunerna nu får det mycket tufft med att klara finansieringen av vården, skolan och omsorgen, eftersom skatteintäkterna inte längre ökar.

I morse nåddes vi av ett chockbesked från regeringen om att det inte blir några mer pengar till sjukvården, skolan och äldreomsorgen i år. I stället fortsätter man med sina ofinansierade skattesänkningar riktade till dem som tjänar allra bäst.

Jag vill fråga Mats Odell: Varför lånar du pengar till skattesänkningar till höginkomsttagare men säger nej till mer pengar till vården, omsorgen och skolan?

Anf. 21 Statsrådet MATS ODELL (kd):

Fru talman! Låt mig först konstatera att vi i dag har nåtts av Statistiska centralbyråns dramatiska besked att 8 procents arbetslöshet är ett faktum. Den djupa internationella finansiella krisen har nu slagit med full kraft in i industriländernas ekonomier. Svensk industris och svenskt näringslivs sammansättning domineras av exakt de områden där krisen slår hårdast. Sverige är ett av de länder som har drabbats hårdast av denna internationella kris.

Det här kommer att leda till att arbetslösheten ökar. Det kommer att leda till att statsfinanserna försämras ganska dramatiskt. Det kommer att leda till att den kommunala ekonomin försämras.

Vi måste nu ta ansvar både på kommunal nivå och här i kammaren. De kommunala skatteintäkterna ökar det här året. Kommunpolitikerna har i år mer pengar att röra sig med än de hade förra året. Regeringen kommer med ett besked i vårpropositionen den 15 april om hur det blir med pengar till kommunerna.

Anf. 22 THOMAS ÖSTROS (s):

Fru talman! Krisen är global, men den svenska regeringen har ansvar för att regera Sverige och värna Sverige när den ekonomiska krisen slår till.

I Sverige ökar ungdomsarbetslösheten snabbare än i de flesta andra europeiska länder. Det finns en åtgärd som alla ekonomer, fackliga organisationer och bedömare vet är den effektivaste i det här läget, nämligen att satsa på välfärden, på vården, omsorgen och skolan, att förhindra upp-

sågningar av lärare, sjuksköterskor och barnskötare, alla de viktiga yrkesgrupper som är så betydelsefulla för barnfamiljer och pensionärer för att man ska få bra kvalitet i de verksamheterna.

Då väljer Mats Odell, Kristdemokraterna och regeringen att sänka skatten. Mats Odell tjänar 13 000 kronor på skattesänkning i år, trots miljoninkomst, i stället för att satsa på välfärden. Varför, Mats Odell?

Anf. 23 Statsrådet MATS ODELL (kd):

Fru talman! Regeringens budgetproposition har nu fungerat i två och en halv månad. Den innebar 34 miljarder i ökade resurser till kommunsektorn i år, nästa år och fram till 2011. I år är det ca 9 miljarder i nya resurser.

Thomas Östros talar om skattesänkningar. Om jag är rätt underrättad har Socialdemokraterna accepterat de skattesänkningar som den här regeringen har genomfört för låg- och medelinkomsttagare, visserligen med ett års fördröjning. Det finns en liten skillnad, men den är fortfarande ganska begränsad när man tänker på den retorik som Thomas Östros för fram.

Vi kommer att ta ansvar. Jag, mitt parti, Kristdemokraterna, och de övriga allianspartierna gör nu en mycket omfattande genomgång av hur vi ska klara av att hantera våra gemensamma resurser under krisen. Vi kommer att göra vad vi kan för att satsa på kommunsektorn. Det är där våra gamla föräldrar ska få en värdig omsorg. Det är där våra barn och våra ungdomar måste få en bra skola och förskola. Självklart är det så. Men vi är inte färdiga med den genomgången. Vi kommer att lämna ett besked den 15 april.

Kommunernas resurser till vård och skola

Anf. 24 ULLA ANDERSSON (v):

Fru talman! Jag har en fråga med anledning av det besked som har kommit i dag på morgonen om att det inte kommer att tillskjutas några extra pengar 2009 till kommunerna. Min fråga till regeringen är: Har ni gjort några analyser av hur det här påverkar kvaliteten i äldreomsorgen, förskolan och sjukvården, av hur många som kommer att sägas upp och av vad det i sin tur får för betydelse för kvaliteten i de berörda områdena och hur det drabbar pensionärer och barn? Vad har ni i så fall dragit för slutsatser av de analyserna? Det är min fråga till ansvarig minister. Jag vet inte om det är statsrådet Hägglund eller Maria Larsson. Det får ni avgöra själva. Men det skulle vara bra att få veta vilka analyser ni gör innan ni fattar sådana här beslut.

Anf. 25 Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (kd):

Fru talman! Jag vet inte vilka beslut som Ulla Andersson diskuterar just nu. Diskuterar hon den budget som regeringen lade fram i höstas? Den innebär en satsning på 32 miljarder kronor, bland annat för flera arbetstillfällen och för ökade satsningar på välfärdsområdet genom mer resurser till kommuner och landsting för att de ska klara sin svåra utmaning att ge omsorg och vård till personer som är beroende av detta i sitt dagliga liv.

Vi har en situation som har beskrivits tidigare här. Det sker en väldigt stark avmattning i ekonomin. Detta drabbar Sverige, som är ett väldigt exportberoende land, med full kraft och leder till försvagning av sysselsättningen och till att också kommuner och landsting får försvagad ekonomi i förhållande till de prognoser som har lämnats. Men fortfarande har de en starkare ekonomi i år än de hade förra året. Regeringen följer det här väldigt noggrant. Har vi möjligheter inom ramen för de resurser som på den nationella nivån står till förfogande ska vi stötta kommun- och landstingssektorn.

Anf. 26 ULLA ANDERSSON (v):

Fru talman! Jag tackar statsrådet för det. Jag kan konstatera att ni inte har gjort någon analys av vilka effekter det här får på kvaliteten i äldreomsorgen, barnomsorgen eller skolan.

Konjunkturinstitutet har varit mycket tydligt med att det behövs 14 miljarder nästa år, men även pengar i år: 1 ½ miljard, säger Konjunkturinstitutet, 3 miljarder, säger Sveriges Kommuner och Landsting. 25 000 personer riskerar att sägas upp annars. Det får självklart stor betydelse för hur hjälpen och omsorgen blir till de äldre, för hur min mamma och hennes man ska klara den här situationen. Det är de som drabbas, de som är i stort behov av en fungerande hemtjänst, de som är i stort behov av en fungerande sjukvård.

Innan man fattar ett sådant här beslut utgår jag från att man har pratat ihop sig mellan regeringspartierna. Innan man går ut i medierna och talar om att det inte blir några extra pengar måste man ha gjort en bakomliggande analys av hur det påverkar kvaliteten i välfärden. Kommunsektorns verksamheter är välfärdens ryggrad. Därför borde ni ha gjort en analys.

Anf. 27 Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (kd):

Fru talman! Jag vet fortfarande inte vilket beslut det är som Ulla Andersson hänvisar till. Regeringen jobbar ständigt med de här frågorna. Precis som min kollega Mats Odell beskrev här tidigare kommer regeringen med en ekonomisk vårproposition i mitten av april månad. Man kommer att göra de bedömningar av det ekonomiska läget som man kan göra vid den tidpunkten. Analyser görs naturligtvis ständigt. Situationen förändras genom omvärldens effekter i vårt eget land.

Hur det går för Ulla Anderssons mamma beror på hur kommunpolitikerna hanterar sina resurser och vilket stöd de kan få från den nationella nivån. Men det är också så att Ulla Anderssons mamma och alla andra som är beroende av att vi har starka kommuner och landsting också är beroende av den nationella nivåns politiska beslut. Politiska partier med riksdagskanslier som inte är befolkade med människor som kan räkna utan med tryckpersonal som trycker upp sedlar som inte har någon täckning i verkligheten får väldigt svårt att svara för en långsiktigt hållbar ekonomi.

(Applåder)

Anf. 28 GUNVOR G ERICSON (mp):

Fru talman! Politik gör skillnad. Tack vare det beslut som har tagits om rökfria restauranger kan vi nu konstatera att rökningen har gått ned. Men trots det röker en miljon människor varje dag i Sverige, och varje år rekryteras 16 000 nya rökare bland tonåringar.

Tobaksbruk är ett stort folkhälsoproblem som också har en tydlig socioekonomisk profil. Det är en större andel rökare bland arbetslösa och bland sjuka och bland dem som har sjukpenning.

18 års åldersgräns fungerar inte. Det behövs politiska insatser. Därför vill jag fråga folkhälsominister Maria Larsson: Är du beredd att ta till kraftigare åtgärder mot de butiker som säljer tobak till barn och unga under 18 år genom att införa en licens för försäljning som butiken kan förlora om man inte följer lagen?

Anf. 29 Statsrådet MARIA LARSSON (kd):

Fru talman! Tack för frågan! Ja, vi har sett en glädjande utveckling på området för rökning.

Vi fick en rapport från Folkhälsoinstitutet alldeles nyligen som visar att antalet rökare i Sverige har minskat med 200 000 de senaste fyra åren.

Det är en fantastisk framgång, delvis beroende på det som frågeställaren nämnde, nämligen rökförbudet på krogen, men inte bara det. Det har också pågått ett opinionsbildande arbete sedan vi tillträdde.

När vi såg att den delen hade rustats ned rustade vi upp den, eftersom det handlar om att ständigt vinna nya generationer och att ha aktiva informationsinsatser riktade inte minst mot de unga.

Jag har också tillsatt en tobaksutredning just därför att jag ser att legitimations- och ålderskontrollen inte fungerar väl. Varannan 15-åring kan köpa tobaksvaror i detaljhandeln, och det är inte acceptabelt. Vi har sedan 1997 en 18-årsgräns, och den ska upprätthållas.

Jag har alldeles nyligen tagit emot utredningen.

Anf. 30 GUNVOR G ERICSON (mp):

Fru talman! Ja, men problemet är att Maria Larsson inte har något förslag om att införa en sådan här licens.

Min fråga var om man kan tänka sig att införa en sådan licens så att butiken faktiskt kan sluta att sälja tobak till personer under 18 år. Det verktyget finns inte i dag.

Det var min fråga. Kan Maria Larsson tänka sig att genomföra den form av licensåtgärd som jag frågade om?

Anf. 31 Statsrådet MARIA LARSSON (kd):

Fru talman! Ja, nu är det så att jag har beställt den här utredningen för att kunna få bra verktyg, för att ålderskontrollen ska efterlevas. Vi vet nämligen att det är få som börjar röka efter 18 år. De flesta börjar tidigare. Då spelar tillgången stor roll.

Det utredningen har kommit med som förslag, som jag fick för bara någon vecka sedan, är nu utskickat på remiss.

Det handlar bland annat om en möjlighet att i större utsträckning straffbelägga försäljning till minderåriga. Det handlar om att kunna dra in försäljningsmöjligheter och också om att man ska bestraffas om man ändå fortsätter att sälja.

Det är alltså betydligt kraftfullare verktyg som föreslås. Det ska bli intressant att se vad remissinstanserna säger. Jag har för avsikt att skärpa den här lagstiftningen.

Arbete mot protektionism

Anf. 32 LARS HJÄLMERED (m):

Fru talman! Min fråga riktar sig till handelsminister Björling.

Världens 20 största länder lovade under ett toppmöte i november 2008 att undvika protektionistiska steg för att möta den finansiella krisen.

Men Världsbanken har nu i en rapport påvisat att ett flertal av de här länderna, såsom Ryssland, USA och Kina, gjort precis tvärtom och tagit olika steg för att begränsa inflödet av importerade produkter.

Inom EU har vi ett track record. Och det har slarvats rätt mycket med mat, skor och andra varor.

Det har ju under lång tid visat sig vara väldigt framgångsrikt med frihandel för att bygga välstånd både i utvecklade och utvecklande länder. De protektionistiska steg som vi nu kan se är därför illavarslande, inte minst därför att det kan förvärpa nedgången i världshandeln.

Jag vill fråga handelsministern vad regeringen gör inom EU och på andra sätt för att främja frihandel och motverka protektionism.

Anf. 33 Statsrådet EWA BJÖRLING (m):

Fru talman! Till att börja med kan jag konstatera att jag håller med Lars Hjalmered om det otäcka protektionistiska virus som nu sprider sig över världen.

Det började väldigt tydligt i USA med presidentvalskampanjen, där Hillary Clinton och Obama tävlade mot varandra om vem som kunde vara mest protektionistisk. Framför allt gällde det då att värna den inhemska amerikanska stållobbyn.

Detta har sedan fortsatt med diskussioner om den så kallade Buy American clause. Det sprider sig till Frankrike. Det finns orosmoln i Tyskland.

Därför gäller det nu att verkligen vara frihandelsvakthund inom EU, att samla de liberala medlemsländerna och tala med en stark och tydlig röst, och det gör vi hela tiden.

Anf. 34 LARS HJÄLMERED (m):

Fru talman! Tack för svaret! Nyligen besökte jag en fabrik i Kina där man tillverkar Volvobilar för den kinesiska marknaden.

Företaget möter många problem på den kinesiska marknaden. Det är väldigt höga importtullar på bilar som tillverkas i Göteborg och exporteras till Kina, men det är också problem lokalt för den här produktionen.

Det handlar om att man måste ha mycket lokalproducerat för att undkomma tullar och andra typer av hinder som sätter käppar i hjulen för Volvo och en lång rad andra företag.

Här pratar vi om en marknad som är jättestor. Det finns en enorm potential för Volvo och en lång rad andra bolag. På grund av de hinder som sätts upp kan man inte utnyttja den fulla potentialen på denna marknad. Därför vill jag fråga handelsministern vad regeringen gör nu och som kommande EU-ordförande för att främja handeln med Kina, med frihandeln som grund.

Anf. 35 Statsrådet EWA BJÖRLING (m):

Fru talman! Det allra viktigaste vi kan göra och det som också är min prioritet nummer ett under EU:s ordförandeskap handlar om att kunna slutföra Doharundan.

Jag har också förhoppningar om att man kommer att kalla till ett ministermöte i juli eller augusti för att kunna fortsätta förhandlingarna och förhoppningsvis avsluta dem.

Det finns nu också goda förutsättningar för det när vi ser att USA har samlat sin handelspolitik och förhoppningsvis kommer att driva den i en bra riktning. Vi vet också att det har varit val i Indien. Detta är ju två väldigt viktiga spelare för att man ska kunna slutföra detta.

Jag har också tagit initiativ till en konferens i Washington i slutet av mars om framtida handelspolitik, just för att kunna driva på ytterligare frihandel och visa hur viktigt det är, speciellt i dessa tider av finansiell kris.

Då är det också viktigt att det kommande G 20-mötet i London kommer med slutsatser som tydligt pekar på att det är i den här riktningen vi ska gå och inte tvärtom. Det är nämligen ökad frihandel och ökad handel som kommer att ta oss ur det här, inte tvärtom.

Tillgängligheten för funktionshindrade

Anf. 36 GUNNEL WALLIN (c):

Fru talman! Jag skulle vilja ställa en fråga till statsrådet Maria Larsson:

Hur ser tillgängligheten ut för funktionshindrade? Och vad visar prognoserna för närvarande? Kan vi nå målen 2010?

Anf. 37 Statsrådet MARIA LARSSON (kd):

Fru talman! När det gäller tillgänglighetsmålen, som sattes upp och beslutades av riksdagen i stor enighet 2000, upptäckte vi vid regeringstillsättningen att det hade gått ganska långsamt att öka tillgängligheten i samhället.

Målen syntes långt borta år 2000, men det hade varit lite snigelfart på vägen. Därför har vi försökt intensifiera det här arbetet. Personer med funktionsnedsättning ska nämligen kunna ha tillgänglighet till samhällsliv, till arbetsliv.

Vi insåg att det här kräver ett samarbete mellan många olika parter, så vi tillsatte en arbetsgrupp av statssekreterare från olika departement för att sedan kunna lägga fram en gemensam strategi som omfattar flera olika departement. Det är exempelvis Miljödepartementet, som har plan- och bygglagen i sin hand, och Näringsdepartementet, med kommunikation-

ionsdelen och Åsa Torstensson som ansvarig, eftersom vi vet att infrastrukturen har betydelse.

Det här resulterade sammantaget i en strategi där vi har träffat en överenskommelse med Sveriges Kommuner och Landsting.

Prot. 2008/09:87

19 mars

Frågestund

Anf. 38 GUNNEL WALLIN (c):

Fru talman! Jag tackar för det svaret. Det är ett jättestort arbete. Man kan faktiskt se att det har gått framåt. Men hur ser det ut för de psykiskt funktionshindrade?

Anf. 39 Statsrådet MARIA LARSSON (kd):

Fru talman! Det har gått framåt, även om jag skulle önska att det skulle gå ännu fortare.

Vi gjorde stora satsningar i den senaste budgeten, bland annat på en förbättrad infrastruktur.

När det gäller de psykiskt funktionshindrade har vi arbetat ganska mycket med att öka deras möjligheter till en meningsfull sysselsättning. Där har många varit illa under en lång tid därför att de inte har haft någon bra daglig verksamhet. Det här sker inom Göran Hägglunds ansvarsområde, inom ramen för psykiatrisatsningen.

Här har inte minst sociala företag visat sig vara väldigt bra både när det gäller att svara för rehabilitering och när det gäller möjligheten att gå vidare ut i arbetslivet.

Tillgänglighet handlar om så många aspekter. Det handlar om att kunna färdas utan problem om man sitter i en rullstol, att ta sig fram på gatorna.

Det handlar också om att få tillgång till arbetslivet och samhällslivet i stort. Det är en utmaning på flera områden. Därför måste flera departement vara inblandade i lösningarna.

Skatten för pensionärerna

Anf. 40 YLVA JOHANSSON (s):

Fru talman! Många pensionärer i vårt land får trots att de har jobbat och slitit under ett mycket långt arbetsliv – ofta ett arbetsliv som varit längre än vad vi kanske kommer att vara med om – vända på slantarna både en och två gånger för att få pensionen att räcka. Nu fick vi veta förra veckan när Försäkringskassan presenterade sina prognoser för de kommande pensionerna att man räknar med att nästa år kommer pensionen att sjunka med 4,4 procent. Försäkringskassan exemplifierade det för en vanlig pensionär med -528 kronor i månaden. Det är väldigt mycket pengar för väldigt många pensionärer.

Pensionärerna betalar i dag högre skatt än alla andra. Förutom att de nu ska få sänkt pension betalar de i dag redan ungefär 500 kronor mer varje månad i skatt.

Min fråga är: Kommer regeringen att sänka pensionärernas skatt för att kompensera den sänkta pensionen?

Anf. 41 Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (kd):

Fru talman! Låt oss först konstatera att vi har ett bra pensionssystem i Sverige. Det är ett pensionssystem som vilar på en stabil politisk grund och en stabil ekonomisk grund. Systemet är så konstruerat – det vet Ylva Johansson, hennes parti står i allra högsta grad bakom det system som fem partier står bakom – att man fångar upp ekonomiska uppgångar i form av förstärkt pension och under vissa förutsättningar, när det blir starka ekonomiska nedgångar, kommer det att också påverka pensionernas storlek.

Det här är något som regeringen överväger just nu. Vad kan vi göra för att inte våra pensionärer ska drabbas?

Som väl är systemet så konstruerat att de som har garantipension, de pensionärer som har de allra lägsta inkomsterna, inte drabbas om den här så kallade bromsen slår till.

När det gäller skattefrågan är det naturligtvis en fråga som vi får återkomma till i budgetsammanhang.

Anf. 42 YLVA JOHANSSON (s):

Fru talman! Jag har tidigare frågat Göran Hägglund om varför pensionärerna ska betala högre skatt än alla andra. Då har jag fått svaret av Göran Hägglund att det är en bra modell, för det kommer att leda till att pensionärernas pensioner långsiktigt kommer att kunna vara höga.

Nu ser vi att det här inte stämmer. Regeringens skattepolitik och regeringens jobbpolitik har misslyckats. Det leder bland annat med det nya pensionssystemet till att pensionerna räknas ned.

Nu vill jag fråga igen: Varför, Göran Hägglund, är det viktigare att sänka skatten för dig och mig och många andra med goda inkomster än att sänka skatten för våra pensionärer?

Anf. 43 Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (kd):

Fru talman! Det kan vara en relevant fråga att diskutera också inom den socialdemokratiska riksdagsgruppen där man ju står bakom nästan varje enskild skattesänkning som vi har gjort i form av jobbskatteavdraget. Nästa år kommer ni sannolikt att stå bakom också det sista steget som vi har gjort i jobbskatteavdraget.

Om regeringen hade följt de rekommendationer som Socialdemokraterna gett hade färre människor varit i arbete. Med färre människor i arbete hade vi haft en sämre situation för landets pensionärer. Det finns ett samband där.

Därför har regeringen varit väldigt angelägen om den så kallade arbetslinjen, en ekonomisk politik som gör det möjligt för fler människor att vara i jobb än med den politik som har förts under tidigare regeringar. Det här ger resultat.

Den ekonomiska nedgången påverkar också här. Därför följer regeringen det här mycket noggrant och är beredd att vidta de åtgärder som fordras för att se till att pensionärerna också fortsättningsvis har en god ekonomisk standard.

Anf. 44 MICHAEL HAGBERG (s):

Fru talman! Jag har en fråga till försvarsministern. I dag har försvarsministern presenterat en proposition om försvarets nya inriktning. Jag har inte sett propositionen. Vi har inte fått läsa den. Men jag har tagit del av vad det finns i den lite grann från medierna.

Jag har en fråga när det gäller försvarsministerns syn på att man ska ta bort värnplikten och införa en yrkesarmé. Då kommer det säkerligen att behövas inskränkningar i de trygghetslagar, de arbetsmarknadspolitiska lagar som vi har i vårt land. Så sade Försvarsmakten. Så sade överbefälhavaren när han presenterade Försvarsmaktens syn på den nya inriktningen av politiken. Han sade: Därav kommer vi att behöva hjälp av regering och riksdag.

Det handlar om att göra förändringar i arbetsmarknadslagstiftningen. Vad är det för förändringar som kommer att behövas i arbetsmarknadslagstiftningen enligt försvarsministerns syn?

Anf. 45 Försvarsminister STEN TOLGFORS (m):

Fru talman! I dag har vi mycket riktigt presenterat en proposition som kraftfullt ökar försvarsförmågan för Sverige. Det är ett försvar som faktiskt går att använda. Vi går från ett socialdemokratiskt arv där vi kunnat ha 10 000 man lite drygt tillgängliga för insats inom ett år samtidigt som vi såg ett krig i Georgien som utspelade sig på fem dagar och avgjordes på två. När det socialdemokratiska arvet var färdigt att använda hade konflikterna kommit och gått.

Nu blir det annorlunda. Nu får vi en situation där hela försvaret, 50 000 personer, kommer att vara redo för insats inom en vecka. En förutsättning för det är att byta till ett personalförsörjningssystem med en del stående förband som är omedelbart tillgängliga för att värna landet och göra insats och en annan del kontrakterade förband, civila personer som har vanliga jobb men som går in med ett visst mellanrum och gör utbildning och insats. Om vi inte byter personalförsörjningssystem kan vi inte öka försvarsförmågan.

För övrigt vill jag påminna om att Pliktutredningen och Försvarsberedningen var eniga gällande detta.

Anf. 46 MICHAEL HAGBERG (s):

Fru talman! Jag fick inte svar på min fråga, men det är i och för sig inte ovanligt. Pliktutredningen har inte lagt fram sitt slutgiltiga förslag heller.

Vad är det för förändringar i arbetsmarknadslagstiftningen som Sten Tolgfors vill genomföra som Mikael Odenberg, den förra försvarsministern, tog starkt avstånd ifrån? De förändringarna är vi intresserade av.

Naturligtvis ska vi diskutera inriktningen av försvarspolitik. Det ska vi göra ordentligt, från nu och fram till sommaren och även framgent.

Det gäller bara svaret på en fråga: Vad är det för förändringar som kommer att behöva ske för att det nya personalförsörjningssystemet ska kunna fungera inom Försvarsmakten?

Anf. 47 Försvarsminister STEN TOLGFORS (m):

Fru talman! Det finns mycket riktigt två stycken sjupartiuppställningar kring detta i Försvarsberedningen där i alla fall Socialdemokraternas tidigare partisekreterare satt. Det finns en annan i Pliktutredningen där man enigt presenterade principerna för framtidens personalförsörjning.

Jag tror att för att undvika att man går mot en yrkesarmé bör man se över regelverken. Det är inte något som är färdigt. Det handlar om att parterna måste komma överens. Det vi vill nå är en situation där man inte är anställd soldat ett helt liv utan har tidsbegränsade kontrakt. Vi vill inte skapa ett yrkesförsvar vid sidan av det vanliga samhället. Det är heller inte de förslag som ligger.

Basen i försvaret är hemvärn. Det är nationella skyddsstyrkor där man donerar timmar till försvaret. Den näst största delen är kontrakterade förband. Man har ett vanligt jobb och går in och gör det som förr kallades repövning och insats. Det är också en mindre del stående förband, anställda precis som utlandsstyrkan är i dag. Det är kombinationen som ger en stärkt försvarsförmåga för Sverige.

Felmedicinering av äldre

Anf. 48 ROSITA RUNEGRUND (kd):

Fru talman! Jag skulle vilja ställa en fråga till äldre- och folkhälsominister Maria Larsson. Av en rapport som har presenterats av Socialstyrelsen framgår det att alltför många äldre i dag fortfarande felmedicineras. De får alldeles för många olika mediciner som ibland också motverkar varandra, trots att regeringen har gjort en del stimulansåtgärder och förbättringar.

Det är alldeles oacceptabelt att personer till och med avlider till följd av för mycket läkemedel. Så min fråga till statsrådet är: Vilka slutsatser drar regeringen av den rapporten, och vad avser regeringen att göra?

Anf. 49 Statsrådet MARIA LARSSON (kd):

Fru talman! Man kan bara instämma i slutsatserna som har varit väl kända och som har återkommit i ett antal rapporter, nämligen att våra äldre äter alldeles för mycket läkemedel. Jag träffade en geriatriker häromdagen som hade träffat en 95-årig dam som hade 29 olika läkemedel. Han sade att det är ren förgiftning.

Läkemedel är fantastiska. De kan göra en enorm nytta för att bibehålla och förstärka vår hälsa. Men de kan också om de blir för många och kombineras på ett felaktigt sätt ge en ohälsa. Det är vad som är fallet, tror jag, i dag hos många äldre. Därför har vi satsat på stimulansmedel till kommuner och landsting för att göra systematiska läkemedelsgenombgångar.

Men det är bara ett sätt att försöka komma till rätta med den här problematiken. Det behövs mer genomgripande sätt. Vi funderar på att lägga in läkemedelshandling som en del i öppna jämförelser. Det finns ett IT-

stöd i dag som är möjligt att använda, där IT-systemet signalerar om läkemedel inte passar ihop. Jag ska återkomma till fler åtgärder i mitt andra inlägg.

Prot. 2008/09:87
19 mars

Frågestund

Anf. 50 ROSITA RUNEGRUND (kd):

Fru talman! Tack för svaret! Precis som statsrådet nämnde finns det i dag utvecklad teknik som gör att man kan se vilka läkemedel en patient använder.

Min följdfråga är: Varför används inte denna teknik i dag till fullo?

Anf. 51 Statsrådet MARIA LARSSON (kd):

Fru talman! När det gäller implementeringen fattas fortfarande en del. Det sker i dag ganska mycket utbildning, och det här är ett verktyg som är fullt användbart också för vårdens personal – undersköterskor, sjuksköterskor, läkare – för användning i exempelvis äldreomsorgen.

Men det tar lite tid innan man har implementerat den här typen av ny teknik. Det kommer dock att vara att vara bra verktyg i framtiden.

Dessutom har vi nu patientdatalagen på plats. Göran Hägglund har presenterat propositionen, och riksdagen har beslutat om den. Lagen finns alltså på plats sedan den 1 juli 2008 och ger möjlighet till en journalföring där alla läkemedel finns. Journalen ska vara åtkomlig var man än befinner sig i vården.

När den äldre personen kommer till primärvården, till akuten, till sjukhuset, träffar sin husläkare eller finns i äldreomsorgen finns alltså samma journal med den fullständiga läkemedelsförteckningen på plats.

Nu ska landstingen uppdatera sig på det här systemet. Det är alltså inte riktigt fallet ännu, men det här kommer att vara ett väldigt bra verktyg för att alla ska få överblick och för att den förskrivande läkaren ska kunna ta ansvar för helheten.

Insyn i ACTA-förhandlingarna

Anf. 52 MAX ANDERSSON (mp):

Fru talman! Jag vill fråga handelsministern om förhandlingarna kring det internationella avtalet ACTA. Förhandlingar pågår. Förhandlingarna är hemliga och kan få konsekvenser för många viktiga frågor såsom Internet, patenträtt och tillgången på billiga mediciner i fattiga länder.

EU-parlamentet har nyligen krävt att de här förhandlingarna ska öppnas, men trots detta är förhandlingarna fortfarande hemliga. Men inte för alla. Hundratals amerikanska storföretag har fått status som officiella observatörer och har insyn och tillgång till förhandlingarna. Det gäller företag som IBM, Time Warner och Pfizer.

Anser ministern att det är rimligt att storföretag har insyn som allmänheten och för den delen riksdagen saknar? Finns det motsvarande arrangemang här i Sverige?

Anf. 53 Statsrådet EWA BJÖRLING (m):

Fru talman! Tack för frågan! Jag vill börja med att säga att från svensk sida vill vi ha så mycket öppenhet och transparens som möjligt. Det är det Sverige står för, och det är också en väldigt viktig del under

vårt ordförandeskap som vi kommer att försöka fullfölja i största möjliga utsträckning.

Det här avtalet är något som behandlas av alla medlemsstater, och alla medlemsstater är ännu inte överens om att offentliggöra allt innehåll. Sverige verkar på EU-nivå för största möjliga insyn, och det har vi också redovisat i EU-nämnden. Även näringsutskottet har tagit ställning till detta här i riksdagen, någonting som vi naturligtvis respekterar.

Anf. 54 MAX ANDERSSON (mp):

Fru talman! Finns det motsvarande arrangemang i Sverige, att organisationer eller företag utanför Regeringskansliet har insyn?

Anf. 55 Statsrådet EWA BJÖRLING (m):

Fru talman! Jag uppfattade inte riktigt frågan.

(MAX ANDERSSON (mp): Har statens officiella rådgivare och storföretagen insyn i förhandlingarna?)

Avseende storföretagen och hur de får information kan jag åtminstone från UD:s sida garantera att detta inte gäller. Det här är ju något som är beslutat under utrikessekretess. Det är också det vi har att förhålla oss till medan vi från svenskt håll naturligtvis fortfarande verkar för att det ska bli så öppet som möjligt. Det är något som hela regeringen önskar, och jag vet att också riksdagen står bakom det.

Friluftslivets betydelse för folkhälsan

Anf. 56 ANITA BRODÉN (fp):

Fru talman! Jag har en fråga till folkhälsominister Maria Larsson.

Att mer friluftsliv ger bättre folkhälsa är allom bekant. Men det är kanske inte lika känt för alla att en nyligen genomförd undersökning ger vid handen att för lite motion skapar eller för med sig 6 miljarder i förlust för vårt samhälle.

Stillasittande personer löper dubbelt så hög risk att drabbas av hjärt- och kärlsjukdomar. Man har också gjort en undersökning som visar att om äldre personer över 75 år stimuleras och får komma ut och röra sig minskar vårdbehovet dramatiskt – med en tredjedel. Vandring i skog och mark minskar puls, blodtryck och stress.

Min fråga är hur folkhälsoministern ser på friluftorganisationernas arbete som en del av folkhälsoarbetet.

Anf. 57 Statsrådet MARIA LARSSON (kd):

Fru talman! Av den målande beskrivningen fick man nästan lust att ge sig ut på direkten.

Anita Brodén har alldeles rätt. Det finns väldigt många forskningsresultat som pekar i samma riktning: Ett fysiskt aktivt liv bevarar hälsan. Jag tror att vi måste tänka väldigt mycket mer hälsofrämjande, att vi stället för sjukvård måste tänka mycket mer i termer av preventiva insatser.

Jag välkomnar den hälsotrend som är så synlig i vårt samhälle. Man behöver titta på Pressbyråns alla tidningar med olika målgrupper, också de äldre, för en ökad fysisk aktivitet.

Här har vi naturligtvis en uppgift att samverka med alla de goda krafter som finns i samhället, inte minst frivilligorganisationerna. Jag var bland annat och besökte Korpen som nu har som målsättning att involvera ytterligare en miljon svenskar i fysisk aktivitet. Man har ett särskilt program riktat till äldre.

Detta är naturligtvis saker vi behöver samspela om, där det offentliga kan göra en del och där Frivilligsverige kan göra väldigt mycket.

Anf. 58 ANITA BRODÉN (fp):

Fru talman! Tack för svaret! Det är ju så att en samverkan och en investering i friluftslivet också är en investering i folkhälsa. Det skapar dessutom gemenskap och delaktighet.

Den svenska friluftorganisationen har över två miljoner medlemmar och en mängd verksamheter – alltifrån vandring och cykling till segling, orientering och scouting för att nämna några exempel. Det finns alltså en fantastisk potential att ta till vara.

Till detta behövs givetvis resurser, en uppmuntran och en uppbackning. Hur kan folkhälsoministern möjliggöra deras verksamheter utifrån ett folkhälsoarbete?

Anf. 59 Statsrådet MARIA LARSSON (kd):

Fru talman! Vi behöver forskning på området för att säkerställa vad som har god evidens och vad som är väl beprövad erfarenhet. Här pågår ett arbete där vi har gjort en stor forskningssatsning, och där det naturligtvis är så att det preventiva arbetet kommer att efterfrågas i allt större omfattning i takt med att vi får en ny demografisk utveckling. Den delen skulle jag särskilt vilja poängtera.

Det handlar också om det stöd och den överenskommelse som vi har träffat med den ideella sektorn, där vi har försökt tala om att alla parter behövs för att vi ska ha ett väl fungerande samhälle. Det gäller inte minst på det här området där vi ju ger ett stöd, inte minst på det kommunala planet men också från statligt håll, till frivilligorganisationer på olika sätt och inom olika delar av verksamheter.

Det är också så fantastiskt att veta att till och med demenssjukdomar skjuts upp när man har en bra kost, en fysisk aktivitet och en social aktivitet. Man ska ha roligt också!

Återfall i brott efter vistelse på behandlingshem

Anf. 60 HELENA BOUVENG (m):

Fru talman! Min fråga går till statsrådet Maria Larsson.

För en tid sedan besökte jag Stigbyskolan på Visingsö, ett av de 31 SiS-hemmen i Sverige. Stigbyskolan är för unga män mellan 16 och 20 år. Man är där på grund av ett LVU eller ett LSU. Vistelsetiden är omkring 15 månader, en tid då man successivt får ökad frihet men med många viktiga vuxna människor omkring sig. Trots en mycket god vård

och goda framsteg är det många av dessa unga män som återfaller i brott efter vistelsetiden.

Min fråga till statsrådet Maria Larsson blir därför vad hon vill göra för att förhindra återfall i missbruk och kriminalitet efter vistelsen på institutionen.

Anf. 61 Statsrådet MARIA LARSSON (kd):

Fru talman! Jag har också besökt Stigbyskolan. Det är en fantastisk verksamhet som har en tuff uppgift därför att det här handlar om ungdomar som har kommit på glid och som behöver inte bara vård och behandling på en av SiS institutioner utan som också behöver en ganska lång och bra uppföljning när de återkommer till sin egen hemkommun. Här har det funnits många brister.

Jag följer med intresse den nya form som SiS-institutionerna ägnar sig åt, med kortare behandlingstid på institution men med ett mer långvarigt uppföljningsarbete när ungdomarna är tillbaka i kommunen och med ett tätt samarbete med socialtjänsten. Resultaten hittills från den här behandlingsformen har visat att den är väldigt framgångsrik, och jag tror att det är ett koncept som ger ett betydligt bättre och mer bestående resultat hos den här gruppen som behöver omsorg och coachning under lång tid för att hamna på rätt väg i livet.

Anf. 62 HELENA BOUVENG (m):

Fru talman! Tack för det, Maria Larsson! Många av de intagna på Stigbyskolan hade en lång rad av fosterhemsplaceringar. Enligt Socialstyrelsen är det också fosterhemsplacerade barn som utgör en stor del av de unga människor som väljer en kriminell karriär. Vid mina möten med dessa unga människor framgår det att det innan fosterhemsplaceringen blev av krävdes ganska mycket, och innan en placering på ungdomsskola blev aktuell hade de mer eller mindre nått vägs ände i många hänseenden.

Jag undrar därför om det är Maria Larssons uppfattning att fosterhemskarusellen, eller vad man kan kalla det för, får fortsätta för länge innan dessa unga människor får den vård de faktiskt behöver.

Anf. 63 Statsrådet MARIA LARSSON (kd):

Fru talman! Jag har noterat precis samma sak som Helena Bouveng. Det är väldigt många som har många fosterhemsplaceringar, och det skapar naturligtvis inte bästa möjliga förutsättningar för en trygg uppväxt. Därför har jag bett en utredare, Kerstin Wigzell, att titta på den här problematiken inom ramen för det som vi kallar Barnskyddsutredningen.

Hur ska vi på bästa möjliga sätt säkra när samhället måste gå in och placera ett barn i något annat än familjemiljön? Först måste alla vägar prövas för att hitta bra lösningar inom familjemiljön, innan det här kan bli aktuellt. De snabba bytena skapar en otrygghet som inte gagnar barnet.

Här har vi också att titta på exempel från andra länder som faktiskt lyckas bättre. Det utredningsförslaget väntar jag på. Det kommer i månadsskiftet juni/juli. Jag hoppas att utredaren ska komma med bra förslag på det här området.

Anf. 64 TOMAS ENEROTH (s):

Fru talman! De senaste dagarna har det varit mycket uppmärksamhet i medierna kring bonusar och bonusregler, både på den privata marknaden och för statliga företag. Regeringsföreträdare har försökt både bortförklara och ibland också förneka det faktum att regeringen tog bort de tidigare restriktiva reglerna kring bonusar i statliga bolag. Man tog bort det generella motståndet och utökade i stället möjligheten att ge bonusar i statliga bolag. Regeringen tog till och med bort den bromsande regeln, vilket har lett till att man numera kan ge bonus i bolag som går med förlust.

Till det läggs en näringsminister som vid ett antal tillfällen jämfört de frikostiga bonusreglerna med sopåkares eller byggnadsarbetares ersättningar, vilket naturligtvis väckt berättigad ilska. Därför är det viktigt att få reda på vad regeringen tycker när det gäller bonusregler. Finansministern och näringsministern har uppenbarligen olika uppfattningar om hur man ska tolka regeringens beslut.

Min fråga till regeringen, kanske till Mats Odell eller Göran Hägglund, ni får välja själva, är: Kan ni förklara varför man ändrade regelverket och gav klartecken för frikostiga bonusersättningar i statliga bolag, till och med i bolag som går med förlust? Varför var den förändringen så angelägen?

Anf. 65 Statsrådet MATS ODELL (kd):

Fru talman! Den socialdemokratiska regeringen införde ett regelverk 2003 som hade en hel del övrigt att önska när det gällde transparens och tydlighet. Vi stod i en situation förra sommaren där vi hade problem att rekrytera och behålla ledande personal inom vissa statliga företag och AP-fonder. Det gjordes då en justering av regelverket.

Vissa saker blev inte bra. Därför bedriver regeringen sedan en tid tillbaka ett djupgående arbete med att gå igenom exakt hur det här har efterlevts. Vi har kunnat konstatera att det i några fall skedde, som i till exempel Tredje AP-fonden, att vd fick en gratifikation i strid med regelverket. Det har rättats till. Man har tagit ansvar. Det finns andra exempel där vi också väntar på besked från styrelserna om hur de kommer att agera.

Regeringen håller nu på att se över detta. Vi går igenom det väldigt noggrant. Vi har lagt mer ansvar på styrelserna, men min bedömning är att vi kommer att få ett stramare regelverk än det som beslutades den 3 juli förra året.

Anf. 66 TOMAS ENEROTH (s):

Fru talman! Det är intressant att höra att Mats Odell å regeringens vägnar redan nu tar avstånd från det beslut som fattades för bara ett antal månader sedan.

Jag får ändå ingen förklaring till varför det var så angeläget att ta bort det generella förbudet mot bonusersättningar, inte heller varför det var så angeläget för regeringen att se till att man även i bolag som gör kraftiga förluster ska kunna dela ut generösa bonusar.

Avser regeringen att återkomma med ett förslag? Vi har ju bolagsstämmor som väntar den närmaste månaden. Förklara varför ni öppnade för den bonuskarusell vi nu ser i en del statliga bolag! Förklara också varför ni tycker att det är rimligt att statliga bolag som går med förlust ska kunna dela ut bonusersättningar till ledande befattningshavare!

Anf. 67 Statsrådet MATS ODELL (kd):

Fru talman! Hela diskussionen om rörliga ersättningar, hela diskussionen om bonusar till chefer som har tagit risker med andras pengar har kommit till en punkt där det nu sker en stor etisk diskussion och en omprövning av detta.

Den svenska regeringen har faktiskt gått före på det här området. Vi har utformat väldigt strama regler för dem som till exempel vill ha del av de garantiprogram och de kapitaltillskottsprogram som vi har utformat inom banksektorn. Det har skett förändringar. Det här har varit ett föredöme.

Vi kommer inte att tillåta någonstans att det ges sådana här ersättningar som skadar förtroendet för den verksamhet där vi förvaltar pensionärernas kapital, statliga företag som finns på konkurrensutsatta marknader. Det kommer att bli ett regelverk som är sådant att det ger starkt förtroende för detta när vi är klara med genomlysningen. Ja, det kommer att vara klart före bolagsstämmorna.

Göteborg Wind Orchestra

Anf. 68 GUNILLA CARLSSON i Hisings Backa (s):

Fru talman! Min fråga går till försvarsminister Sten Tolgfors. Den pågående omstruktureringen av vårt svenska försvar hotar en av de sista heltidsanställda blåsarsymfoniska orkestrarna i Sverige, nämligen Göteborg Wind Orchestra.

Göteborg Wind Orchestra har sedan 1997 haft i uppdrag att verka som flygvapnets musikkår. Deras musiker är välutbildade, med minst fyra års högskoleutbildning, och mycket professionella. Överenskommelsen de har haft med Göteborgs stad och Statens kulturråd är bruten genom att Försvarsmusikcentrum ensidigt har sagt upp avtalet med GWO. Detta har skett utan att man har haft något samråd och utan konsekvensanalys. Därmed har de 27 heltidsanställda musiker som finns i orkestern blivit varslade om uppsägning.

Min fråga till försvarsministern är: Ser du några möjligheter till omfördelning av ekonomiska medel för att Göteborg Wind Orchestra ska kunna fortsätta att verka som flygvapnets musikkår?

Anf. 69 Försvarsminister STEN TOLGFORS (m):

Fru talman! Regeringen ställer krav på Försvarsmakten att man ska klara försvarsmusikverksamhet och kunna ställa upp med statsceremoniell verksamhet. Det är myndigheten själv som i enlighet med den förvaltningstradition vi har i Sverige avgör hur man når dessa mål. Då har man olika orkestrar till sitt förfogande.

Göteborg Wind Orchestra har haft en mindre del av sin verksamhet belagd med beställningar från försvaret. Huvuddelen av verksamheten har inte varit beroende av försvarets beställningar.

Det är alltså på det sättet att vi sätter upp mål för vad Försvarmakten ska klara av. De avgör själva hur de gör det, vilka orkestrar de ska ha eller vilka orkestrar de ska hyra in. I det här fallet har jag samma information som frågeställaren, att de har bedömt att de inte behöver hyra in mer av den verksamhet som frågeställaren tar upp.

Frågestund

Anf. 70 GUNILLA CARLSSON i Hisings Backa (s):

Fru talman! Det har varit ett tredelat samarbete där Försvarmakten har stått för en del av finansieringen till Göteborg Wind Orchestra. Nu har man utan någon dialog bara dragit bort den tredjedelen av finansieringen utan att diskutera det vare sig med Göteborgs stad eller med Kulturrådet. Det här är en smal genre. Risken är att när orkestern försvinner kommer också en stor del av kulturarvet att försvinna genom att orkestern är tvingad att lägga ned.

Har försvarsministern över huvud taget diskuterat frågan med kulturministern? Kanske kulturministern och Kulturdepartementet kan ta över finansieringen av Göteborg Wind Orchestra så att den får möjlighet att fortsätta att leva kvar.

Anf. 71 Försvarsminister STEN TOLGFORS (m):

Fru talman! Vilka orkestrar som Försvarmakten använder sig av är ingenting som jag beslutar. Det är helt och hållet ett myndighetsansvar. Det är den svenska förvaltningstraditionen. Jag noterar dock, precis som frågeställaren säger, att en tredjedel av verksamheten för Göteborg Wind Orchestra var försvarsmaktsbeställd verksamhet – inte en majoritet utan en minoritet.

Min uppgift är att värna landets försvarsförmåga. Jag konstaterar ofta i debatterna i riksdagen att frågeställarna gärna vill tillföra saker eller bevara saker som kostar pengar. Då kan jag konstatera att Socialdemokraterna har 5 miljarder mindre än regeringen till försvaret de kommande åren. Alltså borde diskussionen i den socialdemokratiska riksdagsgruppen handla mycket mer om vilka saker som ska tas bort för att få ihop en försvarsbudget i stället för att ständigt ställa frågor om saker som kostar nya pengar när Försvarmakten försöker rationalisera sin verksamhet och ändå nå de mål som regeringen och riksdagen har satt upp för verksamheten. I det här fallet ska Försvarmakten ha försvarsmusikverksamhet och klara statsceremoniell verksamhet.

Europaparlamentarikernas arvoden

Anf. 72 MARIANNE BERG (v):

Fru talman! Jag har en fråga till minister Göran Hägglund.

I Sverige liksom i EU, i hela världen, är det en stor ekonomisk kris. Det har vi sett. Trots detta – precis som frågeställare har tagit upp tidigare – har det tickat ut bonusar i både privat och offentlig sektor, vilket jag tycker är en skam, kanske ett hån mot flertalet arbetstagare.

Men nu finns i pipeline att höja EU-parlamentarikernas arvoden med ca 30 000 kronor, vilket innebär att arvodet kommer att bli ca 85 000 kronor i månaden. Det är också en form av bonus, vill jag påstå, när arvodena på ett enda bräde höjs med 30 000. Jag tycker att det är stö-
tande.

Hur tänker regeringen agera i frågan?

Anf. 73 Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (kd):

Fru talman! Det här är en fråga som har diskuterats i 25 års tid. Frågan har handlat om det är rimligt att man i Europaparlamentet har olika löner för olika ledamöter, som om vi skulle ha haft olika löner beroende på vilket län vi representerar i riksdagen. Man har till sist kommit fram till en ordning som innebär en enhetlig lön för Europaparlamentets ledamöter.

För en del av ledamöterna som har tjänat mycket pengar kommer det att innebära en stor sänkning. För en del av ledamöterna som kommer från länder med en lägre lön kan det innebära en höjning. Det är det som gäller bland annat för de svenska parlamentarikerna. Samtidigt ska sägas att man rensar i den flora av svårgenomträngliga ersättningar som har funnits för ledamöterna när det har gällt bland annat resor och ersättningar för olika utlägg som parlamentarikerna har.

Jag tycker att det är välgörande att man har kommit fram till detta. Jag tycker personligen att man har landat på en för hög nivå, men jag står bakom detta och är glad att man har löst frågan.

Anf. 74 MARIANNE BERG (v):

Fru talman! Tack för svaret! Jag känner också till att det har varit olika nivåer beroende på vilket land de har kommit från.

I dag har våra EU-parlamentariker samma arvode som vi riksdagsledamöter har. Nu kommer vi att hamna i ett annat läge. EU-parlamentarikerna kan ju själva välja om de vill höja eller inte. Det gäller absolut inte för de nya. De får det nya arvodet med en gång. Men de gamla kan välja.

Vänsterpartiet har länge försökt att få till stånd en sänkning av våra arvoden så att de ligger i fas med prisbasbeloppet, 42 800 kronor i månaden. Detta har vi inte fått gehör för.

Är det då inte lämpligt att i detta läge tänka på att frysa våra arvoden, det vill säga till oss i riksdagen och till våra EU-parlamentariker? Vill regeringen kan också regeringen göra något åt detta.

Anf. 75 Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (kd):

Fru talman! Jag skulle ha sagt i mitt förra inlägg, om jag hade hunnit, att svenska Europaparlamentariker betalar skatt på sin ersättning där, och utöver det betalar de den svenska skatten. Också svenska skattebetalare får en del av höjningen som kommer att inträffa.

Det har funnits en möjlighet för länderna att välja när de vill införa regelverket. Om jag minns rätt tror jag att det kan skjutas ända fram till 2019 eller däromkring. Jag tycker att det är viktigt och riktigt att det blir ett enhetligt och tydligt regelverk. Om jag hade själv fått bestämma nivåerna hade de varit något lägre än det som nu är bestämt. Men det är viktigt att parlamentarikerna i Europaparlamentet får en enhetlig ersättning, att vi tar bort de ersättningar som är svårgenomträngliga, där det inte går

Exportfrämjandet

Frågestund

Anf. 76 CARINA ADOLFSSON ELGESTAM (s):

Fru talman! Jag har en fråga till handelsministern. Den handlar om exportfrämjandet.

Regeringen har sedan den tillträdde gjort kraftiga nedskärningar i exportfrämjandet. Under högkonjunkturen kunde man hitta lösningar inom exportfrämjandet. Nu har exporten rasat kraftigt, och vi har en global finanskris. Det här påverkar naturligtvis exporten oerhört, inte minst inom tillverkningsindustrin.

Därför vill jag fråga handelsministern om hon överväger att återkomma med resurser till exportfrämjandet, så att småföretag kan komma ut på både nya marknader och öka exporten där vi i dag har marknadsandelar.

Anf. 77 Statsrådet EWA BJÖRLING (m):

Fru talman! Tack för frågan!

Vi har nyligen fått exportsiffror för 2008. De visar att exporten fortsätter att öka. Men Carina Adolfsson Elgestam har rätt i att nu under första kvartalet kommer det att bli dystra siffror. Det blir det världen över. Det är ingenting unikt för Sverige.

Det finns också en ny utredning som visar att främjandet är oerhört viktigt. Där ser vi en förändring från vår varuexport till tjänsteexport. Det finns flera delar att överväga en satsning på.

Diskussioner pågår om vi ska tänka oss en utökad budget vad gäller exporten eller ej. Men det är också många viktiga faktorer att ta hänsyn till, inte minst att vi har det läge vi har. Vi vet att kommuner behöver ytterligare resurser. Det har vi hört flera tankar om i dag.

Vi har tillfört stora resurser till Exportkreditnämnden och Svensk Exportkredit som också främjar exporten.

Anf. 78 CARINA ADOLFSSON ELGESTAM (s):

Fru talman! Att det har tillförts resurser vad gäller Exportkredit är positivt. För att få ut sina varor på export krävs det att det finns kunder, annars blir det ingen affärsuppgörelse. Just därför har vi socialdemokrater prioriterat detta i vårt budgetalternativ med 60 miljoner extra. Det är just för att småföretag ska kunna komma ut på nya marknader. Det betyder så oerhört mycket för Sverige.

Jag uppfattade inte i svaret att ministern är beredd att ge ökade resurser. Det måste ställas i förhållande till hur resursfördelningen i övrigt ska göras inom statens budget. För att vi ska få i gång Sverige och få fler ut i arbete krävs också att våra småföretag kommer ut på export.

Anf. 79 Statsrådet EWA BJÖRLING (m):

Fru talman! Först och främst vill jag påpeka att det här är inget gemensamt budgetalternativ från s, mp och v. Där skiljer det sig ganska mycket. Det återstår att se vad det skulle ha blivit i verkligheten. De

tillfälliga resurser som Socialdemokraterna tidigare tillförde har nu dessutom tagits bort.

Vi tillför resurser bland annat från Jordbruksdepartementet vad gäller livsmedelsexport på många miljoner kronor. Vi tillför också stora resurser från Näringsdepartementet och från Miljödepartementet vad gäller export av miljöteknik. Det här handlar också om att se de samlade resurser som regeringen har och inte bara stirra sig blind på det exportfrämjande som finns på UD.

Sammantaget ser jag inte att det är någon minskning. Naturligtvis är det viktigt att se över frågan i tider av finansiell kris.

Vi kommer fortsatt att stötta våra exportföretag, för vi vet hur viktig exporten är för Sverige. Den står för drygt 50 procent av vår bnp och är därmed väldigt viktig för vår välfärd.

Anf. 80 TREDJE VICE TALMANNEN:

Jag ber att få tacka medverkande statsråd och ministrar vid dagens frågestund.

9 § (forts. från 7 §) **Hälsa- och sjukvårdsfrågor** (forts. SoU13)

Anf. 81 ANN ARLEKLO (s) replik:

Fru talman! Kenneth Johansson tar upp många viktiga frågor i sitt anförande, men inte ett enda ord om barnmorskors rätt att utföra medicinska aborter. Det tycker jag är sorgligt.

När det gäller rätten för barnmorskor att utföra medicinska aborter noterar utskottet i sitt betänkande att Socialstyrelsen i sin rapport *Medicinska aborter, fördelning av arbetsuppgifter – praxis och regelverk* gör bedömningen att detta i vissa fall redan är möjligt inom ramen för gällande författning, förutsatt att det inte sker på bekostnad av patientsäkerheten.

Min fråga till Kenneth Johansson är: Om nu alliansen delar Socialstyrelsens mening i frågan, varför inte ta konsekvensen och göra en lagändring som tydligt anger vad som gäller i stället för denna kryphålsmentalitet?

Anf. 82 KENNETH JOHANSSON (c) replik:

Fru talman! Jag tycker att det är en väldigt angelägen och viktig fråga som Ann Arleklo tar upp. Under många år har diskussioner förts om hur vi kan se till att få en ordning när det gäller ansvarsfrågan och patientsäkerheten och få en verksamhet som framför allt gynnar den enskilda kvinnans ställningstagande på ett bra sätt. Det är § 5 i abortlagen som det handlar om.

Jag tycker att den analys som Ann Arleklo gjorde i sitt inledningsanförande var bra. Jag delar den. Det är flera som har engagerat sig i olika sammanhang för att hitta en lösning.

Jag har också tagit del av Socialstyrelsens rapport och det arbete som har gjorts i samarbete mellan olika intressegrupper – om jag får kalla dem så – och myndigheter. Det har varit en bra avrapportering. Det man har kommit fram till är att frågan i alla fall delvis är löst. Det står i ut-

skottets ställningstagande på s. 55. Det handlar om att man har sett över praxis och regelverk och ser att det går att åstadkomma en hel del utifrån de gällande författningarna. Förtydligande samråd mellan de berörda och en betoning på att det alltid i grunden måste vara patientsäkerhet är det som man har kommit fram till.

Min uppfattning är att de berörda i alla fall är hyfsat nöjda med lösningen så långt.

Anf. 83 ANN ARLEKLO (s) replik:

Fru talman! Gunnel Wallin sade i går i handikappdebatten att det som slår henne nu när hon har kommit tillbaka till riksdagen efter att ha varit borta några år är att man nu tar tag i frågorna, för nu händer det någonting. Det kan man inte precis säga om frågan om rätten för barnmorskor att utföra medicinska aborter. Här tycker jag att det är snigelfart.

Vad händer nu efter det att utskottet noterat att Socialstyrelsen i sin rapport gör bedömningen att det i vissa fall redan är möjligt för barnmorskor att utföra medicinska aborter inom ramen för gällande författning? Kan vi förvänta oss en lagändring inom en snar framtid? Det kan väl ändå inte vara alliansens mening att ansvariga läkare och barnmorskor ska arbeta i den här gråzonen.

Anf. 84 KENNETH JOHANSSON (c) replik:

Fru talman! Jag tror att jag var otydlig. Ett jobb har gjorts för att reda ut det som rör sig i gråzonen så att det hela blir så tydligt som det kan bli och att vi får en klarhet. Det är det man har gjort på Socialstyrelsen tillsammans med berörda grupper för att klargöra ansvarsfrågan. Där har man tydligt pekat på, vilket vi har refererat till i utskottets ställningstagande, att det är möjligt inom gällande författningar för barnmorskor att fortsätta att utföra – det gör man delvis i dag – medicinska aborter. Det är det steg som vi just nu kan förvänta oss.

Det är inte aktuellt att ändra lagstiftningen. Däremot är det min uppfattning att vi noga ska följa detta och se till att det klargörande som gjorts leder till det som är vår förhoppning, att vi ska kunna delegera och fortsätta med stöd så att barnmorskor under vissa förutsättningar kan utföra medicinsk abort.

Anf. 85 ELINA LINNA (v) replik:

Fru talman! Jag måste säga några ord om barnmorskorna. De gällande författningarna har inte lett till att flera barnmorskor har använt möjligheten att utföra medicinska aborter. Det finns motstånd hos chefsläkarna, och då räcker det inte med författningar. Det är lagstiftning som behövs.

Jag begärde ordet angående ensamståendes rätt till insemination. Kenneth Johansson började sin vana trogen med att i sitt inlägg anklaga Vänsterpartiet för att vi hade dragit frågan i långbänk. Det var vårt fel att det inte hade blivit något beslut om ensamstående kvinnors rätt till insemination.

Jag vill påminna Kenneth Johansson om att rätten till insemination för lesbiska kvinnor infördes år 2005. Det var första steget. Då kändes det att det var tillräckligt mycket att ha klarat av det. Andra steget skulle

nästan per automatik bli att ensamstående kvinnor också skulle få rätten till insemination.

Jag tycker att det är orättvist att Kenneth Johansson anklagar mig. Som jag förstår har Centerpartiet, om det nu är kongressen eller partistyrelsen, sagt att man ska verka för att det ska bli möjligt för ensamstående kvinnor att få insemination. Varför verkar inte Centerpartiet i socialutskottet för det?

Anf. 86 KENNETH JOHANSSON (c) replik:

Fru talman! När det gäller insemination för lesbiska kvinnor tror jag att de flesta partier stod bakom. Åtminstone vet jag att Centerpartiet gav sitt stöd för den linjen. Jag kommer inte ihåg att vare sig Vänsterpartiet eller något annat parti i det sammanhanget sade att det skulle komma ett steg två. Däremot fanns det alla möjligheter för den regering som Elina Linna applåderade under förra mandatperioden att ta de här initiativen, men det gjorde man inte.

Det är rätt att Centerpartiet till och med har stämmobeslut på att man ska pröva möjligheten för ensamstående att inseminera. Både för Elina Linna och för mig i mitt parti är verkligheten den att man ibland får ta steg på vägen för att man ska nå resultat. Det steg som vi nu har kommit att ta, som ni inte hade möjlighet att ta under förra perioden, är att göra ett ordentligt analysarbete och utifrån barnperspektivet se vad vi kan göra. Detta preciseras tydligt i utskottets betänkande.

Min tro och min ambition är att vi ska kunna återkoppla konkreta förslag utifrån det arbetet. Var glad över att vi åtminstone tar det första steget, Elina Linna!

Anf. 87 ELINA LINNA (v) replik:

Fru talman! Jag kan hjälpa Kenneth Johansson med minnet. Vänsterpartiet föreslog redan under förra mandatperioden att även ensamstående kvinnor skulle få möjligheten.

I dag, då alla bi- och homosexuella kvinnor som lever med en kvinna har möjlighet att skaffa barn med hjälp av insemination, är det bara ensamstående kvinnor som är undantagna. När man talar om barnperspektiv finns inte undantag för ensamstående kvinnor när det gäller adoption. Då har ensamstående kvinnor också möjlighet att adoptera. Det finns i dag många adopterade barn som lever med ensamstående kvinnor. Där vet vi mycket väl utifrån barnperspektivet att de barnen lever lyckliga och får en omsorg som ger dem möjlighet att bli harmoniska och välmående medborgare när de blir vuxna.

Detta med barnperspektivet tror jag är något slags svepskäl för att dra ut på behandlingen av frågan innan det blir beslut. Jag beklagar verkligen att man nu försöker lyfta upp barnperspektivet. Är det utifrån barnperspektivet någon skillnad mellan en kvinna som har adopterat ett barn och en kvinna som genom insemination föder ett barn?

Anf. 88 KENNETH JOHANSSON (c) replik:

Fru talman! Nej, jag kan inte peka på den skillnaden. Det är därför som jag som företrädare för mitt parti tycker att det är rimligt att se över den här frågan. Vi är överens på den punkten.

Det som vi nu gör är att vi går in och tittar på frågan. Vi gör en analys, vilket ni i den regering som du gav ditt stöd inte gjorde. Nu påbörjas det arbetet. Vad det resulterar i vet jag inte. Man kan ju inte komma med resultatet innan analysen har påbörjats. Det jobbet sätts i gång nu, och det är jag glad för.

Jag tycker inte att Elina Linna skulle behöva beklaga att vi påbörjar ett arbete som åtminstone i mitt syfte ska leda till att vi får fram ett bättre beslutsunderlag och förhoppningsvis i en framtid ett ändrat ställningstagande.

Anf. 89 CECILIA WIDEGREN (m):

Fru talman! Det här hälso- och sjukvårdsbetänkandet behandlar 330 olika motionsyrkanden. Jag noterar att oppositionen har landat i 13 reservationer. Man kan ställa sig frågan om oppositionen har någon egen politik. Kenneth Johansson har ju precis debatterat med oppositionens företrädare och konstaterat att det inte finns någon enighet om oppositionens frågor när det gäller den samlade hälso- och sjukvårdspolitiken och äldreomsorgen inför framtiden. Enighet finns det däremot på regeringssidan.

Alliansregeringen tar hälso- och sjukvårdens utmaningar på allvar. Det känns tryggt. Men grunden för att vi ska klara av detta är självklart att vi har fler människor i arbete. Även om det är en tuff global finansoro som nu drabbar Sverige och vi ser att arbetslöshetssiffrorna stiger är ändå det grundläggande för att klara hälso- och sjukvårdens framtid att vi har fler i arbete, så att fler är med och bidrar till välfärdens kärna och betalar skatt, så att vi sedan också tillsammans kan diskutera alla de miljoner och miljarder som det här betänkandet innefattar och hur de ska komma människor mer till del. Man får aldrig glömma det. Det är så lätt att önska sig så mycket mer, men man måste också ha med resurserna. Politiken hänger samman på det sättet.

Jag tänkte ta upp några huvudfrågor i min inledning. Jag tänkte börja hemma hos Daga. Det är en verklighet som fortfarande är alldeles för vanlig för många. Vi i alliansregeringen jobbar kraftfullt för att se till att tillgängligheten ska förbättras på bästa möjliga sätt. Vi har haft två år på oss hittills. Vi ser att köerna minskar något. Vi jobbar kraftfullt för att tillgängligheten ska förbättras. Vi har kömiljarder. Vi har kögeneraler. Vi har många lösningar för detta.

Daga sitter i rullstol. Hon har fått en akut remiss, men hon väntar fortfarande på sin knäoperation. Jag har så ont, säger hon. Hon fick inget besked, och i väntan på kön ringde hon sin vårdcentral igen. Där blev man förvånad över att hon fortfarande inte hade blivit akut opererad. Anhöriga säger att det är en svår smärta: Min mamma kan inte sova på nätterna. Hon väntar fortfarande, och det är långa väntetider.

Detta är den verklighetsbild som alltför många fortfarande har. Det är den utmaning som vi i alliansregeringen jobbar med. Varje dag arbetar vi aktivt för att det här ska bli bättre. Det är den typen av lösningar som vi tillsammans borde diskutera för att också svara på de bekymmer som verkligheten ställer oss inför varje dag. Det handlar om att svara på det som människor upplever i vardagen. Det är en stor och viktig utmaning.

Den andra utmaningen, som är ännu viktigare för framtiden, är att vi inte har en jämställd vård i Sverige. Vi har en ojämlig vård, och den är

därmed inte heller tillräckligt rättvis. I dag är det nämligen bostadsort som styr om du får en lika vård i den hälso- och sjukvård som vi har.

Ungefär hälften av Sveriges landsting är borgerligt styrda och hälften är styrda av de partier som är i opposition i riksdagen. Det är ganska enkelt att jämföra landstingen och se att det är avsevärda skillnader. För att klara av hälso- och sjukvårdens lag, som vi här tillsammans har varit med och stiftat, och för att klara de behov som finns inför framtiden måste vi bli allt tydligare. Det handlar om att uppnå en jämlik vård där människans behov får styra – inte bara i ord utan också i handling.

Återigen har alliansregeringen haft två år på sig, till skillnad mot oppositionsföreträdarna, som hade tolv år på sig. Vi har en läxa som vi har fått arva av dem och som vi nu har att hantera. Det är oerhört viktigt inför framtiden att vi tar oss an det. Det jobbar vi med dagligen.

Vi är överens om att sjukvården ska vara offentligt finansierad och att människor ska sättas i centrum. Vi har haft många debatter i den här kammaren där utgångspunkten är patientfokus och den enskilda människan i centrum.

Jag kan bara notera att det i den här kammaren är väldigt lätt att få ett vuxenperspektiv på frågorna. När vi som alliansregering då väljer att lägga ett barnperspektiv på frågan blir det inte hån men näst intill hån. Barn är ett svepskäl, säger Vänsterpartiets företrädare.

På läktaren sitter rätt många unga människor. I morgon, fredag, är det Ungdomens riksdag här i kammaren. Det kanske är alldeles för sällan som vi i Sveriges riksdag har barnens perspektiv i fokus.

På förmiddagen i dag fick vi kritik från oppositionen för att vi är för snabba med att omreglera apoteksmarknaden. I den här frågan väljer vi att ta det något mer varligt, att lära oss att något mer sätta barnen i centrum. Då får vi kritik i alla fall. Det verkar inte som om oppositionen någon gång blir nöjd, utan man vill skapa konflikt.

Nu har vi valt barnens fokus i ett ärende som är oerhört viktigt för vissa och mindre viktigt för andra. Vi väljer att kanske göra mer rätt än att springa fram fort, och då är det fel. Jag vill bara komma ihåg detta vid ett senare tillfälle när vi diskuterar helheten.

Fru talman! När det gäller hälso- och sjukvårdsfrågorna, oavsett om vi pratar ur ett patientperspektiv eller ett personalperspektiv/medarbetarperspektiv, har vi de senaste veckorna pratat oerhört mycket om patientsäkerhet. Flera av oppositionens företrädare valde också att lägga tyngd och vikt vid detta, till exempel Miljöpartiets företrädare. Jag tycker att det är positivt att allt fler politiker väljer att ha den inriktningen. På tolv år kanske man skulle ha gjort mycket mer – det är ett sjyst erkännande.

Nu har alliansregeringen tillsatt en utredning, och den remissbehandlas. Vi har en otroligt bred diskussion i vårt samhälle om patientsäkerheten. Det är då oerhört viktigt att kanske skynda långsamt, för att göra rätt saker den här gången.

Jag tror att vi alla är oerhört bedrövade över att 3 000 människor dör i onödan varje år inom svensk hälso- och sjukvård. Vi har kunskapen, men vi använder inte fullt ut den kunskap som vi har. Självklart är det då oerhört viktigt att fundera på vilka de rätta redskapen är inför framtiden för att vi ska kunna undvika detta i så stor utsträckning som möjligt.

Patientsäkerhetsfrågorna är viktiga. Redan denna vecka har alliansregeringen presenterat någonting som spelar roll för patientsäkerhet, näm-

ligen en förnyad ordning vad gäller tillsynen inom både socialtjänst och hälso- och sjukvård. Därmed visar vi redan aktivt att vi vill visa vägen för en bättre patientsäkerhet inför framtiden. Vi tar tillsynsfrågorna på allvar. Vi ser nu till att strama upp det så att det kan bli mer lika för alla över landet.

Därtill har vi avslutningsvis, fru talman, ett allianslöfte om att stärka tillsynen ytterligare med oberoende granskning. Det arbetet fortgår i Regeringskansliet, och det återkommer vi till här i kammaren. Allt detta görs för att förebygga vårdskador och olika typer av osäkerhetsperspektiv som man upplever i vardagen.

Fru talman! Jag yrkar bifall till förslaget i utskottets betänkande och avslag på samtliga motioner.
(Applåder)

Anf. 90 ELINA LINNA (v) replik:

Fru talman! Jag kände att jag måste begära replik på Cecilia Widegren, som hänvisar till ungdomarna på läktaren och anklagar Vänsterpartiet för att använda barn som ett svepskäl.

Vi talade om möjligheten till insemination för ensamstående kvinnor. Den här frågan har utretts och diskuterats så många gånger. Ensamstående kvinnor har rätt att adoptera barn, och man tar då hänsyn till barnperspektivet. När Cecilia Widegren då drar slutsatsen att Vänsterpartiet inte tar hänsyn till barnperspektivet tycker jag att hon är ohederlig i talarstolen.

Anf. 91 CECILIA WIDEGREN (m) replik:

Fru talman! Jag sade att Elina Linna sade att barn är ett svepskäl. Det var ingen slutsats. Jag bara konstaterade att hon sade det. Och jag tycker att det är rätt beklagligt.

I andra frågor kritiserar alliansregeringen för att den går för tufft fram, går för hårt fram, har för många reformer och är överens i för många frågor. Nu väljer vi att lära ännu mer utifrån barnens perspektiv, det som vi kanske alldeles för ofta i den här kammaren avstår ifrån därför att för många av oss har ett vuxenperspektiv. Vi kritiseras för detta, och då blir jag något förvånad.

Jag vet att Elina Linna har en övertygelse i den här frågan, och det är välkommet. Andra har inte samma övertygelse som Elina Linna. Låt då barnens perspektiv få råda, i en lagstiftning som påverkar barnen.

Anf. 92 ELINA LINNA (v) replik:

Fru talman! Då undrar jag: Hur påverkar det här beskedet till exempel alla ensamstående kvinnor som tänker adoptera barn eller har adopterat barn? Är det att de behöver granska sitt samvete, att man kanske inte har tänkt tillräckligt mycket på barnperspektivet?

Anf. 93 CECILIA WIDEGREN (m) replik:

Fru talman! Det är så lätt att prata om det som vi inte har som förslag. Det finns redan lagstiftning på det här området, Elina Linna. Du var en av dem som drev fram den lagstiftningen. Om du då valde att bara lägga vuxenperspektiv på den frågan eller om du involverade barnperspektivet

får stå för dig. När vi nu väljer att jobba med den här frågan vill vi lägga båda perspektiven. Den rätten tar vi oss som alliansregering.

Anf. 94 MARIA LUNDQVIST-BRÖMSTER (fp):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till förslaget i betänkandet och avslag på motionerna.

Hälsa- och sjukvårdsfrågor engagerar oss alla. Var man än befinner sig – i fikarummet, på släkträff eller i matkön – kommer sjukvårdsfrågorna upp. De flesta uttrycker att de tycker att personalen gör ett fantastiskt arbete och att vården är utmärkt – när man väl är innanför dörrarna, brukar det komma efteråt.

I mitt län, Västerbotten, är det problemen med tillgänglighet och bemötande i vården som har varit starkt kritiserade, och det är fortfarande så. Vårdgarantin kan i dag inte uppfyllas inom en rad områden.

Under förra mandatperioden fick landstingen pengar för att bland annat satsa på primärvården, och då också mångfald inom primärvården, på personer med psykiska funktionshinder och på äldre. Vad hände? Tyvärr inte speciellt mycket.

I mitt landsting stoppade s-majoriteten in pengarna i det svarta hålet. Nästa lösning blev oftast en skattehöjning året före valet, för att sedan satsa på köbearbetning och annat under valåret, för att efter valet återigen konstatera att underskottet ökade. Då vidtogs åtgärder som att ställa in operationer och stänga vårdavdelningar under sommar och jul och nyår. Allt jobb som klinikerna satt in för att korta köer upplevdes många gånger som förgäves.

Fru talman! Det känns därför mycket lovande och givande med de satsningar som regeringen gjort hitintills. Åtgärder har vidtagits för att stärka tillgängligheten, för att stärka patientens ställning men också för att kunna mäta vårdkvalitet och effektivitet genom öppna jämförelser. För att stärka patientens ställning föreslår man bland annat en lagreglerad vårdgaranti, en lagreglering där landsting åläggs att ge patienter individuellt anpassad information om bland annat väntetider och valmöjligheter. Även en lagreglering för att möjliggöra för patienten att välja vårdgivare föreslås samt en lagreglering där det ligger på verksamhetsansvarig att ge patienten en fast vårdkontakt vid behov. De senaste veckorna har debatten om patientens ställning och patientens rätt i högsta grad blivit aktualiserad. Ytterligare satsningar är vårdmiljarden, som kommer att ge utdelning till de landsting som konstruktivt arbetat med sina köer.

Jag har sagt det tidigare, och jag säger det igen: Med alliansens politik har fokus satts på patienten, och strukturer och organisation anpassas efter patientens behov. Jag behöver inte säga det, men alliansen har valt en ny färdriktning – där patienten står i centrum.

Fru talman! Vi debatterar i dag ett motionsbetänkande, och jag kommer att fokusera på några områden.

I februari i år överlämnades utredningen om en nationell cancerstrategi – ett mycket efterlängtat dokument. Utredningen presenterar prognoser som tyder på en kraftig ökning av personer som kommer att leva med cancer fram till år 2030. Den palliativa vården är oerhört viktig att utveckla, och behovet är stort. Vården ser väldigt olika ut beroende på var man bor i landet. Den palliativa vården ingår i denna utredning, och jag

vet att förväntningarna är stora ute i landet på de förslag som läggs fram i utredningen.

Fru talman! Jag nämnde tidigare att bemötandefrågorna inte alltför sällan är ett område som kritiseras. Vi har ju våra patientnämnder som gör ett föredömligt arbete för att bevaka patientens rätt, och som jag har förstått föreslås också att patientnämnderna ska få en starkare ställning i den utredning som handlar om just patientens rättigheter och ställning. Men det finns brister när det gäller hur man inom vården bemöter utsatta kvinnor, traumatiserade personer, personer i kris och personer som uttrycker livsleda. Mycket pågår inom detta område för att informera, handleda och arbeta fram metoder för att stärka bemötandet av dessa grupper.

Fru talman! Betänkandet tar även upp motioner om ensamstående kvinnors rätt till insemination. Folkpartiet har ett landsmötesbeslut om rätten till insemination för ensamstående, och Folkpartiet har inte ändrat uppfattning i sakfrågan. Vi tycker dock att det är viktigt att denna frågas lösning ska hanteras med ett barnperspektiv. Alla barn har rätt till sitt ursprung. Med denna skrivning har vi tagit ett steg framåt, och Folkpartiet kommer liksom övriga alliansparter att följa hur arbetet fortskrider för att finna en lösning.

Till sist, fru talman, vill jag orda lite om abortfrågorna. I Sverige har vi fri abort. Den senaste statistik som jag har sett, perioden januari–juni 2008, visar på en marginell ökning jämfört med samma tidpunkt 2007. Tonårsaborterna fortsätter att minska. Aborter är vanligast i åldersgruppen 20–24 år.

När en kvinna har bestämt sig för att avbryta en graviditet är det viktigt att hon dels blir erbjuden samtal, dels att väntan inte blir för lång. Tyvärr har situationen varit att det har blivit en hel del väntetider för kvinnor som har sökt abort. Därför har frågan om barnmorskor bör ges rätt att utföra medicinsk abort blivit aktuell igen. Socialstyrelsen har, som sagts i tidigare inlägg, tittat på det här och gör bedömningen att detta redan är möjligt med de bestämmelser som vi har, såvida det inte sker på bekostnad av patientsäkerheten. Jag tycker att det är mycket bra att man hittar en lösning på det sättet.

Det förebyggande arbetet kring sexualitet, samlevnad och oönskade graviditeter har hög prioritet hos regeringen, och det känns oerhört viktigt.

Fru talman! Rätten till abort är en mänsklig rättighet. Den rätten måste i alla sammanhang värnas. Vi kan inte längre ignorera att kvinnorna i Polen, på Malta och Irland saknar tillgång till fria, lagliga och säkra aborter. Sverige måste ligga på i det här fallet. Det finns åtskilliga exempel, senast den nioåriga flickan i Brasilien, som tydligt visar på fruktansvärda missförhållanden.

När det gäller sexuella och reproduktiva rättigheter klarar inte EU att vara en pådrivande global aktör och tala med en röst.

Fru talman! Fler kvinnor avlider i samband med förlossningar än i sjukdomar som aids, tuberkulos och malaria. Åtta kvinnor på jorden avlider varje timme på grund av riskfyllda aborter. EU måste bli en modig och högljudd vakthund för kvinnors mänskliga rättigheter, och det även globalt.

(Applåder)

Anf. 95 CHATRINE PÅLSSON AHLGREN (kd):

Fru talman! Det är som i allt socialutskottsarbete oerhört viktiga frågor vi har att tala om och besluta om inom vårt område. Det är faktiskt frågor om liv och död för väldigt många människor. Och det är alltid med stor respekt som jag arbetar med de här frågorna, därför att de är så inpå bara skinnet på oss alla.

Jag vill uppehålla mig vid några av de viktiga områden som vi i dag behandlar i betänkandet. Det första området är prioriteringar inom hälso- och sjukvården. Jag tycker att det är en nyckelfråga, inte minst för våra kommuner och landsting, att verkligen se till att prioritera på rätt sätt. Det är inte alltid ett lätt sätt. Men vi har i stor politisk enighet, jag skulle vilja säga i full politisk enighet – jag tror att det var 1997 – fattat beslut om hur vi ska prioritera.

Om man ska dra det till sitt yttersta handlar det om mycket akuta situationer samt människor som inte själva kan tala för sig. Det är alltså de personer som vårdas i livets slutskede och personer med nedsatt autonomi, som vi säger, som tillhör prioriteringsgrupp ett. Och det behöver vi säga, därför att det är inte dessa grupper som står här utanför på Mynttorget eller för den delen vid Rosenbad och demonstrerar. Alla de människorna orkar inte demonstrera, men de är ändå viktigast för oss att tala för. Det är alla de människor som har en demenssjukdom, som inte heller kan föra sin talan. Några har anhöriga eller goda vänner som för deras talan. Men väldigt många har ingen. Dessa människor måste vi garantera en prioritering, därför att det här handlar om ett samhälle med djupaste värderingar. Hur ett samhälle står sig i sin civilisation utgår från hur vi behandlar de människor som är allra skörast, som inte själva kan tala för sig. Här tror jag att vi har mycket att göra både tillsammans och var och en.

Det har också kommit upp en diskussion om vård i livets slutskede och bland annat det som hände på Astrid Lindgrens barnsjukhus. Jag tror att den fördel en sådan händelse för med sig är att vi börjar resonera om frågan, att vi över huvud taget vågar prata om döden, att vi vågar se sanningen i vitögat, att vi också vågar säga att sjukvårdspersonalen ska vara i livets tjänst och ge den goda vård som faktiskt finns att få. Men tyvärr tar det för lång tid innan kunskapen kommer ut i verksamheten så att alla människor, vare sig du är 90 eller 22 år och på väg att ta farväl av livet, får del av den. Det gör ont att dö. Men vi ska inte behöva ha onödigt ont, utan vi ska kunna få de resurser som finns att få så att vi kan leva fullt ut så länge som möjligt. Med den möjlighet jag har vill jag fortsätta lyfta fram den vården och se till att det blir ännu bättre möjligheter att få ut den kunskapen.

Den andra frågan som jag vill ta upp är vårdskadorna. Jag blev alldeles tårögd häromkvällen när jag såg ett av tv:s kvällsprogram om den unga kvinnan som hade opererats för en relativt ofarlig åkomma men hade fått så kraftiga skador att hon var gravt hjärnskadad. Jag tror att hon hette Mimmi. Hennes man var med i *Kvällsöppet*. Eftersom jag hörde att familjen inte ens hade fått en ursäkt av de ansvariga, ber jag om ursäkt å deras vägnar. Jag tycker att det är fullständigt oacceptabelt. När chefsläkaren sedan bad om ursäkt i tv sade Mimmis man: Ja, hade vi inte haft det här tv-programmet hade jag förmodligen inte fått den här ursäkten.

Kära vänner! Vi måste erkänna att det finns mycket att göra i bemötandet, att se till att det inte blir vårdskador, att se till, om det blir det, att vi bedömer, bemöter och försöker lindra så gott vi kan. Vi kan inte säga att vi är perfekta.

Jag tror att det var Thomas Nihlén som tog upp att det varje år dör 3 000 människor av vårdskador. Det är sju gånger fler än dem som avlider i trafiken. Ändå har vi en nollvision och satsar miljardbelopp för att folk inte ska dö i trafiken. Men vad gör vi dessa situationer?

Jag är glad att regeringen har tillsatt en utredning, Patientsäkerhetsutredningen. Jag tror att det kommer att resultera i skarpa och tydliga förslag som riksdagen kan anta så att vi på alla sätt förebygger att vårdskador uppkommer och att människor dör i onödan.

Vi är alla människor, men vi har sett olika exempel på att när man har arbetat konkret i dessa frågor har man också kommit betydligt längre.

Abortfrågan är alltid en svår och komplicerad fråga. Ni vet dock att regeringen har tagit detta på allvar. Det finns en utredning med Anders Milton i spetsen som ska försöka lägga fram förslag på hur vi ska förebygga aborter. Det är något som jag ser fram emot resultatet av. Det är alltid bättre att förebygga än att hamna i en situation som man inte vill hamna i.

Fru talman! Jag yrkar bifall till socialutskottets förslag i betänkandet och avslag på reservationerna.

Anf. 96 ANN ARLEKLO (s) replik:

Fru talman! Förra gången som assisterad befruktning diskuterades i kammaren sade en folkpartiledamot: ”Jag personligen tycker att detta kan vara rimligt.” En ledamot från Centerpartiet sade: ”Enligt lagen får gifta, sambor samt lesbiska par genomgå insemination. Och enligt lagen får ensamma kvinnor adoptera. Av den anledningen tycker jag att det känns väldigt ologiskt att man säger att ensamstående kvinnor inte får genomgå en insemination om de vill skaffa ett barn. Var ligger logiken?” Hon sade vidare: ”Som jag ser det är det inte föräldrarnas antal som avgör huruvida ett barn får en god uppväxt – det avgör lika lite som deras kön. Det är kärlek, ärlighet, respekt, omtanke och trygga och stabila uppväxtförhållanden som är grundstenarna för ett barn.”

Trots det lades locket på i frågan med motiveringen att regeringen nog skulle följa frågan.

När vi i dag åter har frågan uppe för beslut motiveras avslaget med att regeringen för närvarande analyserar frågan utifrån ett barnperspektiv med särskilt fokus på barnets rätt att få kännedom om sitt biologiska ursprung.

Först skulle frågan följas noga av regeringen. Nu läggs fokus på ett barnperspektiv.

Mina frågor till Chatrine Pålsson Ahlgren är: Hur långt har arbetet med analysen av barnperspektivet kommit? När beräknar regeringen att återkomma till riksdagen?

Anf. 97 CHATRINE PÅLSSON AHLGREN (kd) replik:

Fru talman! Låt oss blicka tillbaka på en proposition som lades fram 2004/05. Den var underskriven av den dåvarande socialdemokratiska socialministern och av samarbetspartierna Vänsterpartiet och Miljöpar-

tiet. Där stod: ”Oavsett hur ett barn kommer till är det samhällets uppgift att garantera att det har två föräldrar.” Då var alla i riksdagen överens om att ett barn skulle garanteras två föräldrar.

Nu har det gått fyra år. Inga särskilda utredningar är gjorda. Plötsligt har den nuvarande oppositionen svängt av någon anledning som jag inte vet. Det enda man säger är att jag är omodern och måste följa med i utvecklingen. Har barns behov plötsligt ändrats på fyra år?

Vi har talat grundligt om detta eftersom vi i alliansen har lite olika kraftfulla åsikter i denna fråga. Vi vill analysera frågan utifrån ett barnperspektiv och ta tid på oss till detta eftersom vi anser att man måste se att det är ett barn som kommer till. Det är ett seriöst sätt att arbeta.

I FN:s barnkonvention står det att i alla frågor som rör barn där det finns minsta osäkerhet ska försiktighetsprincipen användas.

Är det inte klokt att vi i en sådan här stor barnfråga har en försiktighetsprincip och att vi noga följer frågan?

Anf. 98 ANN ARLEKLO (s) replik:

Fru talman! Vi har lite olika syn på frågan i alliansen så vi får ta tid på oss, får jag som svar. Jag vet inte riktigt hur jag ska tolka svaret. Min fråga blir: Har Kristdemokraterna samma positiva syn på assisterad befruktning som jag tycker att jag tydligt kan se och höra att de övriga allianspartierna har? Eller är det så att analysen som ska göras är – för att tala klartext – ett sätt att förhålla ett ställningstagande i en svår fråga, liksom skedde i frågan om samkönade äktenskap?

Anf. 99 CHATRINE PÅLSSON AHLGREN (kd) replik:

Fru talman! Det är väl ingen hemlighet? Kenneth Johansson har just sagt att man har ett stämmobeslut i Centern på att man tycker att ensamstående ska få assisterad befruktning. Det är inget som det har hymlats med.

Jag har också sagt att Kristdemokraterna har partibeslut på att det bör vara två föräldrar och att ensamstående inte ska få assisterad befruktning.

Men när vi nu analyserar frågan och har ett kontinuerligt arbete är vi som alltid vid samarbete öppna från alla håll för att komma fram i analysen.

Jag avslutar med att säga att anledningen till Kristdemokraternas negativa syn på detta är barnperspektivet och inget annat. Alla föräldrar är lika bra och lika dåliga. Det finns inga perfekta föräldrar i någon relation. Alla vill sitt barns bästa. Men man måste se barnet som kommer till som den viktigaste frågan.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 11 §.)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 15.48 på förslag av tredje vice talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 16.00 då votering skulle äga rum.

Förhandlingarna återupptogs kl. 16.00.

10 § Beslut om ärenden som slutdebatterats den 18 mars

FiU22 Kommunala frågor

Punkt 1 (Kommunalekonomisk utjämning)

Utskottets förslag till beslut med godkännande av

1. utskottets motivering
2. motiveringen i res. 1 (s, v, mp)

Votering:

142 för utskottet

138 för res. 1

69 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag till beslut med godkännande av utskottets motivering.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 83 m, 22 c, 19 fp, 18 kd

För res. 1: 104 s, 18 v, 16 mp

Frånvarande: 26 s, 14 m, 7 c, 9 fp, 6 kd, 4 v, 3 mp

Punkt 3 (Viss kommunal verksamhets förhållande till EG-rätten)

1. utskottet

2. res. 2 (s, v, mp)

Votering:

141 för utskottet

138 för res. 2

70 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 82 m, 22 c, 19 fp, 18 kd

För res. 2: 104 s, 18 v, 16 mp

Frånvarande: 26 s, 15 m, 7 c, 9 fp, 6 kd, 4 v, 3 mp

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

SkU25 Allmänna motioner om inkomstskatter

Punkt 10 (Kostnadsersättningar från kommun)

1. utskottet

2. res. 8 (s, v, mp)

Votering:

142 för utskottet

137 för res. 8

70 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 1 s, 83 m, 22 c, 19 fp, 17 kd

För res. 8: 103 s, 18 v, 16 mp

Frånvarande: 26 s, 14 m, 7 c, 9 fp, 7 kd, 4 v, 3 mp

Punkt 11 (Skattereduktion för hushållsarbete m.m.)

1. utskottet

2. res. 9 (s, v, mp)

Votering:

140 för utskottet

137 för res. 9

72 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 82 m, 22 c, 18 fp, 18 kd

För res. 9: 103 s, 18 v, 16 mp

Frånvarande: 27 s, 15 m, 7 c, 10 fp, 6 kd, 4 v, 3 mp

Punkt 12 (Fackföreningsavgift och a-kasseavgift)

1. utskottet

2. res. 10 (s, v)

Votering:

158 för utskottet

122 för res. 10

69 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 83 m, 22 c, 19 fp, 18 kd, 16 mp

För res. 10: 104 s, 18 v

Frånvarande: 26 s, 14 m, 7 c, 9 fp, 6 kd, 4 v, 3 mp

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

Punkt 6 (Kilometerskatt för lastfordon)

19 mars

1. utskottet

2. res. 6 (s, v, mp)

Votering:

142 för utskottet

137 för res. 6

70 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 83 m, 22 c, 19 fp, 18 kd

För res. 6: 104 s, 18 v, 15 mp

Frånvarande: 26 s, 14 m, 7 c, 9 fp, 6 kd, 4 v, 4 mp

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

JuU14 Särskild utlänningskontroll

Kammaren biföll utskottets förslag.

JuU15 Hemlig teleavlyssning m.m. under år 2007

Punkt 2 (Effektivisering av tillämpningen av hemliga tvångsmedel)

1. utskottet

2. res. 1 (v, mp)

Votering:

241 för utskottet

38 för res. 1

70 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 99 s, 83 m, 22 c, 19 fp, 18 kd

För res. 1: 4 s, 18 v, 16 mp

Frånvarande: 27 s, 14 m, 7 c, 9 fp, 6 kd, 4 v, 3 mp

Carina Moberg (s) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats ha röstat nej.

Punkt 3 (Offentliga ombud)

1. utskottet

2. res. 2 (s, v, mp)

Votering:

142 för utskottet

138 för res. 2

69 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 83 m, 22 c, 19 fp, 18 kd

För res. 2: 104 s, 18 v, 16 mp

Frånvarande: 26 s, 14 m, 7 c, 9 fp, 6 kd, 4 v, 3 mp

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

JuU19 Unga lagöverträdare

Punkt 1 (Brottsförebyggande arbete)

1. utskottet

2. res. 1 (s, v, mp)

Votering:

142 för utskottet

138 för res. 1

69 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 83 m, 22 c, 19 fp, 18 kd

För res. 1: 104 s, 18 v, 16 mp

Frånvarande: 26 s, 14 m, 7 c, 9 fp, 6 kd, 4 v, 3 mp

Punkterna 2–13

Kammaren biföll utskottets förslag.

11 § Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde

MJU19 Kosterhavets nationalpark m.m.

Kammaren biföll utskottets förslag.

MJU20 Verksamhet inom djurens hälso- och sjukvård

Kammaren biföll utskottets förslag.

MJU21 Livsmedelskontroll

Punkterna 1 och 2

Kammaren biföll utskottets förslag.

Punkt 3 (Livsmedelstillsyn m.m.)

1. utskottet

2. res. 3 (v, mp)

Votering:

244 för utskottet

37 för res. 3

68 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 101 s, 83 m, 22 c, 19 fp, 19 kd

För res. 3: 3 s, 18 v, 16 mp

Frånvarande: 26 s, 14 m, 7 c, 9 fp, 5 kd, 4 v, 3 mp

UU12 Stabiliserings- och associeringsavtal mellan Europeiska gemenskaperna och deras medlemsstater, å ena sidan, och Bosnien och Hercegovina, å andra sidan

Kammaren biföll utskottets förslag.

SoU13 Hälsa- och sjukvårdsfrågor

Punkt 10 (Ensamstående kvinnors rätt till insemination)

1. utskottet

2. res. 9 (s, v, mp)

Votering:

143 för utskottet

138 för res. 9

68 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 83 m, 22 c, 19 fp, 19 kd

För res. 9: 104 s, 18 v, 16 mp

Frånvarande: 26 s, 14 m, 7 c, 9 fp, 5 kd, 4 v, 3 mp

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

Prot. 2008/09:87

19 mars

12 § Grönbok: Den europeiska arbetskraften inom vården

Föredrogs

socialutskottets utlåtande 2008/09:SoU18

Grönbok: Den europeiska arbetskraften inom vården (KOM(2008)725).

Grönbok: Den europeiska arbetskraften inom vården

Anf. 100 MARINA PETTERSSON (s):

Herr talman! Redan inledningsvis yrkar jag bifall till den gemensamma reservationen från s, v och mp i utlåtandet *Grönbok: Den europeiska arbetskraften inom vården*.

Grönboken har som ambition att så precist som möjligt beskriva de utmaningar som EU:s hälso- och sjukvårdspersonal står inför och som är gemensamma för alla medlemsländer.

Syftet med den nu aktuella grönboken är att så noga som möjligt beskriva de gemensamma utmaningar som gäller EU:s arbetskraft inom vården.

Till exempel nämns demografin – den åldrande befolkningen i allmänhet och den åldrande arbetskraften inom vården – samt den låga attraktiviteten för arbetet inom vård och omsorg för den yngre generationen och den ojämna rörligheten inom EU.

I grönboken behandlas olika faktorer som påverkar arbetskraften inom vården samt de viktigaste frågorna som måste tas upp i det fortsatta arbetet.

Följande områden belyses särskilt: demografin, främjandet av långsiktig tillgång till arbetskraft inom vården, kapaciteten inom folkhälsan, utbildningen, rörligheten för vårdpersonal inom EU och den globala migrationen av arbetskraft inom hälso- och sjukvård.

Vidare handlar det om att bedöma nivåerna på utgifter för den vårdpersonal som i framtiden behövs, om att ge vårdpersonalen bättre arbetsförhållanden, om att se till att tillgänglig vårdpersonal används på ett effektivare sätt och om att förstärka kapaciteten för förebyggande undersökningar, hälsofrämjande och förebyggande av sjukdomar.

Herr talman! Vi anser att det är positivt med samarbete på EU-nivå inom hälso- och sjukvårdsområdet – detta under förutsättning att det sker med beaktande av subsidiaritetsprincipen och det nationella ansvaret för att ge och organisera hälso- och sjukvårdstjänster.

Vidare anser vi att initiativ på EU-nivå bör tas endast i frågor som har en gränsöverskridande problematik och som bidrar till ett positivt utbyte av goda erfarenheter.

I grönboken behandlas en rad gemensamma utmaningar som gäller den europeiska arbetskraften inom vården. Vi vill särskilt betona tre av dessa inom ramen för det fortsatta arbetet:

- De utmaningar som relateras till demografin och främjandet av långsiktig tillgång till arbetskraft inom vården. Kvinnornas ställning på arbetsmarknaden, som betonas i Lissabonstrategin och också i färdplanen för jämställdhet, är av stor betydelse.
- De utmaningar som relateras till folkhälsan. Enligt vår mening är det bland annat viktigt att ta itu med ojämlikhet i samband med hälso- och sjukvård samt att möta sårbara gruppers behov. Arbetet med den sociala agendan, som ska främja den sociala dimensionen i Lissabonstrategin, är av betydelse i detta sammanhang.
- De utmaningar som relateras till rörligheten för vårdpersonalen inom EU – däribland utbildning och rekrytering av vårdpersonal.

Anf. 101 JAN R ANDERSSON (m):

Herr talman! Grönboken om den europeiska arbetskraften inom vården utgör måhända ingen milstolpe för denna kammars debatter eller för den delen för svensk utrikespolitik – detta då denna grönbok, enligt vår mening, behandlar frågor som är och fortsatt ska vara ansvarsområden, på vilka det i allt väsentligt ska avgöras på ett nationellt plan. Måhända förtjänar denna grönbok, kanske på andra meriter, denna kammars uppmärksamhet.

Vi menar att det är viktigt att utbyta erfarenheter inom många områden, inte minst inom hälso- och sjukvårdsområdet. Men det är lika viktigt att man beträffande basen för hälso- och sjukvårdspolitiken utgår från de nationella förutsättningar som finns och som är väldigt olika i olika länder.

Hälso- och sjukvården är ingen överstatlig fråga. Det är viktigt att poängtera det då rimligtvis även detta bör återspeglas i frågan om på vilka områden som Sverige tillsammans med resten av Europa vill utveckla sitt samarbete – detta sagt utifrån ställningstagandet i utskottet då det fanns två uppfattningar: en från alliansen och en från oppositionen, en reservation som skiljer sig inte bara i fråga om politisk inriktning utan också i synen på hur Europasamarbetet ska te sig.

Vi menar, och vi är tydliga om detta, att endast i de fall där en gränsöverskridande problematik finns inom hälso- och sjukvårdens område behöver dessa problem hanteras inom ramen för EU-samarbetet. I detta avseende är vi, måhända till skillnad från oppositionen, mycket tydliga.

Ett annat alternativ i fråga om hanteringen av denna grönbok som möjligen kunde ha attraherat oppositionen var de facto att vi inte skulle säga någonting. Ett sådant ställningstagande skulle dock i praktiken innebära att vi överlät ställningstagandet till andra, att vi gav carte blanche till kommissionen och lät andra avgöra huruvida den här frågan är viktig och vilka frågor som skulle vara viktiga. Vi tyckte inte att det var ett bra ställningstagande.

Vi tycker att Sverige ska tillhöra kärnan av det europeiska samarbetet och vill därför vara med och tidigt påverka i processen. Därför är jag glad över att utskottet beslutat att behandla denna grönbok även i sak.

Utskottet har i behandlingen av detta utlåtande, förutom vad gäller vår markering att hälso- och sjukvården ska vara ett nationellt ansvar även framgent, uttalat sig om två punkter vilka vi anser är viktiga för sjukvården och för den europeiska arbetskraften inom sjukvårdens utveckling. Det är två punkter som har gränsöverskridande karaktär.

Den första punkten handlar om rörlighet. Vi menar i detta avseende att det är mycket viktigt att kommissionens förslag angående gränsöverskridande hälso- och sjukvård genomförs. I en tid där nationalistiska tendenser kan skådas på flera håll inom unionen är det viktigt att uttala att gemenskapens grund vilar på rörlighet. Vår uppfattning är att det för personal inom hälso- och sjukvården måste vara lika lätt som för andra yrkesgrupper att röra sig över gränserna i Europa.

Jag tror också att Sverige med en av världens mest kompetenta sjukvårdspersonal och ett av de sjukvårdssystem som har bäst kvalitet i världen svårligen kan se hinder eller faror med en sådan öppenhet, tvärtom. Svenska sjuksköterskor, sjukgymnaster, läkare eller andra yrkesgrupper inom hälso- och sjukvården borde liksom svenska patienter få större möjlighet att röra sig över gränserna. Detta menar vi är viktigt. Det skulle också höja statusen för flera yrkesgrupper och samtidigt bidra till en sjukvård som är bättre utformad utifrån vårdtagarnas behov.

Herr talman! Den andra punkten från kommissionen som vi från utskottet vill uppmärksamma handlar om företagande och dess möjligheter. I många länder, och så även i Sverige, är möjligheterna att driva eget företagande många gånger kringskurna av hinder i form av byråkrati och regleringar. Givetvis behöver hälso- och sjukvården regleringar. Men den behöver likaså entreprenörer, lokal förankring och nytänkande. Därför välkomnar vi från utskottet att kommissionen undersöker vilka hinder som finns för eget företagande inom hälso- och sjukvården och vilka hinder som kan undanröjas.

Till sist vill jag notera att kommissionen i denna grönbok efterfrågat ytterligare debatt. Det är därför vår förhoppning att riksdagens behandling av detta utlåtande kan ha bidragit till det.

Herr talman! Med detta vill jag avslutningsvis yrka bifall till socialutskottets utlåtande i SoU18.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 25 mars.)

Föredrogs
försvarsutskottets betänkande 2008/09:FöU7
Kärnteknisk säkerhet och strålskydd.

Anf. 102 PETER JEPPSSON (s):

Herr talman! Dagens debatt handlar om kärnteknisk säkerhet och strålskydd. Det är två viktiga delar som var för sig har fått alltmer uppmärksamhet de senaste åren. Tittar vi specifikt på den kärntekniska säkerheten beror den till mycket stor del på incidenten i Forsmark som resulterade i kritik från Riksrevisionen i maj 2007. Strålskyddet i sin tur har blivit alltmer aktuellt i och med att det bland annat finns en stor osäkerhet om mobiltelefoner och master och hur de påverkar oss människor, unga som gamla. Frågorna diskuteras och ifrågasätts alltmer i samhället.

När vi socialdemokrater satt i regeringsställning under förra perioden påbörjades inriktningsarbetet för att säkerställa den svenska beredskapen vid radiologiska och nukleära olyckor, vilket utskottet mycket riktigt konstaterar, genom Myndigheten för samhällsskydd och beredskap.

Vi i oppositionen har under lång tid genom motioner, skriftliga frågor, interpellationer och debatter här i kammaren uppmärksammat regeringen på den bristande kärnkraftssäkerhet som har funnits. Trots att den borgerliga majoriteten vid varje tillfälle har lovat att åtgärder ska vidtas har regeringen fortfarande efter två år inte levererat några samlade förslag på förbättringar av beredskapen.

Regeringen har haft en gyllene chans att ta ett samlat grepp kring dessa frågor just med tanke på att Riksrevisionen lämnade en rad konkreta förslag till åtgärder vilka vi i oppositionen stödde och fortfarande stöder. Trots detta ansåg majoriteten att utskottet inte är berett att i detalj ta ställning till de åtgärder som förordas i framställningen och i motionerna. Detta ställningstagande beklagar vi djupt.

Herr talman! Ett annat stort problemområde har uppmärksamrats, nämligen konsekvenserna av att ett antal myndigheter nu har slagits samman. Den 1 juli förra året gick Statens kärnkraftsinspektion och Statens strålskyddsinstitut ihop och bildade den nya myndigheten Strålsäkerhetsmyndigheten.

Den nya myndigheten konstaterar nu i sin årsredovisning att de kompetens- och resursmässiga aspekterna på säkerheten och tillsynen på säkerhetsområdet är en stor utmaning inte bara för myndigheten utan även för nationen.

Det finns en avsaknad av tillräckligt antal personer med rätt kompetens. Vidare säger myndigheten att förmågan att säkerställa kompetent personal såväl inom industrin som på myndigheten kommer att påverka möjligheterna att genomföra planerade åtgärder.

Strålsäkerhetsmyndigheten startade sin nya verksamhet med 36 vakanta tjänster. Den moderatledda borgerliga majoriteten i utskottet konstaterar att en viss eftersläpning kan väntas uppstå i det pågående arbetet på grund av nyskapande av myndigheter och myndighetssammanläggning. Detta har vi nu fått tydligt bevis på.

Omorganisationen i sig har säkerligen bedömts få en långsiktig positiv inverkan. Men det har på kort sikt uppenbarligen försämrats förutsätt-

ningarna att förbättra beredskapen att hantera den akuta fasen under en kärnkraftsolycka och den långsiktiga fasen därefter.

Med anledning av detta kräver vi att regeringen omgående i sin redovisning till riksdagen särskilt redogör för resultatet av de förslag till åtgärder som Riksrevisionen har sammanställt och lämnat in till just riksdagen.

Vi vill att regeringen tar sitt ansvar för kärnkraftssäkerheten inte minst med tanke på den befarade utbyggnad av kärnkraften som regeringen tänker sig framöver. Kärnkraftssäkerheten borde därför vara en prioriterad punkt på regeringen dagordning.

Herr talman! Som jag nämnde i inledningen har frågorna om mobiltelefoner och master alltmer engagerat oroliga medborgare. Detta måste vi självfallet ta på allra största allvar. Ett antal motionärer har tagit upp detta under allmänna motionstiden och samtidigt mycket riktigt påpekat att de gränsvärden som för närvarande tillämpas i Sverige enbart skyddar mot omedelbara effekter och inte ger något skydd vid långvarig exponering.

Hur detta i sin tur påverkar de allt fler yngre användarna och deras känsliga inre organ är inte heller det klarlagt på ett acceptabelt sätt. Europeiska rådet och EU:s medlemsländer har uppmanats av Europaparlamentet att fastställa strängare gränsvärden för elektromagnetisk strålning. En sammanställning av fakta om ohälsa vid elektromagnetisk strålning ter sig då tämligen logisk.

Vad avser den icke-joniserande strålningen kan vi tyvärr konstatera att det finns ett alltför stort antal människor som lider av just elöverkänslighet. Den borgerliga utskottsmajoriteten konstaterar att något samband mellan elektromagnetiska fält och elöverkänsligas besvär inte säkerställts vetenskapligt. Det bör därmed inte betraktas som en strålskyddsfråga.

Tyvärr kan vi konstatera att samhället i dag inte har något bra och tydligt sätt att bemöta alla drabbade medmänniskor. Det finns ingen tydlig ansvarsfördelning i och med att Strålsäkerhetsmyndigheten anser att detta inte tillhör myndighetens ansvarsområde. Därför är kravet att Socialstyrelsen tar problematiken på allvar väl befogat. Det blir även här uppenbart att forskningen om hälsoeffekter av icke-joniserande strålning måste öka på ett tydligt och mätbart sätt.

Herr talman! Med anledning av detta yrkar jag bifall till den gemensamma s-, v- och mp-reservationen nr 1. Vi socialdemokrater kommer inte att yrka bifall till någon av de övriga reservationerna. Men vi kommer att avstå under omröstningen och avser under året att återkomma till dessa viktiga frågor om strålskyddet.

I detta anförande instämde Kerstin Engle, Inger Jarl Beck och Åsa Lindestam (alla s).

Anf. 103 GUNILLA WAHLÉN (v):

Herr talman! Jag instämmer också i och ställer mig helt bakom Peter Jeppssons anförande och yrkande på bifall till reservation 1.

Precis som Peter Jeppsson sade bygger betänkandet på motioner. Jag ska belysa ett par motioner som finns i betänkandet. Det handlar om forskning. Trots rapporter från oberoende forskare och inte minst från allmänheten håller ansvariga myndigheter fast vid de forskningsresultat

som hävdar att icke-joniserande strålning inte har någon icke-termisk effekt på människor. De forskare som arbetar seriöst och ger signaler om observationer behandlas inte väl. Det måste man göra. Ännu en förklaring till att man inte behandlar dem så väl kan vara att det hela finansieras via de stora multinationella elektronikföretagen.

För att ställa detta till rätta menar vi fortfarande att regeringen bör uppdra åt våra universitet att råda bot på den stora kunskapslucka som finns inom det här området.

Herr talman! Den grupp som upplever ohälsa till följd av elrelaterade aktiviteter har rätt att bli seriöst bemött. Om så ska ske måste det klargöras vilken myndighet som har ansvar för säkerhet och hälsa när det gäller de här ohälsoeffekterna. De kommuner som vill ta sitt ansvar för medborgarna har ingen central myndighet att vända sig till. Ingen klinisk forskning bedrivs på grundval av systematiskt insamlade data om ohälsa kopplade till den ökade elektrifieringen av miljön.

Marknadsundersökningar ger dock vid handen att denna typ av ohälsa är en ökande trend. En särskild kommission bör tillsättas med uppdrag att granska detta problemområde. Kommissionen skulle utföra sitt arbete i nära samarbete med Elöverkänsligas förbund, som vi menar är en viktig resurs som har kunskap inom området.

Det är tyvärr inte säkerställt i och med nuvarande tillämpning av strålskyddslagen att försiktighetsprincipen ska gälla även vid ohälsa förorsakad av el.

Herr talman! Forskningen inom detta område måste få ökad vikt och förstärkas. Gränsvärdena måste bygga på en vetenskaplig grund och säkras i Sverige. Därför yrkar jag bifall till reservation 3.

Anf. 104 PETER RÅDBERG (mp):

Herr talman! Få saker i det moderna samhället är så beroende av hög säkerhet som driften av kärnreaktorer. Vi har alla sett vilka konsekvenser ett totalhaveri kan få. Men även mindre incidenter kan få allvarliga följder för anställda, närboende och miljö.

Säkerheten är emellertid inte bara viktig för att undvika misstag och risktagande som kan leda till olyckor med påföljande läckage och radioaktivitet. Den är också av yttersta vikt för att minimera risken för att radioaktivt material kommer på avvägar och hamnar i fel händer. Säkerheten i svenska kärnkraftverk har kritiserats många gånger och av många aktörer.

Det finns inga säkra kärnkraftverk. En olycka kan inträffa i vilket kärnkraftverk som helst. I värsta fall kan följderna bli katastrofala. Det som hände i Tjernobyl skulle kunna hända igen. Olyckor med katastrofala följder kan hända även i Sverige.

Det finns en föreställning om att det är ytterst osannolikt att en olycka skulle inträffa här hos oss. Våra kärnkraftverk är säkrare än till exempel ryska och östeuropeiska, säger kärnkraftens förespråkare. Det stämmer att de svenska reaktorerna i regel är bättre än de östeuropeiska och ryska. Men det finns inga säkra kärnkraftverk.

På grund av det komplexa systemet i reaktorerna är det svårt att förut säga och förbereda sig på alla incidenter som kan inträffa. Säkerheten beror också i hög grad på den mänskliga faktorn. Det är inte bara i Sverige som kärnkraftsförespråkarna hävdar att de egna kärnkraftverken är

de säkraste i världen. I Frankrike, USA, Finland, Japan och Sydkorea säger man ungefär samma sak. Detsamma hävdade ägarna av Tjernobyl innan det omöjliga inträffade.

Faktum är att om en stor olycka skulle inträffa i en svensk reaktor skulle det kunna få lika dödliga konsekvenser som en liknande olycka på andra sidan Östersjön. Skulle det radioaktiva innehållet i reaktorn komma ut kan det leda till extremt svåra föroreningar av miljön och få förödande konsekvenser för människor vida omkring. Även SKI, tillsynsmyndigheten för säkerheten i svenska kärnkraftverk, säger att man måste få klart för sig att kärnkraften är en mycket farlig teknik.

Sannolikheten för en olycka av största tänkbara dimensioner med radioaktivt utsläpp till omvärlden beräknas vara en på 100 000 år per reaktor. Men det förutsätter att det inte finns några dolda fel och att alla tänkbara kombinationer av mänskliga och tekniska fel verkligen är inkluderade. Oroande nog upptäckts dolda och helt oväntade fel då och då även här i Sverige.

I slutet av juli 2006 inträffade en mycket allvarlig incident i kärnkraftverket i Forsmark. Ett tekniskt fel gjorde att flera av varandra oberoende säkerhetssystem slogs ut. Händelsen berodde på ett konstruktionsfel som byggdes in i reaktorn redan 1993 och som även fanns i två av Oskarshamns reaktorer och eventuellt i flera reaktorer runt om i Europa.

När strömmen bröts visade det sig att två av de fyra reservgeneratorerna som i ett nödläge försör kärnkraftverket med ström inte fungerade. SKI fann ingen förklaring till att inte också de övriga två slutade att fungera. Om alla fyra generatorerna hade slagits ut hade vi varit nära en härdsmalta.

Händelsen kom som en total överraskning för Forsmarks ledning, ägaren Vattenfall och för Statens kärnkraftsinspektion, SKI. Detta fanns inte med i några riskkalkyler. Frågan är hur många fler allvarliga och helt oförutsedda fel som kan uppstå.

Just nu pågår undersökningar i Sverige där man försöker avgöra om det finns någon lämplig berggrund för att dumpa avfallet i – ett så kallat djupförvar. Tanken är att kapsla in avfallet i behållare av stål och koppar. Avfallsbehållarna ska enligt förslaget från kärnkraftsindustrins avfallsbolag, SKB, grävas ned i tunnlar 500 meter under marken där de omges med bentonit, som är en sorts lera. Bentoniten ska skydda behållarna mot rörelser i berget och förhindra att grundvattnet rör sig fritt. Tunnlarna ska sedan fyllas igen och slutförvaras för alltid.

SKB:s förslag har diskuterats i många år. Det innehåller en rad osäkerheter, av vilka en del kanske aldrig kan lösas. Många fysiska aspekter är helt enkelt oförutsägbara, som de radioaktiva ämnenas beteende, geologiska förändringar samt påverkningar på omgivningen som en följd av bränslets värmeutveckling. I sina försök att komma till rätta med problemet upptäckte SKB hela tiden nya svårigheter utan att ens ha löst de ursprungliga problemen.

SKB menar att djupförvaret inte kommer att behöva någon bevakning och att deras ansvar för avfallet är över i och med att den sista tunnan har deponerats och tunnlarna har förslutits. Men vi kan inte veta om våra ättlingar kommer att förstå vad det är för dödliga överraskningar som vi har grävt ned i jorden.

Vi kan inte veta hur jordens geologiska förutsättningar förändras med tiden. Vi kan inte garantera att ingen försöker komma åt avfallet, till exempel för att skapa atombomber. Därför är det helt vansinnigt att lämna detta dödliga arv till kommande generationer. Djupförvaret kan inte lämnas oövervakat. En övervakning är dock mycket dyr och nästan omöjlig. Hur planerar man ett vaktschema för hundratusentals år?

Herr talman! Det finns oerhört många delar att titta på i osäkerheten i detta. För tids vinnande yrkar jag bifall endast till reservationerna 1 och 3.

Anf. 105 ULF GRAPE (m):

Herr talman! Kärnteknisk säkerhet och strålskydd är ett brett område som omfattar alltifrån säkerheten i våra kärnkraftverk till de negativa effekter som en del människor upplever av att vistas i en mikrovågstät miljö. Jag kommer att hålla mig till området kärnteknisk säkerhet.

Det finns i dag 441 kärnkraftverk i ett trettio-tal länder runt om i världen. Utöver dessa byggs nu 27 nya, varav ett i Finland, 66 är på projekteringsstadiet och ytterligare 103 finns på planeringsstadiet.

Här i Sverige har vi precis öppnat för att kunna ersätta de befintliga kärnkraftverken med nya när de gamla har nått sin tekniska livslängd.

Varför då detta intresse för kärnkraft? Ja, svaret är enkelt. Elektricitet innebär välstånd.

Med prognoser som pekar på en fördubbling av efterfrågan på el i världen fram till 2050 kommer alla koldioxidneutrala energikällor att behövas. Två tredjedelar av den el som produceras i världen i dag kommer från förbränning av fossila bränslen. Kärnkraften är ett av alternativen för att minska utsläppen av växthusgaser.

Men kärnkraften är också förknippad med risker, om än kontrollerbara. Riksrevisionen har granskat om myndigheterna har en god beredskap för att hantera konsekvenserna av en olycka i ett svenskt kärnkraftverk. Granskningen initierades av en händelse i Forsmark den 25 juli 2006 där en reaktor snabbstoppades på grund av ett elfel och där reservkraften inte fungerade som den skulle. Händelsen klassades som en tvåa på den sjugradiga Inesskalan, som är en internationell gradering av händelser och olyckor i kärnkraftverk. Harrisburg 1979 och Tjernobyl 1986 är exempel på Ines-7-olyckor. Händelsen i Forsmark skapade återigen en nödvändig debatt om säkerheten vid våra kärnkraftverk. Det framkom en bild av att säkerhetskulturen inte var den bästa.

Trots att händelsen 2006 visar att säkerhetskulturen går att förbättra håller våra svenska kärnkraftverk en mycket hög säkerhetsnivå. Det läggs mycket kraft på det förebyggande arbetet. Det förebyggande arbetet är nämligen den bästa försäkringen mot att en olycka ska inträffa.

Om en kärnkraftsolycka ändå händer kan den få stora konsekvenser för många sektorer i samhället. Människor, djur, natur, jordbruk, dricksvatten och livsmedelsproduktion kan påverkas. Därför är ansvaret för att hantera en kärnkraftsolycka också fördelat mellan olika regionala och centrala myndigheter. Ansvars- och närhetsprincipen gäller även för en kärnkraftsolycka, och det är viktigt att de här principerna upprätthålls. Det ska inte finnas något tvivel om vem som har ansvaret om en kärnkraftsolycka trots allt sker.

Riksrevisionens rapport efter händelsen i Forsmark 2006 visar att den dåvarande centrala krisberedskapen hade betydande brister. Man pekade på ett flertal åtgärder som behöver vidtas för att säkerställa samhällets beredskap inför allvarliga kriser.

Den nuvarande regeringen har vidtagit en rad åtgärder för att samhällets krisberedskap ska förbättras. Försvarsdepartementet leder sedan 2006 en arbetsgrupp för Regeringskansliets tvärspektoriella arbete med samhällets krisberedskap. MSB, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, har startat sin verksamhet. I Regeringskansliet finns nu en krishanteringsfunktion som är bemannad med chefsberedskap 24 timmar om dygnet årets alla dagar.

Herr talman! Det bästa skyddet mot olyckor i något av våra kärnkraftverk är att se till att de inte inträffar. I andra hand är det viktigt med en organisation som kan hantera och minimera konsekvenserna av en olycka.

Genom en ansvarsfördelning där det är kärnkraftverken som ansvarar för säkerheten i sina egna anläggningar har vi en ständigt hög beredskap vid alla våra kärnkraftverk när det gäller att hantera den akuta fasen under en olycka.

Genom en ansvarsfördelning där länsstyrelserna ansvarar för räddningstjänsten vid en olycka med radioaktiva utsläpp säkerställer vi att den befolkning som berörs av olyckan omedelbart underrättas och instrueras i vilka skyddsåtgärder som ska vidtas.

Genom en ansvarsfördelning där MSB ansvarar för att stödja samordningen av centrala myndigheter sektorsövergripande får vi en effektivare operativ krishantering på central nivå.

Herr talman! Med anledning av att regeringen har vidtagit åtgärder för att stärka den nationella krishanteringen yrkar jag bifall till förslagen i betänkandet och avslag på reservationerna.

Anf. 106 PETER RÅDBERG (mp) replik:

Herr talman! Ulf Grape sade i sitt anförande att kärnkraften är bra för miljön. Vad Ulf Grape inte nämnde, och vad kärnkraftsförespråkarna aldrig nämner, är det som kärnkraften lever på, nämligen uranbrytning. Finns det något som är så miljöfarligt eller som förstör miljön så mycket som uran? Varför nämner du inte det när du pratar om att kärnkraften är så bra för miljön?

Som andra punkt säger du att olyckor inte ska inträffa. Olyckor inträffar hela tiden. Vi har haft två stora smällar. Du nämnde 2006, men jag kan räkna upp flera händelser i våra egna kärnkraftverk i Sverige. De inträffar gång på gång på grund av den mänskliga faktorn.

Vi säger här att vi har ett elöverskott, och det säger även myndigheterna. Det är väldigt märkligt att regeringen inte kan anamma detta. Ni säger att vi måste ha nya kärnkraftverk 2020, men ni tittar inte en enda sekund på de möjliga förnybara energikällor som finns.

Jag kan räkna upp siffrorna sedan. Kan Ulf Grape svara på min fråga om miljön när det gäller uranbrytning? Du säger att olyckor inte inträffar. Olyckor inträffar hela tiden på grund av den mänskliga faktorn. Med statistik kan man naturligtvis säga att olyckor inte ska inträffa om det och det inträffar. Det kan jag hålla med, men faktum är att vi är människor.

Olyckor kommer tyvärr att inträffa om vi fortsätter med den här storskaligheten.

Anf. 107 ULF GRAPE (m) replik:

Herr talman! Det går att bryta uran på ett lika säkert sätt som vid all annan gruvdrift. Det finns system för att hantera det.

Allt tyder på att vi kommer att ha en elkraftsbrist i världen. Den elkraftsbristen kommer att öka. Någon ska leverera den energi som behövs. Varför då inte använda koldioxidneutral energi som vi producerar i Sverige? Det kan väl vara ett bra alternativ, speciellt med tanke på att två tredjedelar av den energi som produceras i dag medför koldioxidutsläpp.

Du säger att olyckor inträffar hela tiden. Det stämmer att olyckor inträffar, och det rapporteras enligt det här Inessystemet som är ett internationellt system för att rapportera händelser och olyckor. Men i varje kärnkraftverk har vi säkerhetsrutiner uppbyggda för att hantera just den mänskliga faktorn. Det är inte bara ett system, utan det är två- och tredubbla system som ska se till att olyckor kan kontrolleras och att det inte kommer ut utsläpp i naturen.

Anf. 108 PETER RÅDBERG (mp) replik:

Herr talman! I Forsmark 2006 hände det som Ulf Grape säger inte ska hända. Olyckan i Tjernobyl 1986 skulle inte hända, men hände. Det är helt uppenbart att den här typen av storskalighet förr eller senare kommer att leda till en stor olycka.

Frågan är varför man inte kan satsa på de alternativ som finns. Jag ska läsa upp vad Energimyndigheten säger: Mellan 2007 och 2008 minskade till och med elanvändningen med 2 procent per år. I Sverige produceras redan i dag mer el än vad som används. Enligt Energimyndighetens senaste långtidsprognos kommer överskottet bara att växa. Redan 2010 kommer överskottet att uppgå till över 9 terawattimmar per år. År 2030 antas det uppgå till 25 terawattimmar. Det finns en möjlighet att bygga ut vindkraften med minst 30 terawattimmar per år.

Det är Energimyndigheten som säger detta och inte Miljöpartiet. Svaret är alltså att det går att hitta alternativ till den kärnkraft som kommer att bli för gammal 2020. Då blir den logiska frågan: Varför satsar man inte på de alternativ som är mycket säkrare för oss människor och som kan garantera den el som vi alla ändå vill ha? Varför ska man satsa på den här storskaligheten?

Du säger att uranet är miljövänligt. Det är inte sant. Uranbrytning är väl det mest miljöförstörande som över huvud taget finns.

Anf. 109 ULF GRAPE (m) replik:

Herr talman! I den energiuppställning som precis har träffats finns kärnkraften som en garant för att vi kommer att ha stabila elleveranser även i framtiden. Det är inte allom givet att det ska bli kärnkraftverk, utan de ska prövas, och kommer att prövas, mot vilka alternativa energislag som helst när det gäller den företagsekonomiska delen. I överenskommelsen ingår också en kraftig satsning på förnybar energi, däribland vindkraft. Det finns inga motsättningar i det.

Jag tycker återigen att det är viktigt att vi som ledande industrination också kan exportera koldioxidneutral energi till länder som inte har tillgång till det i dag.

Vad gäller uranbrytning finns det i dag sådan i framför allt Afrika som våra miljömyndigheter skulle ha en del synpunkter på, men för den skull kan man inte döma ut all uranbrytning som pågår runt om i världen. Det finns metoder för att hantera till exempel damm på ett effektivt sätt så att det inte sker utsläpp i naturen.

Anf. 110 STAFFAN DANIELSSON (c):

Herr talman! Vi diskuterar och beslutar i dag om mycket viktiga frågor, som vanligt i riksdagen. Försvarsutskottets betänkande har rubriken *Kärnteknisk säkerhet och strålskydd*.

Orsaken till att dessa frågor behandlas har sin grund i 16 olika riksdagsmotioner från den allmänna motionstiden och kanske något senare. Utskottet redovisar saken i de olika frågorna och landar därefter i ett majoritetsbeslut att avslå motionerna. På några områden har oppositionen reserverat sig. Så blir ju vanligen resultatet.

Vänsterpartiet och Miljöpartiet har tre gemensamma reservationer kring elektromagnetisk strålning och dess risker. Man vill ha lägre gränsvärden och mer forskning. Utskottsmajoriteten hänvisar till den internationella expertis som till exempel inom Europeiska unionen rekommenderar gränsvärdesnivåer och där man för tillfället gör en översyn av de gällande riktlinjerna. Vi hänvisar också till den omfattande internationella forskning som bedrivs och som inte ger något vetenskapligt stöd för ett orsakssamband mellan exponering för elektromagnetiska fält och de besvär som tyvärr drabbar människor och som upplevs komma av elektrociteten.

Jag noterar att Peter Jeppsson nu lämnar informationen att Socialdemokraterna kommer att avstå i de här voteringarna. Det är lite intressant, för det har ni inte gjort tidigare. Min fråga blir då: Innebär det att ni tvivlar på den samstämmiga internationella expertisens bedömning som också våra svenska myndigheter står bakom? Det är en rätt stor positionsförändring i sådana fall, och det ska bli intressant att se hur en eventuell ny majoritet i sådana fall hanterar denna fråga.

Av forskningspropositionen framgår också att regeringen avser att stärka den svenska forskningen på det här området. Vi är överens om att finns denna oro bland människor ska vi självfallet forska. Det görs i Sverige och det görs internationellt.

Socialdemokraterna kräver i en reservation att regeringen omgående redogör för resultatet av de förslag på åtgärder som Riksrevisionen framförde i en skrivelse till riksdagen i april 2007. Den handlade alltså om säkerheten vid kärnkraftsolyckor. Det är en oerhört viktig fråga, det är vi överens om.

Ett enigt utskott ställde sig 2007 bakom Riksrevisionens förslag om att regeringen behövde agera med anledning av detta och pekade även på att den nya alliansregeringen och myndigheter redan var i full gång med detta.

Man kan stillsamt notera att Riksrevisionens kritik i sak mot det tillstånd som rådde under Riksrevisionens arbete 2006 inte drabbar allians-

regeringen utan den regering som lämnade makten 2006. Möjligen är det därför som Socialdemokraterna är så angelägna om att alliansregeringen agerar.

Socialdemokraterna har en poäng i att utskottet år 2007 gjorde bedömningen att det kunde vara bra om regeringen lämnade en redovisning under följande riksmöte, och det har inte skett. Det händer ibland med sådana beställningar som riksdagen lämnar. Vi får se när redovisningen kommer och vilka motiven är för att den kommer lite senare än vad utskottet helst hade velat.

Jag tror att anledningen är att det har skett och sker så många åtgärder på detta område och att genomförandet av dessa är i full gång och har prioriterats. Några exempel på åtgärder – Ulf Grape var inne på detta – är regeringens uppdrag till dåvarande Statens strålskyddsinstitut att utreda beredskapens kostnader och förslag på framtida avgifter, sammanläggningen av Statens strålskyddsinstitut och Statens kärnkraftsinspektion, vilket även Peter Jeppsson pekade på. Arbetet inom dåvarande Statens räddningsverk för att förbättra beredskapen inför en kärnkraftsolycka fortsätter, vilket utskottet framhåller i betänkandet, med full kraft i den nya myndigheten för samhällsskydd och beredskap.

Det är alltså ett stort arbete på gång för att rätta till de brister som fanns när alliansregeringen tog över efter den förra regeringen på detta område.

Med detta yrkar jag bifall till förslaget i försvarsutskottets betänkande och avslag på reservationerna.

Anf. 111 PETER JEPSSON (s) replik:

Herr talman! Jag fick ett antal frågor av Staffan Danielsson, och jag tycker inte att det är mer än rätt att man går upp och besvarar dem, vilket jag gör nu.

Vad gäller strålskyddet och gränsvärdena kommer vi mycket riktigt att avstå under omröstningen för vi anser att det är så mycket som har hänt inom detta område och mer och mer blir uppmärksammat kring gränsvärdena och problematiken. Det kommer alltså nya fakta, och det är inte alls samstämmigt, Staffan Danielsson, som du säger här. Det finns en stor osäkerhet kring detta. Därför har vi också sagt i vårt parti att vi kommer att återkomma till hösten och presentera våra förslag när det gäller detta. Därför väljer vi nu att inte bifalla motionerna eller reservationerna, och vi kommer inte att vara med vid omröstningen på det sättet. Det är en markering från vår sida. Det händer mycket, och det finns en oro.

Vad gäller kärnsäkerheten som sådan har det hänt en del. Det är rätt, Staffan Danielsson! Men vi saknar regeringens samlade åtgärdsprogram. Det kommer lite här och lite där. Min fråga blir väl egentligen till dig: Vad sade ni själva innan valet här i kammaren gällande de här frågorna? Riksrevisionen har ju kommit och visat på brister 2007, men vad sade ni själva när ni satt i opposition? Det är väl inte fel att man om det kommer en rapport ett år uppmärksammar det och kräver att ett svar ska finnas och helst ett samlat sådant?

Sedan ska man så klart inte säga att det som redovisas är dåligt, men vi saknar det samlade greppet, och det är det vi efterlyser.

Sedan måste jag ändå gå in på detta eftersom ni ju har varit kända kärnkraftsmotståndare i Centern. Vi har byggt upp och projekterat för ett slutförvar av det befintliga kärnkraftsavfallet. Stoppas man den delen, eller hur ska man lösa det? SKB vet ju inte hur vi ska kunna ta hand om eventuellt nytt avfall från nya kärnkraftverk.

Anf. 112 STAFFAN DANIELSSON (c) replik:

Herr talman! Jag kan först säga vad utskottsskrivelsen som värderar vad den vetenskapliga expertisen internationellt och i Sverige har för uppfattning om riskerna med strålningen. Det är ingen borgerlig ståndpunkt, utan det är en vetenskaplig ståndpunkt och en myndighetsståndpunkt. Det som skrivs här efter en redovisning är: ”Den forskning som hittills har genomförts ger inget vetenskapligt stöd för ett orsakssamband mellan exponering för elektromagnetiska fält och de besvär som drabbar elkänsliga.”

Nu säger Peter Jeppsson att det visst gör det, för att det har kommit fram ny forskning och så vidare. Det har även Vänsterpartiet och Miljöpartiet hävdats, men det menar jag inte stämmer. Är det så att Socialdemokraterna nu ifrågasätter svenska myndigheters och internationell expertis uppfattning på detta område kommer vi att få en stor debatt om detta.

Vi är överens om det lidande som människor genomgår, och för sjukdomar och besvär ska man få största möjliga hjälp av vår sjukvård. Upplever man att det beror på det här ska det verkligen tas på allvar, och då ska vi resonera och forska. Vi är överens om forskning, men vi måste också ha respekt, tycker jag, för den vetenskapliga bedömning som expertisen gör.

Centerpartiet är inga kärnkraftsvänner. Vi gillar inte kärnkraft, och vi har jobbat stenhårt under många decennier för att få så säker kärnkraft som möjligt och att hitta avvecklingsmöjligheter. Svensk kärnkraft ligger i topp i världen när det gäller att driva säkert. Vi är överens om att det behövs åtgärdsprogram. Regeringen jobbar stenhårt med detta. Jag har vidgått att utskottet hade en beställning som inte är levererad i tid av regeringen. Det kommer en redovisning, och vi får diskutera djupare då. Men det pågår ett stort arbete, och vi jobbar stenhårt med att ha en säker kärnkraft.

Anf. 113 PETER JEPPSSON (s) replik:

Herr talman! Jag kan bara konstatera att det Staffan Danielsson i sin tur säger är att Europarådet och parlamentet har helt fel. Han ifrågasätter egentligen deras slutsatser om gränsvärdena.

Det jag och vi säger är att vi vill återkomma med det här. Det kommer fram så många fakta kring gränsvärdena, och man har faktiskt gått ut och sagt det här i Europa. Då tycker vi att det vore konstigt och fel om inte vi skulle lyssna på detta och åtminstone se om det stämmer eller inte stämmer. Därför kan vi inte ta ställning till och rösta för utskottsförslaget när det finns en sådan osäkerhet. Det är det jag vill ha sagt.

Jag tycker att det känns oroväckande att Staffan Danielsson här så pass tydligt säger att både Europarådet och parlamentet måste ha fel. Jag vet inte om det var så han menade, men jag tolkar det så i alla fall.

Sedan säger Staffan Danielsson att Centern inte gillar kärnkraften. Men ni har ju faktiskt gått med på en överenskommelse som gör att ni bryter den gamla ståndpunkt som ni har haft och kan tänka er nya reaktorer. I varje fall har er partiordförande, Maud Olofsson, sagt det. Stämmer inte detta? Ni kan ju inte säga en sak från partiledarhåll och sedan som ledamot säga en annan sak. Det måste ju finnas en linje för vad man säger från Centerpartiet. Jag vet att det här är kontroversiellt ute i centerleden, det hör jag ofta. Det är ju er sak att hantera, men jag tycker ändå att det är konstigt, det Staffan Danielsson säger här i dag: Ni gillar inte kärnkraft, men ändå är ni beredda att öppna för ny kärnkraft och tio nya reaktorer.

Då återkommer jag till den fråga jag ställde. Hur hanterar ni avfallet efter den här förlängningen av kärnkraftsepoken? Under de 30 år som det har forskats och SKB har varit inblandade har man räknat på den produktion som har funnits fram till nu och den produktion som kommer att finnas så länge de befintliga reaktorerna finns. Men man har definitivt inte räknat med några nya reaktorer, som till och med, med den nya tekniken, kommer att producera dubbelt så mycket. 10 reaktorer blir med den nya tekniken 20 reaktorer, Staffan Danielsson.

Anf. 114 STAFFAN DANIELSSON (c) replik:

Herr talman! Det blir inte alls med nödvändighet 20 stycken. Peter Rådberg sade också någonting om att vi 2020 måste ha nya kärnkraftverk. Det ligger inte alls i den här uppgörelsen, utan det är en kraftfull satsning på förnybar energi. Maud Olofsson gillar inte kärnkraft. Vi har precis samma uppfattning. Inga skattepengar in i kärnkraften, säger det här beslutet. Det kommer fram mer el. Vi har ett elöverskott – jag ger er rätt som säger detta. Vi tror att när inga pengar går in och vi har elöverskott är det inte alls säkert att vi får se några nya kärnkraftverk, och ingen blir gladare än jag då.

Det är samma sak med avfallet. Det måste vi ta om hand på ett säkert sätt med den produktion vi har i dag i de kärnkraftverk som dunkar och går. Hur länge de dunkar vet vi inte riktigt vare sig med er politik eller med vår politik. Vi har inte sett några konkreta förslag än från oppositionen om hur många kärnkraftverk man kan plocka ut nästa mandatperiod, men det ska bli intressant att se dem. Gör man inte det kommer faktiskt samma avfall fram.

Vad gäller strålningen ska man ta människors oro på allvar. Många kopplar ihop det här – jag vet det – men man måste också ha respekt för vetenskapen. Diskussionen kommer att fortsätta. Vi är för forskning. Vi är för att de som har bekymmer ska få bästa möjliga hjälp av sjukvården, men jag noterar att de myndigheter i Sverige som har ansvar för det här och den internationella expertis som finns inte hittar dessa samband.

Finns de håller jag med. Då behövs det radikala åtgärder, och vi får se när vi träffas nästa gång var vi landar och hur ni uppfattar det då.

Anf. 115 KJELL ELDENSJÖ (kd):

Herr talman! Det här är mitt debutanförande i försvarsutskottet, och det känns lite speciellt. Det känns också lite speciellt att det är frågan om kärnteknisk säkerhet och strålskydd som vi behandlar. Det är nämligen så att jag för väldigt länge sedan, som ung, jobbade på AB Atomenergi, som

det hette på den tiden, i Studsvik. Då hade det inte byggts några kärnkraftverk, men däremot byggde man under den perioden, i början av 60-talet, värmekraftverket i Ågesta, som ju nu är nedlagt.

Det är väl ingen tvekan om att kärnkraften är ett effektivt sätt att producera elektricitet i stor mängd. Samtidigt kräver kärnkraften ju en komplicerad teknik som måste kringgärdas av rigorösa säkerhetsåtgärder för att nukleära olyckor ska förebyggas, och andra olyckor också för den delen. Detta gäller så klart också vid våra svenska kärnkraftverk. Säkerhetsåtgärderna har ju också efterhand under årens lopp förbättrats liksom tekniken vid produktionen.

Trots detta har det uppmärksammats att ännu mer behöver göras för att kärnkraften ska bli allt säkrare. Bland annat har Riksrevisionen gjort påtalanden till riksdagen om att det behövs fler åtgärder för att säkerställa bättre beredskap för att förhindra och kunna hantera konsekvenserna av eventuella olyckor, om sådana trots omfattande säkerhet skulle inträffa ytterligare gånger i vårt land i eller i anslutning till svenska kärnkraftverk.

Inriktningsdokumentet *Den svenska beredskapen för radiologiska och nukleära olyckor 2015* syftar bland annat till att få till stånd ett samlat agerande mellan ansvariga aktörer på området. Som framgår av framlagd motion utgör Riksrevisionens granskning en viktig utgångspunkt för det fortsatta säkerhetsarbetet. Det kan också konstateras att Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, MSB, påbörjade inriktningsarbetet ett år innan revisionen genomfördes. Vissa förändringsbehov har redan identifierats och börjat åtgärdas. Det återstår dock ytterligare arbeten för att komma till rätta med samtliga de säkerhetsbrister som Riksrevisionen påtalat, men det här arbetet pågår nu för fullt.

Jag övergår till lite av det övriga som tas upp i det här betänkandet.

Det visas också på riktlinjerna i EU:s rekommendationer som ligger till grund för alla typer av effekter, även långtidseffekter. Det anförs dessutom att det pågår översyn av de gällande riktlinjerna för allmänhetens exponering för elektromagnetiska fält. Sedan bör påpekas att det finns skillnader mellan en del källor och vad ett mycket stort antal internationella expertorganisationer och strålskyddsmyndigheter i olika länder inklusive WHO uttalar.

Regeringen har gett Fas, Forskningsrådet för arbetsliv och socialvetenskap, i uppdrag att bevaka frågor som rör forskning om elöverkänslighet. Fas rapporterar årligen om kunskapsläget. Av regleringsbrevet för Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande, Formas, för 2009 framgår att Formas ska betala ut 2 miljoner kronor till SSM för strålskyddsforskning. Miljödepartementets avsikt är att denna satsning ska pågå över en treårsperiod för att ge ett tillfälligt men mer intensivt stöd till strålskyddsforskning.

Herr talman! Det är flera som har tagit upp samma saker, så jag avslutar mitt anförande här.

Anf. 116 PETER RÅDBERG (mp) replik:

Herr talman! Jag kan inte låta bli att begära replik. Kjell Eldensjö, du säger som många andra gör, men du var ändå rätt uppriktigt i ditt tal. Du säger att det behöver göras en hel del för att kärnkraften ska bli ännu

säkrare. Sedan sätter du punkt där. Men du tycker på något sätt att det är helt okej.

Det finns ändå en risk, som jag har presenterat själv. Jag utgår från att du håller med mig om den här riskbedömningen. Ett resonemang bygger hela tiden på det tekniska och tar bort mänskligheten i diskussionen. De allra flesta kärnkraftsolyckor beror ju på att vi människor är just människor och inte klarar att hantera kärnkraften på ett hundra procentigt sätt.

Det är väldigt svårt att jämföra kärnkraftverk med någon annan verksamhet i samhället, för om det skulle hända någon olycka får det sådana förödande konsekvenser.

Miljöpartiet kommer de facto – Energimyndigheten har redan gjort det – att lägga fram papper på att vi kan ersätta den el som vi behöver när kärnkraften så att säga går ut 2020–2030.

Varför vill inte Kjell Eldensjö byta fot då, när du åtminstone säger att du accepterar att det är en viss fara med kärnkraftverken och att det behöver göras rätt mycket? Hur kan du ta den risk som det ändå innebär att över huvud taget ha ett kärnkraftverk i vårt samhälle i dag?

Anf. 117 KJELL ELDENSJÖ (kd) replik:

Herr talman! När jag var ung arbetade jag som tekniskt biträde vid AB Atomenergi. Då var det bland forskare och andra mycket diskussioner om de ryska kärnkraftverken. De ansåg att de byggdes alldeles för dåligt. Det har gått fyra decennier sedan dess, och vi vet att det inträffat en stor olycka i Tjernoby. Redan då hade man här i landet inställningen att man inte kan bygga så dåliga kärnkraftverk som de ryska. Därför satsade man i Sverige på bättre kärnkraftverk.

Det är alldeles klart att det gång på gång uppstår en och annan komplikation i detta sammanhang, och det ska naturligtvis tas på stort allvar. Inte minst med hänvisning till vad Riksrevisionen sagt håller man på att arbeta med detta. Det kommer en redovisning förr eller senare om hur läget är vad gäller de förbättringar som görs utifrån Riksrevisionens påpekanden.

Anf. 118 PETER RÅDBERG (mp) replik:

Herr talman! SKI, tillsynsmyndigheten för säkerhet i svenska kärnkraftverk, säger att man måste ha klart för sig att kärnkraften är en mycket farlig teknik. Det säger SKI.

Kjell Eldensjö svarar inte på min fråga. Om man tycker att kärnkraftverken inte är tillräckligt säkra – det var vad Kjell Eldensjö sade eftersom det måste göras mer för att få dem säkra – tar man risken, påstår jag, med en framtida olycka. Det inträffar egentligen hela tiden. Hur mycket vi vanliga människor får reda på vet jag inte, men det inträffar olyckor precis hela tiden, med stopp i verksamheten och sådant. Tydligt är Kjell Eldensjö beredd att ta den risken, vilket jag inte är.

Det är helt uppenbart att vi kan ersätta den kärnkraftsel som går ut med förnybar energi. Vi kan göra det från 2020 och framåt. Dessutom har vi ett elöverskott som gör att vi kan exportera el. Så vad är problemet? Miljösektorn är därtill den sektor som genererar mest arbete av alla sektorer. Nu vet jag att miljösektorn är väldigt bred, men det är där framtidsarbetena finns.

Jag är lite förvånad över Kjell Eldensjös slutsats när han trots allt medger att det finns en viss fara med kärnkraften.

Prot. 2008/09:87
19 mars

Anf. 119 KJELL ELDENSJÖ (kd) replik:

Herr talman! Det jag i första hand tänkte på när jag uttryckte mig på det sättet var just Riksrevisionens påpekande. Där håller man på att arbeta med detta.

När det gäller de risker vi tar vill jag säga att vi egentligen tar risker med allting, men för kärnkraften har man väldigt stabila insatser och man penetrerar problemen ingående. Det är klart att det finns en risk, men vi får nog leva med det.

Det sades att elen ändå skulle räcka, och kanske är det så, men om vi ser till de klimathot som nu finns är det viktigt att vi kommer bort från kol och olja. Även om vi i vårt land inte har mycket av dem finns de över hela världen, och alla måste inrikta sig på att dra ned på kol- och oljeanvändningen. Från det perspektivet kan man säga att mitt parti ändrat åsikt från tidigare, då man var kärnkraftsmotståndare; jag har dock inte varit det, eftersom jag jobbat på ett ställe där man hanterat sådana saker.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 25 mars.)

*Kärnteknisk säkerhet
och strålskydd*

14 § Redogörelse om sänkta socialavgifter

*Redogörelse om
sänkta socialavgifter*

Föredrogs

socialförsäkringsutskottets betänkande 2008/09:SfU9
Redogörelse om sänkta socialavgifter (redog. 2008/09:RRS9).

Anf. 120 JASENKO OMANOVIC (s):

Herr talman! I dag ska vi diskutera Riksrevisionens redogörelse om sänkta socialavgifter, eller som de själva kallar den *Sänkta socialavgifter – för vem och till vilket pris?*

Riksrevisionen har undersökt vilka effekter en nedsättning av socialavgifter ger. Vad har de kommit fram till när de undersökt detta? Jo, att effekterna på sysselsättningen är obefintliga och dödviktseffekterna är stora. Det betyder att man har satsat på det som ändå skulle ha hänt. Oavsett om vi sänker socialavgifterna för en viss region, en viss företagsgrupp eller en viss åldersgrupp på arbetsmarknaden blir sysselsättnings-effekten liten. Det kan, enkelt uttryckt, kosta mer än vad man får ut av sänkningen.

Denna kunskap bör vi, herr talman, komplettera med den omvärldsbild som finns i dag. Bruttonationalprodukten för sista kvartalet 2006 låg på 4,7 procent. Bruttonationalprodukten för sista kvartalet 2008 låg på -4,9 procent. Det är alltså en kraftig nedgång i ekonomin. Under de senaste sex månaderna har 100 000 människor blivit varslade. Enligt Arbetsförmedlingen var 221 567 personer öppet arbetslösa förra veckan. Det är 70 470 fler i öppen arbetslöshet än under motsvarande vecka i fjol. 70 470 på ett år! Ungefär lika många som antalet invånare i hela Luleå kommun har på ett år gått ut i arbetslöshet.

Samtidigt går 45 procent färre i arbetsmarknadsutbildning i år än i fjol. Alla möjligheter att komma ut ur arbetslösheten försämras. Arbetslösheten bland ungdomar är den näst högsta i hela EU. I januari i år var 19 000 fler ungdomar inskrivna vid Arbetsförmedlingen än i januari 2008. Samtidigt är det 35 procent färre som har möjlighet att få ett jobb. 35 procent färre ungdomar får jobb trots att vi i denna kammare, eller rättare sagt borgarna, beslutat om att sänka socialavgifterna. Två gånger har man gjort det. Trots det är det 35 procent färre ungdomar som har möjlighet att få jobb.

I morse kunde vi, herr talman, höra att det inte kommer att finnas något stimulanspaket för kommunerna och landstingen heller. Varför? Jo, för att kommunerna och landstingen har fått sänkta socialavgifter och därmed fått sin del av kakan. Såväl forskning som utvärderingar visar att sysselsättningseffekten med sänkta socialavgifter är mycket liten eller obefintlig. Ändå säger regeringen och majoriteten i denna kammare att det inte blir några ytterligare pengar till kommunerna, till välfärdsjobben – skolorna, äldreomsorgen, vården. Ingenting. Det var beskedet som vi, kommunerna och invånarna i alla landets kommuner fick i morse.

Men vem har fått de här pengarna? Vem har fått dessa miljarder? Jo, det är stora företag, stora internationella arbetsgivare som har många unga bland sina anställda. Det är de som har belönats utan att någon har ställt motprestationskrav på dem.

Herr talman! Sverige behöver en rättvis jobbpolitik. Sverige har inte råd med en ineffektiv och orättvis jobbpolitik. De nedsatta sociala avgifterna för ungdomar kostar ungefär 900 000 per eventuellt skapat jobb. Hade borgarna valt en annan väg hade det, som Riksrevisionen påpekar, kanske kostat 630 000 kronor mindre. Det skulle ha varit billigare, och ungdomar skulle ha kunnat få utbildning och kompetenshöjning och kunnat förbättra sina möjligheter att nå en bredare arbetsmarknad. Men det väljer inte alliansen. Alliansen väljer och föredrar att belöna stora internationella företag i stället för ungdomar.

Herr talman! Jag yrkar bifall till vår reservation.

I detta anförande instämde Matilda Ernkrans, Kurt Kvarnström, Magdalena Streijffert och Göte Wahlström (alla s).

Anf. 121 KALLE LARSSON (v):

Herr talman! Nu griper återigen arbetslösheten omkring sig i vårt land. Runt om i landet, i många svenska kök, kommer en pappa eller mamma hem i kväll, kanske med beskedet att man har blivit av med jobbet, kanske med beskedet att semesterresan man hade hoppats på så länge inte blir av, kanske med beskedet att man måste flytta eller sälja sommarstugan, förändra det man hade hoppats på skulle bli ett bra liv för barnen, helt enkelt därför att man inte längre har någon inkomst och därför att de trygghetssystem som den regering som nu sitter har gjort sitt bästa för att riva sönder inte garanterar den trygghet som man behöver när man blir utan jobb.

Varslen duggar tätt, och uppsägningarna kommer i varslen spår. De som syns, de som vi får läsa om i tidningarna, de som det talas om paket för, paket som dock sällan kommer, de synliga varslen och uppsägningarna i den manliga industrin – det är illa nog att dessa kommer, men

också illa att så många människor går från timanställningar och vikariat och lämnar den kvinnodominerade offentliga sektorn utan att det märks, utan att det ens diskuteras några krispaket för att hjälpa de kvinnor och män som sägs upp, som inte får några förlängda vikariat eller som inte får fortsätta sin timanställning i den offentliga sektorn eller på bemaningsföretag. Där antyder inte ens regeringen några nya pengar. Just nu försöker man annars låtsas att det kommer lite nya pengar till lite av varje, även om vi aldrig ser några egentliga resultat.

Herr talman! I det här läget finns det oerhörda utmaningar som politiken ställs inför, utmaningar som jag inte tror att den här regeringen ens försöker möta. Fredrik Reinfeldt talade i dag om att vi inte kan göra någonting för att mildra krisen. Det är ingen idé. Försöker man så ruinerar man statsfinanserna, påstås det. Det är en så djup lågkonjunktur att det inte är möjligt att möta den med offensiv politik.

Vi har från oppositionens partier i olika format presenterat en politik som skulle kunna göra saker och ting annorlunda, som med betydligt kraftfullare insatser skulle försöka åstadkomma åtminstone den stimulans som politiken och samhället kan bidra med i de här sammanhangen. Det handlar om arbetsmarknadspolitik, utbildning, omskolning och anställningar. Vad är det som säger att man bara kan lita på att någon annan ska skaffa jobb när det saknas anställda i den offentliga sektorn, när det saknas anställda sjuksköterskor, lärare och andra som skulle kunna bidra till att bygga välfärden? Vem är det som då har sagt och bestämt att det enda vi kan göra som politiker är att säga att man ska skapa förutsättningar för att någon annan, nämligen det privata näringslivet, ska skapa arbeten? Det är fullt möjligt att använda de pengar som annars går ut i passiva bidrag – socialbidrag, a-kassa och annat – för att i stället skapa offentliga anställningar.

Herr talman! Det här är inte en allmän arbetsmarknadspolitisk debatt. Men den fonden tror jag att man måste ha med sig när man ser på det som regeringen nu gör när det gäller de sänkta socialavgifterna. I det här läget, när de här utmaningarna står framför oss, väljer regeringen att fortsätta att gödsla med skattebetalarnas pengar till företag som inte behöver dem. Det är ett slöseri med skattepengar som pågår. Det är samtidigt ett slöseri som innebär att man underminerar de gemensamma välfärdssystem som generationer har kämpat för att bygga upp i landet. Socialavgifterna går trots allt någonstans. De pengarna används till de trygghetssystem som borde finnas där när människor behöver dem, men som i dag skärs ned, rivs sönder och förstörs.

Det här är mina ord. De kan formuleras i politiker- eller byråkratprosa också om man vill. Riksrevisionen citeras i dagens betänkande på följande sätt: ”Riksrevisionens övergripande bedömning är att nedsättningen av socialavgifterna i framför allt två av de studerade fallen inte förefaller vara en effektiv åtgärd för att påverka sysselsättningen.” Det är slöseri med skattepengar, på ren svenska. Man slänger ut pengar på någonting som inte ens funkar.

På ett annat ställe, som nämndes av Jasenko Omanovic tidigare, skriver man: ”Varje skapat arbetstillfälle kostar brutto ca 900 000 kr.” Förstår ni vad det betyder? Det är en anställd till priset av tre! Är det smart använda pengar? Vår bedömning är att det inte är det. Vår bedömning från oppositionspartierna är att det här är illa använda skattepengar. Vi

tycker att man ska se på skattepengarna som mer värdefulla än så. Man ska se på skattepengar som någonting som ska användas för gemensam välfärd och för att man ska kunna få människor i arbete, inte kastas ut i det slöseri som nu pågår.

Herr talman! Väl medveten om att jag inte har uppfyllt min talartid, men med förhoppning om att kunna spara den till kommande tillfällen, yrkar jag bifall till den reservation som finns i betänkandet.

Anf. 122 GUNVOR G ERICSON (mp):

Herr talman! Rapporten är tydlig och visar på stora kostnader för varje nytt jobb en ungdom fått via den här åtgärden. Det har de föregående talarna beskrivit mycket väl. 900 000 kronor för varje skapat arbetstillfälle – det är nästan i klass med Maud Olofssons bonuspolitik. Skillnaden är att det inte är ungdomarna som får dessa pengar.

Riksrevisionen skriver: Enligt Riksrevisionens bedömning leder nedsättningen av sociala avgifter för ungdomar som fyllt 18 men inte 25 till begränsade sysselsättningseffekter och höga dödviktseffekter. Det kan diskuteras om det är rimligt att utnyttja en åtgärd där varje nyskapat arbetstillfälle beräknas kosta 900 000 kronor brutto. Den låga effektiviteten avspeglar sig också i att mer än hälften av nedsättningen hamnar hos grupper som redan har ett arbete.

Sedan denna revisionsrapport gjordes har regeringen ändrat reglerna och gjort så att även arbetsgivarna för 26-åringar kan få sänkta avgifter, trots den dåliga effekten och de miljarder som åtgärden kostar.

Riksrevisionen föreslår också att man skyndsamt ska utvärdera den här nedsättningen av socialavgifter. Och det är just vad vi i den rödgröna samlade oppositionen föreslår.

Men de moderatledda partierna i majoriteten avstyrker vår gemensamma motion om uppföljning och utvärdering av sysselsättningseffekterna och vill i stället bara lägga redogörelsen till handlingarna.

Men syftet med granskningen var ju främst att analysera om nedsättningen är ett effektivt medel, och Riksrevisionen föreslår att det ska göras ytterligare.

I betänkandet skriver majoriteten att man förväntar sig att det ska ske ändå.

Men nu ökar arbetslösheten och därmed också skillnaden mellan dem som har arbete och dem som inte har arbete i samhället. Många unga får med en växande arbetslöshet ännu svårare att komma in på arbetsmarknaden.

Men egentligen är möjligheten att ställa om Sverige till ett grönt hållbart samhälle stor – när vi är inne i en lågkonjunktur och i en kris ges det faktiskt också nya möjligheter – om regeringen bara vågar tänka nytt och satsa i stället för att passivt sitta och titta på.

Vi har hört föregående talare prata om kommuner och landsting, och vi har i dag fått besked om att det inte blir några nya pengar.

Det är allvarligt. Regeringen bör omarbeta sin illa fungerande strategi för att få fler unga människor i arbete. Det är inte rimligt att subventionera stora företag utan att dessa behöver skapa ett enda nytt ungdomsjobb.

Nedsättningen av socialavgifter för unga är en oerhört dyr och ineffektiv jobbpolitik. Andra mer kostnadseffektiva insatser, som tidsbegrän-

sade anställningsstöd, fler och bättre praktikplatser i arbetslivet, arbetsmarknadsutbildning och lärlingsutbildning, är vad som behövs.

Det sker nu tysta varsel i kommuner och landsting. Och vilka är det som får gå? Jo, det är timanställda vikarier, som ofta är unga.

I februari 2009 fanns det nästan 14 000 fler unga arbetslösa än vad det fanns förra året, enligt Arbetsförmedlingens statistik.

Då kan man säga att det inte är så många procent – det är nästan 2 procent fler än förra året. Men det är också väldigt stora regionala skillnader.

I mitt hemlän, Sörmland, är det en ökning med 3 procent. I vissa kommuner i länet har vi nu en arbetslöshet på 9,7 procent för ungdomarna. I min egen kommun ligger siffran på 8,4 procent. Och totalt i länet har vi en ungdomsarbetslöshet på 8,1 procent.

Det här är ett jättestort bekymmer, och då hjälper det inte med de här avgifterna. De 10 miljarder kronor som den här reformen kostar skulle vi kunna använda på ett mycket smartare sätt, till att ställa om Sverige till ett hållbart samhälle, både ekologiskt och socialt.

Jag yrkar bifall till reservationen.

(Applåder)

Anf. 123 MARIANNE WATZ (m):

Herr talman! I betänkandet behandlar utskottet en redogörelse från Riksrevisionens styrelse angående sänkta socialavgifter. Utskottet utgår från att regeringen beaktar slutsatserna av Riksrevisionens granskning och föreslår att riksdagen lägger redogörelsen till handlingarna.

Jag yrkar bifall till förslaget i betänkandet och avslag på reservationen.

Jag vill inleda med att påminna om att stora företag och små företag hade ett större antal sysselsatta i februari 2009 än de hade i februari 2006. Låt oss komma ihåg det!

Riksrevisionen har granskat om nedsättning av socialavgifter är ett effektivt sätt att öka sysselsättningen. Sänkta socialavgifter innebär att kostnaden för arbetskraften faller. Men hur mycket sysselsättningen ökar beror på hur skattesänkningen påverkar den faktiska arbetskraftskostnaden, det vill säga hur länge sänkningen ligger kvar hos arbetsgivaren och hur mycket av skattesänkningen som flyttar över till arbetstagaren i form av höjd lön.

Av de tre nedsättningar som har granskats infördes två under den socialdemokratiska regeringen. Den tredje, den enda som har nämnts i anförandena här, infördes under nuvarande mandatperiod.

Den första nedsättningen är då 1997 års nedsättning som var en generell nedsättning om 5 procent på avgiftsunderlaget. Den avskaffades 2007.

Vidare är det en regional nedsättning av socialavgifterna om 10 procent på ett avgiftsunderlag som är ungefär 800 000, som är riktat mot stödområde A, det vill säga norra Sverige. Den infördes 2002 för att stimulera småföretagande och service.

Ingen i oppositionen har talat om den här nedsättningen. Jag vet inte om ni anser att den ska bort eller om ni har glömt bort den. Men den finns med som nummer två i den här granskningen.

Den tredje nedsättningen är riktad mot ungdomar mellan 18 och 25 år. Det är den enda av de här tre som har införts under nuvarande mandatperiod. Den infördes i juli 2007. Nedsättningen är då 11,12 procent av arbetsgivaravgiften.

I januari 2009 förstärktes den. Nu gäller den åldrarna 15–26 år, från att tidigare ha gällt dem mellan 18 och 25 år.

Syftet är att underlätta för ungdomar att komma in på arbetsmarknaden och skapa en varaktigt högre sysselsättning. Vi är ju alla överens om att det är oerhört viktigt.

De två första nedsättningarna är av likartad typ, och de var möjliga att kombinera. De gick då till alla företag, oavsett om de nyanställde eller inte. Det har ju hörts kritik från föregående talare mot att nedsättning utgår även om det inte är ett nytt arbetstillfälle.

Men så var det alltså i de här två nedsättningarna, varav en finns kvar.

Den tredje nedsättningen, som då är riktad mot ungdomar, gäller alla i åldersklassen och påverkar därför marginalkostnaderna för samtliga nyanställningar positivt.

Enligt Riksrevisionens bedömning leder nedsättningen till begränsade sysselsättningseffekter, och sysselsättningseffekten kan antas gälla på kort eller medellång sikt.

På lång sikt finns det enligt Riksrevisionens bedömning skäl att anta att nedsättningen av socialavgifterna leder till motsvarande löneökning och att sysselsättningen därmed inte påverkas.

Solen strålar rakt på mig här, men jag ska försöka läsa.

(TALMANNEN: Ja, vi är på väg. Vi har sagt till om att persiennerna måste dras ned snabbt.)

Riksrevisionen konstaterar dock att det är ett osäkerhetsmoment att det inte finns någon empirisk studie, det vill säga någon slutledning som är grundad på erfarenhet, av den här gruppen. Beräkningarna är därför förenade med viss osäkerhet.

Av granskningsrapporten framgår att empiriskt inriktade studier, det vill säga erfarenhetsmässigt utforskade studier, visar att en sänkning av socialavgifter på mycket kort sikt, ett till två år, tillfaller arbetsgivaren. Det innebär därmed incitament, alltså uppmuntran, att nyanställa personal.

Om detta tycks forskarna vara överens.

Beträffande medellång sikt och lång sikt förefaller det råda både en viss osäkerhet och en viss oenighet.

Riksrevisionen talar om att det förefaller som att en sänkning fördelas såväl på arbetsgivaren, i form av minskade kostnader för arbetskraften, som på löntagarna, i form av högre löner, och att mycket talar för att en sänkning av socialavgifterna i första hand innebär ökade löner för arbetstagarna, och därmed påverkas inte sysselsättningen.

Inom forskarvärlden råder ingen konsensus om hur nedsättningen fördelas mellan arbetsgivare och arbetstagare på lång sikt. Det är storleken på den så kallade övervältringen.

I en rapport framtagen på nationalekonomiska institutionen vid Lunds universitet konstateras att en vanlig uppfattning bland många svenska nationalekonomer är att sänkta arbetsskatter inte påverkar sysselsättnings-

nivån på lång sikt – skattesänkningar leder till ökade löneanspråk och äts upp av ökade reallöner – men att denna bild är missvisande. Många förhållanden som gällde när de flesta av studierna gjordes har förändrats. Nyare studier visar entydigt att skatter spelar roll för sysselsättningsnivån och därmed arbetslösheten.

Under senare år har allt fler framfört argument för att den här övervältringen inte är hundra procentig, att det tar tid innan den genomförs. Därmed består incitamentet till nyanställning. Det är den ökade internationella konkurrensen, lokalisering av produktion utanför Sverige, datorisering och teknikutveckling som är påverkande faktorer.

Tack! Nu är inte solen så skarp längre.

Socialdemokraterna tillsammans med Vänstern och Miljöpartiet konstaterar i sin motion att med en växande arbetslöshet får många unga ännu svårare att komma in på arbetsmarknaden.

Innan jag tar upp det vill jag konstatera att den nedsättning som ... Jag får skylla på solen när det gäller mina papper. Jag talade om forskningen och de påverkande faktorerna. Efter det kan man säga att i en försvagad konjunktur kan också efterfrågan på arbetskraft med svag förankring behöva stimuleras.

Regeringen har infört nystartsjobb och nyfriskjobb. Nedsättningen av socialavgifter för unga har nyligen utökats, och regeringens bedömning är att de långsiktiga sysselsättningseffekterna bör vara positiva, även om utgifterna för lönerna skulle öka på lång sikt.

Beträffande nedsättningen för ungdomar som infördes för bara drygt ett år sedan finns det inte några slutledningar grundade på erfarenhet. Beräkningarna är därför förenade med viss osäkerhet, enligt Riksrevisionen.

Men oppositionen anser sig redan nu kunna avfärda regeringens strategi som illa fungerande och ineffektiv jobbpolitik. Men de nedsättningar som beslutades när Socialdemokraterna satt i regeringsställning var det inte lika bråttom att döma ut. Det var faktiskt två av de studerade tre nedsättningarna.

Den socialdemokratiska regeringen angav i propositionen 2001 om den regionala nedsättningen att det finns anledning att följa upp den utvidgade nedsättningen av socialavgifter. Någon uppföljning har inte genomförts på de fem år man hade på sig.

Då kommer jag tillbaka till det som jag rörde ihop på grund av solen. Oppositionen konstaterar i sin motion att med en växande arbetslöshet får många unga ännu svårare att komma in på arbetsmarknaden och att det är allvarligt. Det är vi överens om.

I detta instämmer alltså alliansen. Vi kan då glädja oss åt att ha genomfört alla dessa satsningar för att minska trösklarna in mot arbetsplatserna och underlätta inte bara ett första intåg på arbetsmarknaden utan även möjligheten att hålla sig kvar. Det behöver Sveriges ungdomar i högsta grad. Men oppositionen vill i ett slag dubbla arbetsgivarens kostnad för att anställa och behålla unga människor i arbete.

Företaget Max tackade regeringen för nedsättningen och utlovade nyanställningar på 300–400 ungdomar. Jag undrar vad de 300–400 ungdomarna skulle säga om de missade den chansen till jobb.

Jag undrar också vad de ungdomar som nu fått möjlighet att jobba för det lilla företaget Ung omsorg, som jag nyligen besökte och som mest

anställer mycket unga människor, skulle säga om de skulle berövas chansen. Företaget drivs av unga människor och har som idé att arbeta inom äldrevård med gamla människor och har på bara tre månader växt med ca 15 procent till dagens 400 anställda. Jag undrar också vad de boende inom äldrevård som genom de här får möjlighet till extra stimulans i sitt vardagsliv skulle säga om de berövades den chansen.

Dagens verklighet bjuder alltså på goda exempel på att nedsättningen för unga träffar rätt, men självklart bör behovet av olika nedsättningar följas noga.

Jag ber om ursäkt att det blev lite rörigt, men det var solen som sken rakt på mig.

Anf. 124 JASENKO OMANOVIC (s) replik:

Herr talman! Det ser ut som att Moderaterna är de enda som är nöjda med utvecklingen när det gäller sysselsättningen. Det fick vi höra av Marianne Watz här. De är nöjda med sysselsättningsutvecklingen. Det ser ut som att de är de enda i landet som för tillfället är nöjda med sysselsättningsutvecklingen.

Vi diskuterar socialavgifter, men vi fick höra gång på gång om skatter. Det är inte skatt vi diskuterar i det här utskottet. Det diskuterar man i skatteutskottet. I det här utskottet diskuterar vi socialavgifter. Det är fler som nickar på den borgerliga sidan. Jag tycker att det är skönt att få se att det är fler som instämmer i att det är socialavgifter det handlar om och inte skatter.

Jag vill fråga Marianne Watz varför ni har höjt den allmänna löneavgiften från 4,4 procent till 7,49 procent. Varför har ni höjt den delen? Vi ska ju prata om socialavgifter och inte om skatter.

Vilken är orsaken till att ni har gjort det? Under den tid ni har regerat har ni gjort en höjning från 4,4 till 7,49 procent. Det skulle vara intressant att få höra varför man gjorde det. Om det är något företagare klagat på är det inte socialavgifter utan det är den allmänna löneavgiften.

Anf. 125 MARIANNE WATZ (m) replik:

Herr talman! Jag har inte påstått att vi är nöjda, men jag påpekade att om man jämför år 2009 i februari med 2006 är siffrorna bättre. Det är fakta, och det måste man förhålla sig till.

Vad det gäller de sociala avgifterna inklusive hela arbetsgivaravgifterna har vi diskuterat om de sänks vad nedsättningen betyder för att företagen ska anställa fler. Det är det som granskningen går ut på. Här har vi sänkt vad det gäller ungdomar, ja halverat arbetsgivaravgiften.

Anf. 126 JASENKO OMANOVIC (s) replik:

Herr talman! Jag har inte fått svar på frågan varför man kallar socialavgifter för skatter. Det är det första jag undrar. Varför blir socialavgifter, arbetsgivaravgifter och allt möjligt skatter? Det blir en kompott och ur kompotten kommer skatter när vi diskuterar socialavgifter.

Är det den synen man har på socialavgifter? Det är det jag vill höra. Är det så ni ser på det från Moderaternas sida, att det här bara är skatter? Det är det som folk avstod av sitt löneutrymme för att kunna bidra till den gemensamma tryggheten så att alla ska kunna känna sig trygga. Är det det ni kallar för skatter?

Det kom upp flera gånger. Det upprepades att det här var skatter. Jag skulle vilja få svar på den frågan.

Jag träffade för någon vecka sedan en tjej som var 27 år gammal och som jobbade som timanställd inom handel. Hennes upplevelser av de sänkta sociala avgifterna är att hon bara får färre och färre timmar. Det dyker upp nya unga tjejer, 20-åringar, som får fler och fler timmar.

Är det det som blir sysselsättningseffekten av den här åtgärden, att vi ställer två grupper på arbetsmarknaden mot varandra? De får kämpa mot varandra – vem bjuder lägst? Eller vad är meningen med de sänkta avgifterna? Det kostar ju 900 000 kronor per eventuellt skapat jobb, och så ska dessutom två grupper, baserade på ålder, ställas mot varandra på arbetsmarknaden. Är det rätt?

Anf. 127 MARIANNE WATZ (m) replik:

Herr talman! Jag vet inte om det var en fråga, för det har inte varit tal om att ställa några grupper mot varandra. Vad vi talar om här är ju Riksdagens utvärdering av en nedsättning och hur det påverkar sysselsättningen. Det är det vi talar om.

Under nuvarande mandatperiod har det blivit ytterligare en sådan nedsättning. Den är kraftig, och den gäller ungdomar. Här har vi sett många positiva exempel. Det är många ungdomar som kommer över tröskeln. Det är det som är så viktigt: att vi satsar på att de här ungdomarna ska komma över tröskeln och in i arbetslivet. Det är viktigt nu men också för framtiden så att man inte blir fast i något och går och väntar och inte får något jobb.

Det är det vi vill satsa på. Vi har också gjort nystarts- och nyfriskjobb så att de här ungdomarna ska komma in i arbetslivet och kunna jobba. Jag tror mycket på att denna nedsättning kommer att fortsätta ha väldigt stor betydelse. Jag har redan nämnt några exempel där det har visat sig redan på den här korta tiden.

Anf. 128 SOLVEIG ZANDER (c):

Herr talman! Jag tänker ta mig friheten att börja med att beskriva anledningen till att man har gjort sänkningar av de sociala avgifterna, vilket rapporten handlar om.

Jasenko Omanovic inledde sitt anförande med att tala om den ökade arbetslösheten som nu har inträffat på grund av den lågkonjunktur som inte bara finns i Sveriges avlänga land utan runt hela världen. Tack vare den politik som alliansen har fört har vi i Sverige klarat oss betydligt bättre än vad man har gjort i övriga världen.

När alliansregeringen tog över regerandet i vårt land var arbetslösheten skyhögt. Sjukskrivningarna nådde toppnivåer. Trots att vi var ett av världens friskaste länder hade vi de högsta sjukskrivningstalen. Utanförskapet var ett faktum, och det har nu vi från alliansen arbetat med att motverka.

Att det var så berodde på att den socialdemokratiskt styrda regeringen saknade förmåga att hjälpa de här människorna tillbaka till ett arbetsliv. Det är ju det som är så oerhört viktigt. Men man brydde sig helt enkelt inte om det, och det är en människosyn som Centern inte är överens med Socialdemokraterna om.

Hur många hade varit arbetslösa i dag om inte de åtgärder som regeringen har vidtagit hade vidtagits? Det skulle vara intressant att höra.

Alliansregeringen har gjort oerhört många saker och vidtagit många reformer och åtgärder på arbetsmarknadsområdet, både för dem som är arbetslösa och för dem som har varit utanför arbetsmarknaden på grund av sjukdom. Detta är väldigt viktigt.

Vad den socialdemokratiska regeringen gjorde var att införa en 5-procentig nedsättning 1997. Den, säger Riksrevisionen, kostade enorma summor; man säger att det kostade staten mellan 5 och 6 ½ miljarder. Hur många arbetstillfällen gav det, Jasenko Omanovic? Ett obetydligt antal, säger Riksrevisionen.

I Riksrevisionens rapport för övrigt är man väldigt snäv och avgränsad i sin redogörelse, vilket man tydligt och klart också säger. Man säger att sänkningen av de sociala avgifterna inte har nått målet eller sina syften, och det har inte skapats några jobb.

Men om vi tittar på Norrbotten som tillhör stödområde A, den delen som är kvar i regionalpolitiska syften, har arbetslösheten sänkts med nästan 2 procent från 2005 till 2008. År 2005 var den 5,3 procent, 2008 var den 3,4 procent.

Det är viktigt ur regionalpolitisk hänsyn, anser jag, och jämför man de här siffrorna med ett län i Mälardalen, till exempel Uppsala län som är mitt eget län, har arbetslösheten sjunkit även där – inte riktigt lika mycket men näst intill.

Är det försumbart, undrar jag. För mig är det här människor som har fått jobb. Det tycker jag är viktigt att vi inser.

Jag undrar nu om de regionalpolitiska sänkningarna av de sociala avgifterna är något oppositionen inte vill ha kvar. Det frågade även Marianne Watz om tidigare. Det skulle vara intressant att höra om oppositionen tycker att även de ska tas bort.

Om man nu tittar på vad Riksrevisionen har uttryckt säger de att sänkningen för ungdomar är något man i dag inte riktigt kan uttala sig om. För det behöver man betydligt längre tid. Det har vi hört från Marianne Watz tidigare.

Då vill jag jämföra ungdomsarbetslösheten i de två länen en gång till: I Norrbotten var arbetslösheten bland ungdomar mellan 18 och 24 år 7,2 procent år 2006. År 2008, det vill säga när alliansen styrde Sverige, var arbetslösheten bland dessa ungdomar 5,9 procent. Arbetslösheten hade alltså sänkts betydligt. I Uppsala län var det också en sänkning, från 3,8 procent till 2,5 procent.

Utanförskapet för ungdomar som inte kommer in på arbetsmarknaden kostar samhället enorma summor, inte bara i dag utan framgent, om ungdomarna inte får möjlighet att pröva sina vingar på arbetsmarknaden. Det är oerhört viktigt och angeläget för självförtroendet och för framtiden för en ungdom att faktiskt få ett arbete, och där måste och kan man tillskriva sänkningen av sociala avgifter stor vikt.

Riksrevisionen säger också att det är viktigt att ha långsiktiga bedömningar, och man måste tydliggöra syftet med reformerna. Det håller jag verkligen med om, och det är väl något som alliansen i regeringsställning ska ta till sig av.

Men det är också angeläget att titta på vad de här sänkningarna av sociala avgifter har gjort för företagen. Vilka företag är det som varslar i

dag? Är det de företag som har använt sänkningen av de sociala avgifterna för att investera, för att göra sitt företag mer rustat för framtiden? Det får vi inte belyst i den här rapporten, och det är väl något som regeringen får ta till sig av och ta med i framtiden.

Med andra ord, herr talman, behöver Veronica Palm med flera som har skrivit under reservationen inte vara oroliga när vi sänker den sociala avgiften ytterligare för ungdomar. Den stimulansen är oerhört viktig, bland många fler åtgärder, för att möjliggöra att arbetslösheten inte stiger så drastiskt som den skulle ha gjort om vi inte hade vidtagit den åtgärden.

Oppositionen efterlyser också andra åtgärder, precis det som alliansregeringen tar till sig, det vill säga att införa nya möjligheter inom utbildningen, till exempel ökade satsningar på lärlingsutbildning, där vi har vidtagit många åtgärder, och att flytta de utbildningsplatser som finns på universitet och högskolor till de områden i landet där de behövs som mest.

Herr talman! Jag avstyrker reservationen och yrkar bifall till utskottets förslag till beslut vad gäller redogörelsen från Riksrevisionen.

Anf. 129 ULF NILSSON (fp):

Herr talman! Vi debatterar i dag Riksrevisionens redogörelse om hur sänkta sociala avgifter kan slå. De har granskat och kommenterat effekten av tre sänkningar av sociala avgifter, som vi har hört.

Den första, som den socialdemokratiska regeringen genomförde 1997, var riktad mot mindre företag. Riksrevisionen hävdar – jag är inte man att avgöra om de har rätt – att den har gett liten effekt på sysselsättningen. Socialdemokraterna själva röstade ju för att få tillbaka den sänkningen förra året när alliansregeringen avskaffade den.

Samma sak säger man om den regionala sänkningen för Norrlandslännen. Den har kanske gett en viss effekt på kort sikt, men mindre på lång sikt. Inte heller där vill jag säga om det är rätt. Det finns säkert olika tolkningar av detta, om man talar med nationalekonomer och andra. Eftersom Vänsterpartiet och Socialdemokraterna citerade den här kritiken blir naturligtvis frågan: När kommer ert förslag om att ta bort sänkningen av sociala avgifter, alltså minskningarna av arbetsgivaravgifter i Norrlandslännen? Jag tror ju att det vore en väldigt dum åtgärd att minska det här underlättandet att anställa människor när vi har en ekonomisk världskris av det värre slaget som påverkar Sverige.

Sedan säger också Riksrevisionen i sin intressanta redogörelse att mer riktade sänkningar kan få en annan effekt och att man inte riktigt kan bedöma hur de slår. Alliansen har gjort ett antal riktade sänkningar av arbetsgivaravgiften. En av dem är just sänkningen av avgiften för att anställa ungdomar som genomfördes förra året och där vi nu har beslutat att både höja åldern med ett år och dessutom göra sänkningen kraftfullare.

Enligt Riksrevisionen ledde förra årets sänkning faktiskt till att 12 100 ungdomar fick jobb. Det var en följd av sänkningen av arbetsgivaravgiften. För mig är det ingen obetydlig siffra. För oss alla är det väl svårt att veta för hur många av dessa ungdomar det kanske hade dröjt flera år innan de kommit in i arbetslivet, med allt vad det kan innebära.

Herr talman! Det finns ju många teorier bland nationalekonomer om hur skatter och avgifter påverkar arbetsmarknaden. Det är alltid svårt att

säga att det finns något definitivt vetenskapligt svar på allting. Men min grundinställning, utan att kandidera till Nobelpriset i nationalekonomi, är ändå att höga skatter och avgifter på arbete gör det svårare att skapa fler jobb och mer företagande. Arbete är någonting som är bra för landet. Därför ska det också löna sig att arbeta. Det sade Bertil Ohlin när han i motsats till mig fick Nobelpriset i ekonomi.

I dagens läge, med hotande arbetslöshet och nedgång i produktionen, måste det vara mycket viktigt och riktigt att pröva olika sätt för att göra det lättare och billigare att anställa människor. Inte minst det som Riksrevisionen påpekar, att sådana här sänkningar kan få stor effekt på kort sikt, måste ju vara tänkvärt när vi står med en hotande världskris, som ännu så länge i varje fall bara blir värre och värre världen över.

Herr talman! När alliansregeringen tillträdde 2006 hade vi rekordmånga människor i utanförskap i Sverige. Det var många arbetslösa, förtidspensionerade, långtidssjukskrivna och så vidare. Sedan ägde en fantastisk scenförändring rum. Antalet nya jobb steg på ett sätt som vi inte kan hitta motstycke till på många år i historien.

Det var en mängd åtgärder som vidtogs. Det var uppmuntran och hjälp till rehabilitering efter sjukdom. Det var uppmuntran till jobsökande efter arbetslöshet. Det var en allmän sänkning av arbetsgivaravgifterna som beslutades förra året som bara den sparade 3 miljarder kronor åt kommuner och landsting när de ville anställa människor till omsorg, vård och skola. Med jobbavdraget har flertalet heltidsarbetande fått närmare 1 500 kronor lägre skatt.

En viktig del i den här jobbpolitiken har också varit att stimulera jobben genom riktade sänkningar av arbetsgivaravgifterna: nystartsjobb för arbetslösa, nyfriskjobb för långtidssjuka, instegsjobb för invandrare och som sagt sänkt arbetsgivaravgift för ungdomar. I motsats till de plusjobb som den gamla regeringen ibland körde med är det här riktiga arbeten som ger trygghet och som ger poäng för semester och pension.

Skatteavdrag för hushållsnära tjänster, som nu vidgas, är en annan sådan åtgärd som kommer att verka stimulerande till att det kommer nya jobb. Konjunkturinstitutet konstaterade för ungefär ett och ett halvt år sedan att åtminstone 30 procent av alla de här nya jobben direkt kunde härledas till politiska beslut. Det är ganska mycket. Det handlar om ungefär 150 000 jobb.

När den stora finanskrisen kom med stormsteg i höstas, efter lite varningar redan på sommaren, hade Sverige ett väldigt bra utgångsläge: låg arbetslöshet, låga sjukskrivningstal och överskott i statsfinanserna. Därför har vi också haft möjlighet att redan under hösten fatta beslut om ett antal extra satsningar, utanför den väldigt expansiva höstbudget som antogs.

Det är tack vare den lyckade jobbpolitiken som vi har kunnat göra de här extra satsningarna på aktiv arbetsförmedling, fler platser i yrkesutbildning, lärlingsutbildning, vuxenutbildning och så vidare samt extra miljarder till vägar och järnvägar. Särskilda insatser även för fordonsindustrin har det reserverats pengar till.

I det här paketet av satsningar kan vi naturligtvis också se den extra sänkningen av arbetsgivaravgiften för unga som oppositionen angriper så hett. Vi vet att det är viktigt att få in en fot i arbetslivet, och vi vet att det kan vara förödande för en ung människa att gå länge och vänta på arbete.

Ungdomar, precis som många nyanlända i Sverige, riskerar att drabbas extra hårt just i kristider, därför är det viktigt att stimulera för just de grupperna.

Som sagt var tror jag att det är så enkelt, även om det inte är exakt mätbart, att skatter och avgifter påverkar människors och arbetsgivares beteende. Alliansens uppfattning har hittills varit att det är bättre med mer riktade sänkningar än mer allmänna och generella när det gäller den här typen av sociala avgifter.

Herr talman! Det är som sagt var ekonomisk kris i världen. Arbetslöshetssiffrorna stiger. De stiger i Sverige också. Det finns all anledning att ta detta på allvar. Men det som tidigare talare har sagt är fortfarande sant, att det är fler människor i sysselsättning i dag än det var motsvarande månad 2006. Jag har den tabellen framför mig här.

Det säger en hel del. Det säger inte att vi ska strunta i allvaret i situationen. Vi ska vidta en massa åtgärder. Men det säger en hel del om Socialdemokraterna och deras stödpartier. Det säger att de som nu är i opposition inte hade någon politik för jobben när det var goda tider och när det var högkonjunktur. De har faktiskt inte heller någon jobbpolitik i lågkonjunktur.

Det är sant att det är många familjer, som Kalle Larsson sade, som är rädda för att mista sina jobb. Det är många familjer som kanske funderar på att ställa in sina semesterplaner, och det är många som undrar om de har några jobb att gå till om en månad. Men vilket svar har oppositionen att ge dem? Jo, att föra samma politik som ni gjorde för några år sedan, att bara vänta och se och utgå från att jobben kommer av sig själv. Det är inte ett svar som lugnar människor.

Jag tror att det är mycket oklokt att mitt i den största finanskrisen sedan 30-talet säga nej till satsningar så att ungdomar lättare ska få arbete. Det är också fel att säga nej till att kommuner och landsting lättare ska kunna anställa ungdomar i skola, vård och omsorg.

I stället för att komma med konkreta förslag använder alltså oppositionen Riksrevisionens i och för sig mycket intressanta redogörelse för att hitta på kritik av regeringen. Men vi har fått en allmän diskussion som jag tycker visar att alliansregeringen står för mängder av förslag att möta krisen medan oppositionen står splittrad och tomhänt.

Med de orden vill jag gärna yrka bifall till förslaget i betänkandet och avslag på reservationen.

Anf. 130 JASENKO OMANOVIC (s) replik:

Herr talman! Jag kan inte avstå från att begära replik på ett sådant anförande. Det är så mycket beröm till regeringen. Jag tänkte nästan en stund att Ulf Nilsson nu kommer att säga att regeringen är värd ett Nobelpris. Så nära var det beröm som regeringen får.

Jag tänkte hålla mig till rena fakta den här gången, Ulf, vilket jag inte tyckte att du gjorde i ditt anförande. Du säger att arbetslösheten är lägre i dag än 2006. Arbetslösheten är nu 8 procent.

Låt oss se på arbetslösheten bland ungdomar. Det är fråga om den näst högsta arbetslösheten i hela EU. Enligt senaste siffran på Internet ligger arbetslösheten bland ungdomar på 24,8 procent. Detta är trots att deras arbetskraft har reats ut. Är det där som Nobelpriskvalifikationen ligger? Vad är det som regeringen behöver?

Att så många ungdomar är arbetslösa i dag kan inte någon vara stolt över – förutom kanske Ulf Nilsson.

Anf. 131 ULF NILSSON (fp) replik:

Herr talman! Jag uppfattade inte att det fanns någon fråga, annat än att jag kan överrätta för påseende denna tabell som faktiskt visar att det var fler sysselsatta i februari jämfört med i februari 2006. Det är ett faktum.

Däremot är det, som Jasenko Omanovic säger, allvarligt att just ungdomar tillhör de grupper som naturligtvis drabbas först eftersom de inte riktigt är inne på arbetsmarknaden. Det är helt riktigt att när vi har en sådan här kris gäller det att hjälpa bland annat ungdomar men också människor i olika grupper som har varit arbetslösa länge att få kontakt med arbetslivet. Det är det som är argumentet för att stimulera arbetsgivare att anställa ungdomar. Jag kan inte riktigt se vad det är för fel i det.

Över huvud taget ska jag passa på att ställa en fråga. Vi kan diskutera läget. Jag kan hålla med om – vilket jag sade – att det är ett allvarligt läge för både Sverige och hela världen, men vi står bra rustade. Utan att skryta om det är det nog uppenbart för alla att krisen inte i någon större utsträckning är hemmagjord. Tvärtom påverkas vi av en kris som har startat på andra håll i världen. Det är inte överdrivet skryt att säga det utan det är de flesta överens om.

Vad vill Socialdemokraterna? Ni har citerat bristerna i sänkningen av socialavgifter. Vill ni avskaffa de sänkta socialavgifterna när det gäller att anställa människor i de norra Norrlandslänen? Det är ett exempel. Vill ni ta upp det ni reserverade er för i betänkandet i höstas och återinföra sänkningen av arbetsgivaravgifterna? Vad vill ni göra konkret mer än att till varje pris säga nej till att det blir lite billigare att anställa ungdomar?

Anf. 132 JASENKO OMANOVIC (s) replik:

Herr talman! Jag instämmer i att detta inte är till hundra procent hemmagjort. Problemet är att man sitter med armarna i kors. När en sådan kris väller över landet sitter man med armarna i kors. Ulf pratar om stimulanser. Vilka stimulanser och till vem? Till företag som redan har anställda? Är det fråga om att stimulera dem som redan är inne på arbetsmarknaden? Det är ineffektivt. Det finns dödviktseffekter i detta. Alla remissinstanser poängterade detta innan det infördes. Det finns dödviktseffekter i detta. Det kallar Ulf för stimulans.

Vi vill ha en rättvis och effektiv politik. Den kräver handling i dag, Ulf. Vi kräver handlingskraft. Det innebär inte att man öser 10 miljarder ut över ingenstans. Det är vad Riksrevisionen påpekar, nämligen att det här inte leder till ökad sysselsättning. Det återspeglas i statistiken. Ungdomsarbetslösheten är 24,8 procent. Det är ingen stimulans till någon. Det finns inget som pekar på att det här har gett något resultat. Det måste ni inse.

Det ser ut som om ni inte kommer ut ur det här huset och inte ser vad som händer i det här landet.

Anf. 133 ULF NILSSON (fp) replik:

Herr talman! Som bekant är det en lång rad åtgärder som regeringen har vidtagit. Sänkningen av socialavgifter till vissa grupper är en inte

alltför stor men dock viktig del. Vi har vidtagit rader av åtgärder och fattat beslut sedan november–december på uppåt 70–80 miljarder. Det är fordonspengarna, 28 miljarder. Det är extra resurser till Arbetsförmedlingen – för att hoppa mellan olika saker. Det är start av yrkeshögskola, start av vuxenutbildning med yrkesinriktning, höjd bankgaranti för sparande till 500 000 kronor, skatteavdrag för att stimulera hantverkare. Det finns massor. Det är verkligen en lång rad åtgärder.

Däremot tycker jag inte att Jasenko Omanovics argumentation hänger ihop här. Återigen citeras Riksrevisionens kritik om dödvikt och så vidare. Den drabbar framför allt det regionalstöd som fortfarande finns kvar. Det citerar också Jasenko Omanovic. Men det vill han inte avskaffa. Däremot är det av någon anledning helt fel att pröva sänkta socialavgifter när det gäller just ungdomar, trots att Riksrevisionen är minst kritisk till den typen av riktade satsningar. Jag tror att vi i det här läget med en växande världskris behöver stöd till både Norrlandslänen, ungdomar, invandrare och långtidssjukskrivna som vill in på arbetsmarknaden.

Anf. 134 LARS GUSTAFSSON (kd):

Herr talman! Vi fick i den sista replikväxlingen höra att man längtade ut, efter att se verkligheten utanför, och det gällde både oppositionen och alliansens företrädare här. Därför kanske jag inte ska vara för långrandig i detta sammanhang.

Det kan emellertid vara bra att ställa en retorisk fråga. Jag tror att det är få som känner till att regeringen och riksdagen anställer väldigt lite människor, även om det kan vara några tusen som finns i Regeringskansliet och några här.

Sedan kan jag bara påminna om att detta inte gäller arbetsmarknadsutskottet, näringsutskottet, finansutskottet, skatteutskottet eller några andra utskott, utan det är fråga om en utvärdering som Riksrevisionen har gjort.

Om vi tittar på vad Riksrevisionen har beaktat ser vi att man helt enkelt har gått på det ekonomiska utfallet. Man har räknat krona för krona vad man får för saker och ting.

Vad man däremot har tagit i beaktande, vilket kan vara ganska viktigt – speciellt för partier som har ”social” i sina förtexter – är sociala faktorer, arbetsmarknadsfaktorer, anställningsbarhetsfaktorer, utslagningsfaktorer etcetera, och möjligheten att för ett första jobb komma in på en anställning även om det skulle vara ett stort företag som anställer många och anställer unga. Jag tycker att det är bra att det finns stora företag som anställer fler, och behåller fler i anställning.

Jag är väldigt glad att jag inte befinner mig i opposition just nu när jag ska åka tillbaka till Halland. För en tid sedan uttryckte Arbetsförmedlingen offentligt i medierna att i Halland får fler unga behålla sina jobb tack vare de här nedsättningarna. Därför är jag tacksam att jag kan åka tillbaka och stödja regeringens förslag.

Vi kunde också se i rapporten från Riksrevisionen att de tidigare stödåtgärderna kostade 2,4 miljarder. Det var inte många miljarder man kastade bort, enligt Kalle Larsson, utan de miljarderna var välplacerade. Men de här miljarderna, som satsas för att människor som är under 25 år

Prot. 2008/09:87
19 mars

*Redogörelse om
sänkta socialavgifter*

ska komma in på arbetsmarknaden, är helt bortkastade. Så kan man också resonera.

Riksrevisionen bestämmer själv vilka utvärderingar den vill göra och hur den vill göra dem. Jag tror att det då är viktigt att man ser en helhetsbild. Jag tror, precis som Ulf Nilsson påpekade, att det skulle vara väldigt olyckligt om vi tränger redan trängda att komma in på arbetsmarknaden. Vi vet att det kommer att behövas när det vänder. Det behövs också åtgärder vad gäller utbildning och möjlighet att prova arbete. Vi ska nog vara väldigt försiktiga, speciellt från oppositionens sida, att tala om ett passivt utanförskap med tanke på de andra grupper vi har diskuterat som har befunnit sig utanför arbetsmarknaden och inte haft möjlighet att komma tillbaka. Regeringen har faktiskt vidtagit åtgärder för dem. Jag talar om 550 000 personer som nu är ganska glada att de får en ny chans.

Med detta yrkar jag bifall till förslaget i betänkandet.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 25 mars.)

15 § Bordläggning och beslut om förlängd motionstid

Anmälades och bordlades

Propositioner

2008/09:140 Ett användbart försvar

2008/09:169 Överlåtbara fiskerättigheter

2008/09:174 Lag om europeiska grupperingar för territoriellt samarbete
m.m.

Kammaren biföll talmannens förslag att motionstiden för propositionerna 2008/09:138, 150 och 158 skulle förlängas till *onsdagen den 8 april* och att motionstiden för prop. 2008/09:140 skulle förlängas till *onsdagen den 15 april*.

Motioner

med anledning av prop. 2008/09:126 Statens stöd till idrotten

2008/09:Kr1 av Torbjörn Björlund m.fl. (v)

2008/09:Kr2 av Margareta Israelsson m.fl. (s)

2008/09:Kr3 av Gunvor G Ericson m.fl. (mp)

EU-dokument

KOM(2008)763 Meddelande från kommissionen till Europaparlamentet och rådet Europeiska unionen och Arktis

KOM(2009)73 Meddelande från kommissionen till Europaparlamentet, rådet, Europeiska ekonomiska och sociala kommittén och regionkommittén Årlig politisk strategi för 2010

16 § Anmälan om interpellation

Prot. 2008/09:87
19 mars

Anmäldes att följande interpellation framställdes

den 19 mars

2008/09:420 Den ökande ungdomsarbetslösheten

av *Eva-Lena Jansson* (s)

till arbetsmarknadsminister *Sven Otto Littorin* (m)

Interpellationen redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 24 mars.

17 § Anmälan om fråga för skriftligt svar

Anmäldes att följande fråga för skriftligt svar framställdes

den 19 mars

2008/09:758 Vatikanens inställning till sexuella och reproductiva rättigheter

av *Birgitta Ohlsson* (fp)

till utrikesminister *Carl Bildt* (m)

Frågan redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 24 mars.

18 § Anmälan om skriftliga svar på frågor

Anmäldes att skriftliga svar på följande frågor inkommit

den 19 mars

2008/09:713 Riksdagens insyn i statens åtaganden i bankväsendet

av *Monica Green* (s)

till statsrådet *Mats Odell* (kd)

2008/09:738 Blankning i finansiella företag

av *Ameer Sachet* (s)

till statsrådet *Mats Odell* (kd)

Svaren redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 24 mars.

Prot. 2008/09:87
19 mars

19 § Kammaren åtskildes kl. 18.23.

Förhandlingarna leddes
av talmannen från sammanträdet början till ajourneringen kl. 13.54,
av tredje vice talmannen därefter till ajourneringen kl. 15.48 och
av talmannen därefter till sammanträdet slut.

Vid protokollet

ANNALENA HANELL

/Eva-Lena Ekman

1 § Justering av protokoll.....	1
2 § Anmälan om inkommen faktapromemoria om förslag från Europeiska kommissionen	1
3 § Kosterhavets nationalpark m.m.	1
Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2008/09:MJU19	1
Anf. 1 JAN-OLOF LARSSON (s)	1
Anf. 2 LARS TYSKLIND (fp).....	2
(Beslut fattades under 11 §.).....	4
4 § Verksamhet inom djurens hälso- och sjukvård	4
Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2008/09:MJU20	4
(Beslut fattades under 11 §.).....	4
5 § Livsmedelskontroll	4
Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2008/09:MJU21	4
Anf. 3 JACOB JOHNSON (v)	4
Anf. 4 TINA EHN (mp)	6
Anf. 5 SOFIA ARKELSTEN (m)	8
Anf. 6 CLAES VÄSTERTEG (c).....	9
Anf. 7 TINA EHN (mp) replik	11
Anf. 8 CLAES VÄSTERTEG (c) replik	11
Anf. 9 TINA EHN (mp) replik	11
Anf. 10 CLAES VÄSTERTEG (c) replik	12
Anf. 11 ANITA BRODÉN (fp)	12
Anf. 12 IRENE OSKARSSON (kd).....	14
Anf. 13 BO BERNHARDSSON (s)	16
(Beslut fattades under 11 §.).....	17
6 § Stabiliserings- och associeringsavtal mellan Europeiska gemenskaperna och deras medlemsstater, å ena sidan, och Bosnien och Hercegovina, å andra sidan	17
Utrikesutskottets betänkande 2008/09:UU12	17
(Beslut fattades under 11 §.).....	17
7 § Hälso- och sjukvårdsfrågor.....	17
Socialutskottets betänkande 2008/09:SoU13	17
Anf. 14 ROSITA RUNEGRUND (kd).....	17
Anf. 15 ANN ARLEKLO (s)	18
Anf. 16 ELINA LINNA (v).....	20
Anf. 17 THOMAS NIHLÉN (mp)	22
Anf. 18 KENNETH JOHANSSON (c)	26
(forts. 9 §).....	28
Ajournering.....	28
Återupptagna förhandlingar	28
8 § Frågestund.....	29
Anf. 19 TREDJE VICE TALMANNEN	29
<i>Finansieringen av välfärden.....</i>	<i>29</i>
Anf. 20 THOMAS ÖSTROS (s).....	29
Anf. 21 Statsrådet MATS ODELL (kd)	29

Anf. 22 THOMAS ÖSTROS (s)	29
Anf. 23 Statsrådet MATS ODELL (kd)	30
<i>Kommunernas resurser till vård och skola</i>	30
Anf. 24 ULLA ANDERSSON (v)	30
Anf. 25 Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (kd)	30
Anf. 26 ULLA ANDERSSON (v)	31
Anf. 27 Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (kd)	31
<i>Licens för tobaksförsäljning</i>	32
Anf. 28 GUNVOR G ERICSON (mp)	32
Anf. 29 Statsrådet MARIA LARSSON (kd)	32
Anf. 30 GUNVOR G ERICSON (mp)	32
Anf. 31 Statsrådet MARIA LARSSON (kd)	32
<i>Arbete mot protektionism</i>	33
Anf. 32 LARS HJÄLMERED (m)	33
Anf. 33 Statsrådet EWA BJÖRLING (m)	33
Anf. 34 LARS HJÄLMERED (m)	33
Anf. 35 Statsrådet EWA BJÖRLING (m)	34
<i>Tillgängligheten för funktionshindrade</i>	34
Anf. 36 GUNNEL WALLIN (c)	34
Anf. 37 Statsrådet MARIA LARSSON (kd)	34
Anf. 38 GUNNEL WALLIN (c)	35
Anf. 39 Statsrådet MARIA LARSSON (kd)	35
<i>Skatten för pensionärerna</i>	35
Anf. 40 YLVA JOHANSSON (s)	35
Anf. 41 Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (kd)	36
Anf. 42 YLVA JOHANSSON (s)	36
Anf. 43 Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (kd)	36
<i>Försvarets nya inriktning</i>	37
Anf. 44 MICHAEL HAGBERG (s)	37
Anf. 45 Försvarsminister STEN TOLGFORS (m)	37
Anf. 46 MICHAEL HAGBERG (s)	37
Anf. 47 Försvarsminister STEN TOLGFORS (m)	38
<i>Felmedicinering av äldre</i>	38
Anf. 48 ROSITA RUNEGRUND (kd)	38
Anf. 49 Statsrådet MARIA LARSSON (kd)	38
Anf. 50 ROSITA RUNEGRUND (kd)	39
Anf. 51 Statsrådet MARIA LARSSON (kd)	39
<i>Insyn i ACTA-förhandlingarna</i>	39
Anf. 52 MAX ANDERSSON (mp)	39
Anf. 53 Statsrådet EWA BJÖRLING (m)	39
Anf. 54 MAX ANDERSSON (mp)	40
Anf. 55 Statsrådet EWA BJÖRLING (m)	40
<i>Friluftslivets betydelse för folkhälsan</i>	40
Anf. 56 ANITA BRODÉN (fp)	40
Anf. 57 Statsrådet MARIA LARSSON (kd)	40
Anf. 58 ANITA BRODÉN (fp)	41
Anf. 59 Statsrådet MARIA LARSSON (kd)	41
<i>Återfall i brott efter vistelse på behandlingshem</i>	41

Anf. 60 HELENA BOUVENG (m).....	41
Anf. 61 Statsrådet MARIA LARSSON (kd)	42
Anf. 62 HELENA BOUVENG (m).....	42
Anf. 63 Statsrådet MARIA LARSSON (kd)	42
<i>Bonusregler</i>	43
Anf. 64 TOMAS ENEROTH (s).....	43
Anf. 65 Statsrådet MATS ODELL (kd)	43
Anf. 66 TOMAS ENEROTH (s).....	43
Anf. 67 Statsrådet MATS ODELL (kd)	44
<i>Göteborg Wind Orchestra</i>	44
Anf. 68 GUNILLA CARLSSON i Hisings Backa (s).....	44
Anf. 69 Försvarsminister STEN TOLGFORS (m).....	44
Anf. 70 GUNILLA CARLSSON i Hisings Backa (s).....	45
Anf. 71 Försvarsminister STEN TOLGFORS (m).....	45
<i>Europaparlamentarikernas arvoden</i>	45
Anf. 72 MARIANNE BERG (v).....	45
Anf. 73 Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (kd).....	46
Anf. 74 MARIANNE BERG (v).....	46
Anf. 75 Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (kd).....	46
<i>Exportfrämjandet</i>	47
Anf. 76 CARINA ADOLFSSON ELGESTAM (s).....	47
Anf. 77 Statsrådet EWA BJÖRLING (m).....	47
Anf. 78 CARINA ADOLFSSON ELGESTAM (s).....	47
Anf. 79 Statsrådet EWA BJÖRLING (m).....	47
Anf. 80 TREDJE VICE TALMANNEN	48
9 § (forts. från 7 §) Hälso- och sjukvårdsfrågor (forts. SoU13)	48
Anf. 81 ANN ARLEKLO (s) replik	48
Anf. 82 KENNETH JOHANSSON (c) replik	48
Anf. 83 ANN ARLEKLO (s) replik	49
Anf. 84 KENNETH JOHANSSON (c) replik	49
Anf. 85 ELINA LINNA (v) replik.....	49
Anf. 86 KENNETH JOHANSSON (c) replik	50
Anf. 87 ELINA LINNA (v) replik.....	50
Anf. 88 KENNETH JOHANSSON (c) replik	50
Anf. 89 CECILIA WIDEGREN (m)	51
Anf. 90 ELINA LINNA (v) replik.....	53
Anf. 91 CECILIA WIDEGREN (m) replik.....	53
Anf. 92 ELINA LINNA (v) replik.....	53
Anf. 93 CECILIA WIDEGREN (m) replik.....	53
Anf. 94 MARIA LUNDQVIST-BRÖMSTER (fp).....	54
Anf. 95 CHATRINE PÅLSSON AHLGREN (kd)	56
Anf. 96 ANN ARLEKLO (s) replik	57
Anf. 97 CHATRINE PÅLSSON AHLGREN (kd) replik	57
Anf. 98 ANN ARLEKLO (s) replik	58
Anf. 99 CHATRINE PÅLSSON AHLGREN (kd) replik	58
(Beslut fattades under 11 §.).....	58
Ajournering.....	58
Återupptagna förhandlingar	59

10 § Beslut om ärenden som slutdebatterats den 18 mars	59
FiU22 Kommunala frågor	59
SkU25 Allmänna motioner om inkomstskatter	60
SkU26 Allmänna motioner om punktskatter, tullfrågor och införsel	61
JuU14 Särskild utlänningskontroll	61
JuU15 Hemlig teleavlyssning m.m. under år 2007	61
JuU19 Unga lagöverträdare	62
11 § Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde.....	62
MJU19 Kosterhavets nationalpark m.m.	62
MJU20 Verksamhet inom djurens hälso- och sjukvård.....	62
MJU21 Livsmedelskontroll	62
UU12 Stabiliserings- och associeringsavtal mellan Europeiska gemenskaperna och deras medlemsstater, å ena sidan, och Bosnien och Hercegovina, å andra sidan.....	62
SoU13 Hälso- och sjukvårdsfrågor	63
12 § Grönbok: Den europeiska arbetskraften inom vården	63
Socialutskottets utlåtande 2008/09:SoU18.....	63
Anf. 100 MARINA PETTERSSON (s)	63
Anf. 101 JAN R ANDERSSON (m).....	64
(Beslut skulle fattas den 25 mars.)	65
13 § Kärnteknisk säkerhet och strålskydd	66
Försvarsutskottets betänkande 2008/09:FöU7	66
Anf. 102 PETER JEPPSSON (s).....	66
Anf. 103 GUNILLA WAHLÉN (v).....	67
Anf. 104 PETER RÅDBERG (mp).....	68
Anf. 105 ULF GRAPE (m)	70
Anf. 106 PETER RÅDBERG (mp) replik	71
Anf. 107 ULF GRAPE (m) replik	72
Anf. 108 PETER RÅDBERG (mp) replik	72
Anf. 109 ULF GRAPE (m) replik	72
Anf. 110 STAFFAN DANIELSSON (c).....	73
Anf. 111 PETER JEPPSSON (s) replik	74
Anf. 112 STAFFAN DANIELSSON (c) replik	75
Anf. 113 PETER JEPPSSON (s) replik	75
Anf. 114 STAFFAN DANIELSSON (c) replik	76
Anf. 115 KJELL ELDENSJÖ (kd).....	76
Anf. 116 PETER RÅDBERG (mp) replik	77
Anf. 117 KJELL ELDENSJÖ (kd) replik	78
Anf. 118 PETER RÅDBERG (mp) replik	78
Anf. 119 KJELL ELDENSJÖ (kd) replik	79
(Beslut skulle fattas den 25 mars.)	79
14 § Redogörelse om sänkta socialavgifter	79
Socialförsäkringsutskottets betänkande 2008/09:SfU9	79
Anf. 120 JASENKO OMANOVIC (s).....	79
Anf. 121 KALLE LARSSON (v).....	80
Anf. 122 GUNVOR G ERICSON (mp).....	82

Anf. 123	MARIANNE WATZ (m)	83	Prot. 2008/09:87
Anf. 124	JASENKO OMANOVIC (s) replik	86	19 mars
Anf. 125	MARIANNE WATZ (m) replik	86	<hr/>
Anf. 126	JASENKO OMANOVIC (s) replik	86	
Anf. 127	MARIANNE WATZ (m) replik	87	
Anf. 128	SOLVEIG ZANDER (c)	87	
Anf. 129	ULF NILSSON (fp)	89	
Anf. 130	JASENKO OMANOVIC (s) replik	91	
Anf. 131	ULF NILSSON (fp) replik	92	
Anf. 132	JASENKO OMANOVIC (s) replik	92	
Anf. 133	ULF NILSSON (fp) replik	92	
Anf. 134	LARS GUSTAFSSON (kd)	93	
	(Beslut skulle fattas den 25 mars.)	94	
15 §	Bordläggning och beslut om förlängd motionstid	94	
16 §	Anmälan om interpellation	95	
17 §	Anmälan om fråga för skriftligt svar	95	
18 §	Anmälan om skriftliga svar på frågor	95	
19 §	Kammaren åtskildes kl. 18.23	96	

